

Historia in brevius redacta

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ ΤΟΥ ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΟΙΗΜΑ ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΗΜΙΤΕΛΕΣ.

1 Τὸ τῆς ἱστορίας χρήσιμον καὶ πρὸ ἡμῶν οἱ συγγραψάμενοι διωρίσαντο, καὶ ἄπερ ἂν ἐκείνοις ἐπῆλθεν εἰπεῖν, ταῦτα ἂν καὶ ἡμεῖς ἐρεῖν ἔχωμεν· τί γὰρ ἂν καὶ εὖροιμεν καινότερον νόημα τοσοῦτων ἱστορησάντων καὶ σύμπαν κα λὸν τῆς ἱστορίας ἀποφηναμένων ἐν τοῖς σφετέροις συγγράμμασι; τάχα δέ, ὃ πλέον ἐκείνων ἐν τοῖς νῦν προκειμένοις ἡμῖν λέξειν ἄξιον, τοῦτό γε ἂν τῆς ἡμετέρας συγγραφῆς προβαλούμεθα. τὸ δέ ἐστίν ὅτι καινοτέρων ἡμῖν προκειμένων πραγμάτων, ἃ μήπω τις γραφῆ παραδέδωκε, καινότερον συμβαίνει εἶναι καὶ τὸ ὠφέλιμον, ἐκείνων ἐν γνώσει τῶν ἀνθρώπων γεγενημένων ἄπερ ὁ χύδην ῥέων λόγος οὐκ ἀληθῶς ἀποφαίνεται. οἱ μὲν οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς ἱστορικῶς συγγραψάμενοι ἄλλην ἄλλος πεποίηται τὴν ἀρχήν· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἤρξαντο, οἱ δὲ ἐξ ἀξιολόγου τινὸς ἀρχῆς, ἢ Περσῶν ἢ Ἑλλήνων ἢ Ῥωμαίων ἢ ἄλλου οὐτινοσοῦν τῶν ἐθνῶν, ἕκαστος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν τὸ οἰκεῖον καταρτιζόμενος σύγγραμμα. καὶ ἡμῖν οὐχ ἥκιστα οὕτω τὰ τῆς συγγραφῆς τελεσθήσεται. τὰ μὲν γὰρ ἀπ' ἀρχῆς γεγενημένα τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως πολλοῖς τε πολλακίς ἐξιστορήθη, οὐ χρή δὲ λέγειν καὶ εἰ πρὸς ἀλλήλους οἱ πλείους ἠναντιοφώνησαν τὰ τῶν βασιλείων συγγράφοντες, ἀλλοιώσεις τε χωρῶν καὶ πόλεων στάσεις καὶ πολέμων συρρήξεις καὶ ἀνδραποδισμοὺς καὶ νίκας καὶ ἤττας καὶ ὅσα τοιαῦτα συμβαίνει τοῖς καθ' ἡμᾶς. πολυσχιδῶν γὰρ τουτωνὶ τελούντων καὶ μηδὲ παρ' αὐτῶν ἴσως τῶν ἐνεργούντων γινωσκομένων, σχολῆ γε ἂν τοῖς ἐξιστοροῦσι τοῦ ἀληθοῦς παντάπασι γενήσεται ἢ ἐπίτευξις. ἐκ τοῦ μᾶλλον δὲ καὶ ὅσα τῇ κοινῇ φήμῃ γνωρίζεται, ταῦτα τὸν ἐξιστοροῦντα παραλήψεσθαι δεόν, εἰ μὴ ἀδικεῖν οὗτος ἐθε λήσειε τὴν ἀλήθειαν ὡς οἱ τοὺς ὀβολοὺς κερματίοις ἔλλυ μαινόμενοι ἢ καὶ παραχαράττειν βουλόμενοι. οὔτε γοῦν πρὸς χάριν οὔτε πρὸς φθόνον, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς μῖσος ἢ καὶ πρὸς εὖνοιαν συγγράφειν χρεῶν ἐστὶ τὸν συγγράφοντα, ἀλλ' ἱστορίας μόνον χάριν καὶ τοῦ μὴ λήθης βυθῶ, ἦν ὁ χρόνος οἶδε γενεῶν, παραδοθῆναι τὰ ὑπὸ τινων γεγενημένα, εἴτ' ἀγαθὰ εἴτε φαῦλα τυγχάνοιεν. ἀρχὴ δὲ ἡμῖν γενέσθω ἢ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἄλωσις, οὕτω τοι περιφανῆς καὶ γνώριμος σύμπασιν οὔσα, ὡς μηδὲ ἐν εἶναι τῶν ἐθνῶν ὃ μὴ ταύτην ἐγνώρισεν.

2 Ἀλεξίου τοῦ Ἀγγέλου τὰ τῶν Ῥωμαίων τότε διυθύνοντος σκῆπτρα, οἱ ἐξ Ἰταλίας κατὰ τῆς Κωνσταντίνου ἐξ εστράτευσαν. ἢ δὲ αἰτία τοιάδε. κατέβαλε μὲν τῆς ἀρχῆς τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον καὶ οἱ τὰς ὄψεις ἐπήρωσεν. ὑπῆρχε δὲ τῷ Ἰσαακίῳ υἱός, ὃς δυσανασχετήσας τῇ τοῦ πατρὸς παροινία τὴν φυγὴν τε μηχανησάμενος περὶ τὴν Ῥώμην χωρεῖ καὶ τῷ ταύτης ἀρχιερεῖ ἑαυτὸν προσρίπτει, πατρικὴν ἐκδίκησιν ἐπιζητῶν. ἐπεὶ δὲ τῷ τότε τύχοι πλήθη πολλὰ εἰς ἐν συναχθῆναι—οἱ μὲν ἐξ αὐτῆς Ἰταλίας, οἱ δ' ἐκ τῆς τῶν Φράγγων ἀρχῆς, ἐκ δὲ Ἑνετῶν ἕτεροι, καὶ ἐξ ἄλλων ἄλλοι, καὶ ἢ πρόφασις εἰς ἐλευθερίαν τῆς Ἰερουσαλήμ ἀπελθεῖν, ὅπου ὁ κυριακὸς τυγχάνει τάφος· ἦν δὲ ὁ τοῦ τους συναθροίσας ὁ πάπας, ὃς ταῖς παρακλήσεσι τοῦ παιδὸς καταδυσωπηθεῖς, μᾶλλον δὲ ταῖς ὑποσχέσεσιν—ἐτύγχανον γὰρ ἀδραὶ—παραδίδωσι τὸν παῖδα τοῖς ἡγεμόσι τῶν στρατευμάτων, ὡς ἂν αὐτὸν τῆς προκειμένης ἐκνεύσαντες τῷ πατρικῷ ἐγκαταστήσαιεν θρόνῳ ἀναλώματά τε παρ' αὐτοῦ λάβοιεν, ὅποσα ἂν καθ' ὁδὸν ἀναλώσαιεν καὶ ὅποσα περὶ τὴν Κωνσταντίνου βραδύναντες. ἀνήχθησαν οὖν οὗτοι τριήρεσι καὶ ναυσὶ κοίλαις. ἐπεὶ δὲ τῇ Κωνσταντίνου

προσώκειλαν εὐτυχῶς ἐν πνεύμασι φοροῖς, γνω ρίζουσι τοῖς ἐκεῖσε τὸν παῖδα, τὴν ἀδικίαν, τὰ διὰ ταῦτα τοῦ Ῥώμης ἐντάλματα. μέχρι μὲν οὖν τινὸς λόγοι τε ἐξ ἀμφοτέρων ἐγεγόνεισαν καὶ μάχαι. ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τοῖς τοιούτοις ἀπώκνησε πράγμασι, μάλιστα δὲ ἀπεὶ ρηκε τοῖς ἐντὸς εἰς σύγχυσιν ἀποβλέπουσι καὶ νοσοῦσι τὸ ἄστατον, τὰ πάντα χαίρειν ἔασας φυγῇ ἐχρήσατο, τοῦτο προσειπὼν τό «Δαυὶδ φυγῶν ἐσώθη.»

3 Πρεσβεύουσι πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς οἱ οἰκήτορες, ὡς ἂν ὁ τοῦ Ἰσαακίου υἱὸς Ἀλέξιος ἐντὸς εἰσαχθείη καὶ βασιλεὺς ἀναγορευθείη. εἰσάγεται γοῦν ἐπὶ ταῖς συνθήκαις, αἷς ὑπέσχετο τοῖς ἀναβιβάσασιν αὐτὸν Ἰταλοῖς, καὶ βασιλεὺς παρὰ παντὸς ἀναγορεύεται τοῦ λαοῦ. ἦσαν οὖν τὸ ἀπὸ τοῦδε οἷ τε πολὶ ται καὶ οἱ Ἰταλοὶ τῷ δοκεῖν εἰρηνεύοντες, τῶν μὲν Ἰταλῶν τὰς ὑποσχέσεις ἀπαιτούντων καὶ τὰ ἀναλώματα, τῶν δὲ οἰκῆ τῶν τῆς πόλεως ὑπὲρ ἀριθμὸν ἡγουμένων τὸ χρῆμα καὶ δισχυριζομένων, ὡς οὐκ ἂν ἔχοιεν τοσαῦτα τοῖς Ἰταλοῖς ἐπιδοῦναι. συνέβη δὲ τῷ τότε καὶ τούτου χάριν γογγυσμὸν ἐν τῇ πόλει γενέσθαι. ὁ γὰρ πατὴρ Ἀλεξίου ὁ Ἄγγελος Ἰσαάκιος, μήπω ἀλούσης τῆς πόλεως, γνώμην δέδωκεν, ὡς τῶν ἱερῶν κειμηλίων συνάθροισιν γεγονέναι τὰ πρῶτα ἐκεῖθεν τε ἄρξασθαι τοῦ πρὸς Ἰταλοὺς χρέους, τὸ δ' ἔλλει πον ἐκ τῶν βασιλικῶν ταμείων δοθῆναι καὶ τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως. ἐν τῷ μεταξύ δὲ τῆς ἀμφισβητήσεως οὔσης καὶ ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀφικνουμένων τῶν πρέσβων, φονεύεται ὁ παῖς τοῦ Ἰσαακίου Ἀλέξιος παρὰ Ἀλεξίου τοῦ Δούκα, ὃν πρωτοβεστιάριον οὗτος τετίμηκεν, οἱ δὲ τῆς πόλεως εἰς τι τῶν αὐτοῦ ἐπιμεμφόμενοι Μούρτζουφλον ἐκάλουν. ἀνηγορεύθη γοῦν παρὰ τῶν πολιτῶν ὁ ῥηθεὶς Ἀλέξιος Μούρτζουφλος βασιλεὺς. τούτου γοῦν χάριν ἐπὶ πλεον μανέντες οἱ Ἰταλοὶ ἄσπονδον τὴν ἔχθραν κατὰ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν πεποιήκασι. συνέβη δὲ καὶ ἕτερόν τι γενέσθαι τοῖς πολίταις βούλευμα ἐπαίνου ἄξιον. τοὺς γὰρ Λατίνους, οὓς οἰκήτορας εἶχεν ἡ Κωνσταντίνου, οἱ προύχοντες καὶ τῶν ἐν τέλει συνεβουλεύσαντο ἀποπέμψαι τῆς πόλεως, ὡς μὴ ἐπιβούλους αὐτοὺς ἐντὸς ἔχοιεν. οἱ δὲ αὐτόμολοι πρὸς τοὺς πολεμίους χωροῦσι χιλιοστύες πολ λαί, ὄρκους ἀρρήκτοις τὸ πρῶτον τοὺς πολίτας πληροφω ροῦντες μὴ ἂν ποτε μελετῆσαι κατ' αὐτῶν προδοσίαν, συν ἀποθανεῖν δὲ εἰ συμβαίῃ αὐτοῖς ὡς ἰθαγενεῖς καὶ αὐ τόχθονας. καίτοι καὶ γυναῖκας καὶ παιδιά διδόντες ἐν ἀσφαλεστέροις τόποις ἀπαγαγεῖν οὐκ ἔπεισαν. ἐξεληθόντες δὲ πολλὰ τοῖς ἐναντίοις συνήραντο ἅτε πλῆθος πολὺ ὄντες καὶ εἰδήμονες τῶν πραγμάτων.

4 Τεσσαράκοντα παρήλθον γοῦν ἡμέραι καὶ ἑάλω παρὰ τούτων ἡ Κωνσταντίνου, δωδεκάτην τοῦ Ἀπριλλίου ἄγοντος. τῷ γὰρ δεκάτῳ ἔτει Μαΐου ὄντος τῇ πόλει προσώρμισαν, ἐν ἑνδεκα δὲ μησὶ συνέβη γενέσθαι τὴν πόρθησιν. καὶ ἡ μεγίστη πόλις ἑάλω, ἑάλω, ἐνὸς ὡς φασιν ἢ καὶ δύο ἐπιπηδησάν των τῷ τείχει ἀπὸ κλίμακος εἰς ἴστον κειμένης μεγίστης κοίλης νηός. ὅσα μὲν οὖν συνέβη τῇ πόλει μακροτέρων ἂν εἴη λόγων καὶ οὐ πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν· πάν τως δὲ νοεῖν ἔξεστι πᾶσιν, ὅποσα ταῖς αἰχμαλωτιζομέναις πόλεσιν ἐπιπέπτωκε πάθη, φόνοι ἀνδρῶν, γυναικῶν ἀνδρα ποδισμοί, σκυλεύσεις, οἰκιῶν κατασκάψεις, τᾶλλά τε πάντα ὅποσα μαχαίρας ἔργον καθέστηκεν. ἐπεὶ γοῦν ἐγκρατεῖς τῆς πόλεως γεγόνασιν Ἰταλοί, ὡς ἐξ ὑπερδεξίων ὀρμώμενοι τὴν τε δυσμὴν πᾶσαν κατέδραμον, ἀλλὰ δὴ καὶ τῆς ἐφῶς μέρος οὐκ ἔλαττον. πρῶτον μὲν οὖν χειροῦνται τὰ τῆς δυσμῆς, πάντων ὑποφευγόντων αὐτοὺς ὑπὸ τινος θεηλάτου ἐλαυνομένων πληγῆς.

5 Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἀλέξιος ὁ Ἄγγελος, ὃν ἀποδρᾶναι λόγος εἰρήκει τῆς Κωνσταντίνου, περὶ τὴν Φιλιππού πολιν ἀφικόμενος καὶ μὴ πρὸς τῶν οἰκητόρων δεχθεὶς περὶ τὴν Μοσυνούπολιν ἀφικνεῖται κάκεισε τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο. Ἀλέξιος δὲ ὁ Δούκας, ὃς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσαακίου ἀπέκτεινε, βουλόμενος ἐκδήμους αὐτῷ

προσαρμόσασθαι, ἅμα τε τοῦ Ἰσαακίου υἱὸν πεφόνευκε καὶ ἅμα τὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου θυγατέρα Εὐδοκίαν προσηγάγετο εἰς γυναῖκα, ὑστάτην οὖσαν τῶν θυγατέρων ἐκείνου. τρεῖς γὰρ ὑπῆρχον αὐτῶ, καὶ ἡ μὲν πρώτη Εἰρήνη κατωνομάζετο, ἦν καὶ ἀνδρὶ συνέζευξεν Ἀλεξίῳ τῷ Παλαιολόγῳ, ὃν καὶ δεσπότην τετίμηκεν, ἀλλὰ προώχετο οὗτος τῆς Κωνσταντίνου ἀλώσεως· ἡ δὲ δευτέρα ἐκαλεῖτο Ἄννα, εἰς ἣν Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν ἐπεγάμβρευσεν· ἡ δὲ τρίτη Εὐδοκία, ἦν πρὸ καιροῦ ὁ πατὴρ αὐτῆς τῷ κράλῃ Σερβίας συνέζευξεν, ἐπὶ τινι δὲ πάθει, ὡς ἔφασκον, ταύτην οὗτος φωράσας ἐπὶ τὸν πατέρα πάλιν ἐκ πέμπει· καὶ ἦν οὕτως. ταύτην εἰλήφει ὁ εἰρημένος Ἀλέξιος Δούκας ὁ Μούρτζουφλος, τὴν οἰκείαν καταλιπὼν γαμετήν. ὡς γοῦν παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἐάλω ἡ Κωνσταντίνου, ἀπέδρα καὶ οὗτος ἐκεῖθεν, ἐπιφερόμενος καὶ τὴν σύζυγον Εὐδοκίαν. μαθὼν δὲ ὡς ἐν Μοσυνουπόλει τὰς διατριβὰς ποιεῖται ὁ πενθερὸς αὐτοῦ βασιλεὺς Ἀλέξιος θαρρύντως πρὸς αὐτὸν ἀπήει. ὁ δὲ τοῦτον πολλῶν τε ἄλλων χάριν καὶ οὐδὲν ἤττον τῆς θυγατρὸς ἐμυσάττετο. κηδεστείας γοῦν ὑποδὺς προσωπεῖον ὑποδέχεται τὸν Ἀλέξιον, καὶ λουτρὸν εὐτρεπίσας ἅμα τῇ θυγατρὶ λουθῆναι τοῦτον προστέταχεν. ἐντὸς οὖν γενομένου τοῦ λουτήρος τοῦ Ἀλεξίου ἐπεισπίπτουσιν ἀθρόως αὐτῶ οἱ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ὑπηρέται κάκεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐξορύττουσιν. ἔφασκον δὲ οἱ ξυντυχόντες ὡς ἡ θυγάτηρ ἐστῶσα παρὰ τὴν θύραν τοῦ λουτροῦ τὸν πατέρα ὕβρεσιν ἔπλυνε, κάκεινος ταύτην τῆς ἀναιδείας καὶ τῆς ἀσελοῦς ἀγαπήσεως ἐλοιδορεῖ. τυφλὸς οὖν γεγονὼς ὁ Δούκας Ἀλέξιος περὶ τὰ τῆς Μοσυνουπόλεως ἐπλανᾶτο μέρη, ἀλήτης διερχόμενος τὰ ἐκεῖσε. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἀπάρας ἐκεῖθεν περὶ τὰ μέρη τῆς Θεσσαλονίκης ἐχώρει. ἐπεὶ δὲ ἐξώρμησαν τῆς Κωνσταντίνου οἱ Ἰταλοὶ καὶ ἀπῆλθον περὶ τὴν Μοσυνούπολιν, εὐρόντες ἐκεῖσε τὸν Μούρτζουφλον εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀπήγαγον· τοῦ δὲ μιάσματος ἀμυνόμενοι, ὁ εἰς τὸν Ἰσαακίου πεποίηκεν υἱόν, ἐκ Ταύρου κρημνίζουσι κίονος.

6 Τῆς οὖν Μοσυνουπόλεως κυριεύσαντες οἱ Ἰταλοὶ ἄδειαν δεδώκασι τοῖς ταύτης οἰκήτορσι τοὺς θέλοντας μένειν τε καὶ ὑπὸ χεῖρα εἶναι αὐτῶν, τοὺς δὲ ἀκωλύτως ἀπέρχεσθαι ὅπῃ ἂν βούλοιντο. ἐξήρχοντο τοίνυν οἱ μὲν φανερώς οἱ δὲ καὶ κρύφα, ὅσοι τῶν περιφανεστέρων ἐτύγχανον. ὁ δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος ἅμα τῇ γαμετῇ Ἄννῃ προεξελθεῖν πέφθακε Κωνσταντίνου, δεσπότης ὑπ' ἐκείνου τετιμημένος. ἀπελθὼν τοίνυν μετὰ καὶ τῶν θυγατρῶν Εἰρήνης Μαρίας καὶ Εὐδοκίας εἰς Νίκαιαν παρεκάλει τοὺς Νικαεῖς, εἶσω τῆς πόλεως δέξασθαι τοῦτον. οἱ δὲ οὐκ ἐδέχοντο. ὁ δὲ καὶ κἂν τὴν γυναῖκα δέξασθαι δυσωπῶν, μόλις ἔπεισεν. ἀφείς οὖν τὴν γυναῖκα διήρχετο τὰ πέριξ, Προῦσάν τε καὶ τὰ περὶ αὐτήν, ὅπως ὑπὸ χεῖρα ταῦτα ποιήσαιο καὶ ὡς βασιλεὺς ἀντὶ τοῦ πενθεροῦ Ἀλεξίου τούτων κατάρξειεν. οὗ δὲ καὶ τετύχηκεν. καὶ γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ καὶ περὶ τὸν περσάρχη ἀφίκετο, συνήθη τούτῳ τελοῦντα, καὶ συμμαχίαν προσείληφε, καὶ τὰ πρὸς σκοπὸν διεπράξατο.

7 Δύο γοῦν παραδραμόντων ἐνιαυτῶν καὶ ὡς δεσπότης φημιζομένου παρὰ πᾶσι τοῦ Λασκάριος, ἐπεὶ συνδρομὴ γέγονε κατὰ Νίκαιαν ἀπὸ τε περιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν λογάδων τῆς ἐκκλησίας, σκέψις τούτοις ἐγένετο, ὅπως βασιλεὺς φημισθεῖ ὁ δεσπότης Θεόδωρος. πατριάρχου δὲ μὴ παρόντος ἐκεῖσε –ὁ γὰρ Καματηρὸς Ἰωάννης, ὃς τὸν πατριαρχικὸν ἐκόσμηε θρόνον, ἠνίκα τῆς Κωνσταντίνου ἐκράτησαν Ἰταλοί, περὶ τὸ Διδυμότειχον ἀπῆρε κάκεισε τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο, καὶ διαμνηυθεὶς παρὰ τοῦ Λασκάριος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπηνήνατο τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀφιξίν, ἔγγραφον τὴν παραίτησιν ποιησάμενος. ψηφίζεται γοῦν πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Αὐτῶ ρειανός, λόγιος τυγχάνων καὶ πάσης γραφῆς ἔμπειρος, τῆς τε ἡμετέρας καὶ τῆς θύραθεν, ὃς καὶ τὸν δεσπότην Θεόδωρον τῷ τῆς βασιλείας διαδήματι ταινιοῖ. Ἐντεῦθεν βασιλεὺς ὁ Λάσκαρις ἀναγορευθεὶς συντονώτερον ἐφήψατο τῶν πραγμάτων, μάχαις δὲ

προσέκυρσεν οὐκ ὀλίγαις καὶ χαλεπαῖς. οἷ τε γὰρ Ἴταλοὶ κατὰ τὴν ἑώραν τὸν πόρον πεποικότες, τὰ πλείω ταύτης ὑφ' ἑαυτοὺς ἔποι ἴσαντο. τό τε γὰρ ἅπαν θέμα Ὀψικίου καὶ Αἰγαίου καὶ αὐτὸ δὴ τὸ Ἀτραμύτιον τῶν Ἴταλῶν ἐγεγόνει, Βάρις τε καὶ Αὐλωνία, Ποιμανηρόν τε καὶ Λεντιανὰ μέχρι τοῦ Λοπαδίου αὐτοῦ δεσπότας ἐγίνωσκον Ἴταλούς, ἀλλὰ γε δὴ καὶ τὰ τῆς Θυνίας πάντα μέχρι καὶ Νικομηδείας αὐτῆς. ἐντεῦθεν ἐστενοῦτο πολὺ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος. οὐδὲν δὲ ἦττον καὶ πρὸς Ῥωμαίων κατεβιάζετο. ἐν γὰρ τῇ συγχύσει τῆς Κωνσταντίνου ἀλώσεως ἄλλοθεν ἄλλος ἡγεμόνες εἶναι τυχόντες ἢ καὶ οἱ τῶν ἄλλων προύχοντες ὡς οἰκείαν ἀρχὴν τὴν ὑφ' αὐτοὺς ἐποιοῦντο χώραν, ἢ ἐξ αὐτῶν εἰς τοῦτο ὀρμήσαντες ἢ καὶ παρὰ τῶν οἰκητόρων μετακληθέντες εἰς τὴν τῆς χώρας δεφένδουσιν. αὐτίκα Θεόδωρος, ὃν καὶ Μωροθεόδωρον ἀπεκάλουν, ἄρχων ἦν τῆς Φιλαδέλφου πόλεως. ἕτερος δὲ Σάββας τοῦπικλὴν τοῦ ἄστεος ἐδέσποζε τοῦ Σαμψῶν μετὰ καὶ τῶν πλησίον τυγχανόντων αὐτῶ. Παφλαγονίας δὲ πάσης ἐγκρατῆς ἦν Δαυίδ, ἀδελφὸς ὢν Ἀλεξίου τοῦ τῆς Τραπεζοῦντος κρατήσαντος, ὃς καὶ μέγας ὠνομάζετο Κομνηνός, οἱ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου ὑπῆρχον ἕγγονοι, Μανουὴλ τῶ τούτου τεχθέντες υἱῶ. ἀλλὰ τὸν μὲν Μωροθεόδωρον καὶ τὸν Σάββαν εὐχερῶς μετῆλθε, κἀντεῦθεν ἐδέσποζεν ἀδεῶς Κελβιανοῦ τε παντός, Μαιάνδρου, Φιλαδελφείας καὶ Νεοκάστρων.

8 Ἄλλ' ἐνταῦθά μοι ὁ λόγος ἀναμεινάτω· ἱστορῆσαι γὰρ βούλεται τὰ τῶ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ συμβάντα. ἀφίκετο μὲν οὖν, ὡς εἰρήκειν, εἰς Θεσσαλονίκην, καὶ ὑπεδέχθη παρὰ τῆς αὐτοῦ νύμφης, ἢ ἐξ Οὐγγρων μὲν ὄρμητο, ἐπεγαμβρεύθη δὲ τῶ βασιλεῖ Ἰσαακίῳ μετὰ τὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τελευτήν, ἣν καὶ ὠραίαν πάνυ τῶ εἶδει οἱ κατιδόντες ἔφασκον εἶναι. τῶν γοῦν Ἴταλῶν εἰς πολυμέρειαν τὰ τῆς Ῥωμαῖδος κληρωσαμένων καὶ τοῦ μὲν ἐκ Φλάντρας ὠρμη μένου Βαλδουίνου βασιλέως ἀναγορευθέντος, τοῦ δὲ δουκὸς Βενετίας, ὃς καὶ αὐτοπροσώπως συνῆν, μερίδα οὐ μικρὰν ἐσχηκότος καὶ δεσποτικῶ ἀξιώματι τιμηθέντος, ἔχειν τε ἐξ ὄλου πρὸς τὸ ὄλον, ὃ τὸ τῶν Φράγγων ἐκτήσατο μέρος, τὸ τέταρτον καὶ τοῦ τετάρτου τὸ ἡμισυ, ἐπειδὴ καὶ ὁ μαρκέσιος ἀξιόλογον μοῖραν τῆς συμμαχίας ἦν ἐνεγκάμενος, ῥῆξ Θεσσαλονίκης παρὰ τοῦ Φλάντρα τετίμηται, προσλαβόμενος καὶ γυναῖκα τὴν δηλωθεῖσαν Μαρίαν. ὑπὸ ταύτης ὑπεδέχθη Ἀλέξιος. μετὰ μικρὸν δὲ φωραθεὶς τοῖς ἐκεῖσε νεωτερί ζεσθαι, ἀπεδιώχθη συνάμα τῇ γυναικὶ καὶ τῇ θυγατρὶ Εὐδοκίᾳ, ἣν καὶ εἰς Κόρινθον ἀφικόμενος τῶ Σγουρῶ συνεζεύξατο. μικρὸν δὲ τοῖς ἐκεῖσε προσδιατρίψας, γνοὺς παρὰ τινῶν ὡς ἀλίσκεσθαι μέλλει, ἀπέδρα· ἐκ Λογγιβαρδίας δὲ τισὶ ξυντυχῶν ἀλίσκεται, πρὸς τὸν πρωτεξάδελφον αὐτοῦ Μιχαὴλ τὰς κινήσεις ποιούμενος· ἦν γὰρ κάκεῖνος τῶ τότε μέρους τινὸς παλαιᾶς Ἠπείρου κρατήσας καὶ πολλὰ τοῖς πρὸς τὰ ἐκεῖσε μέρη ἀφιγμένοις Ἴταλοῖς παρέχων πράγματα. καὶ ἦν οὗτος δυναστεύων τῆς τοιαύτης χώρας, Ἰωαννίνων γὰρ ἦρχε καὶ Ἄρτης καὶ μέχρι Ναυπάκτου. ὡς γοῦν ἐάλω παρὰ Λογγιβάρδων ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος, καὶ ἀπεμπολεῖται παρ' αὐτῶν συνάμα τῇ γυναικί. μικρὸν δὲ μετὰ τοῦ Μιχαὴλ προσκαρτερήσας βουλευέται πρὸς τὸν Ἰκονίου σουλτάν ἀπελθεῖν, ὃν Ἰαθατίνην ὠνόμαζον· ἦν γὰρ τούτῳ συνήθης. ὁ γὰρ εἰρημένος Ἰαθατίνης τὰς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ χεῖρας ἀποδράς Ἀζατίνου, κατάρχοντος τότε τῶν Μουσουλμάνων, ἐς Ἀλέξιον ἦκε τοῦτον καὶ παρ' αὐτοῦ υἰοθετεῖται, ὃς καὶ τῶ βασιλεῖ τούτῳ συναπέδρα. ἀλλ' οὐ συχναὶ παρήλθον ἡμέραι, καὶ ἀφικνεῖται πρὸς αὐτὸν ἀνὴρ τὸν ἀδελφοῦ αὐτοῦ μόρον μηνύων αὐτῶ κρύφα· ὃς καὶ ῥάκεσι πενιχροῖς ἐσταλμένος μετ' αὐτοῦ ἀφικνεῖται καὶ τοῖς αὐτοῦ καταστάς γνώριμος περσάρχης ἐπιφημίζεται. οὗτος καὶ τῶ βασιλεῖ Θεοδώρῳ χρήσιμος ἀνεφάνη συμμαχίαν δούς· ὡς ἀδελφὴν γὰρ τὴν βασιλίδαν Ἄνναν ὠνόμαζεν.

9 Ἐφοδίους ἀπάρας τῆς τοῦ Μιχαήλ γῆς καὶ φορῶ χρησάμενος πνεύματι, τῆ τῆς Ἀττάλου προσώρμισεν. ἀσμενέ στατα οὖν παρὰ τοῦ σουλτάνου προσδέδεκται. ὁ βασιλεὺς δὲ Θεόδωρος διῆγεν ἐν τῇ Νικαίᾳ, καὶ πρεσβεία πρὸς τοῦ σουλτάνου παρ' αὐτὸν ἀφικνεῖται, τὴν τοῦ βασιλέως καὶ πενθεροῦ γνωρίζουσα ἄφιξιν, καὶ ὡς ἄδικος εἶη ξένης ἐπειλημμένος ἀρχῆς. ἐταράχθη γοῦν ἐπὶ τοῖς λόγοις ὁ βασιλεὺς. ὁ μὲν γὰρ σουλτάν πρόφασιν εἶχεν Ἀλέξιον, σκοπὸς δ' ἦν αὐτῶ τὴν τῶν Ῥωμαίων καταδραμεῖν. καὶ ἦν ἐπὶ ξυροῦ, ὃ φασι, τούτῳ τὰ πράγματα. συναγαγὼν γοῦν τοὺς αὐτοῦ ἐπειράτω τούτων, εἴτε αὐτῶ προσανέχοντες εἶεν εἴτε τῷ πενθερῷ. οἱ δὲ πανσυδὶ ἢ συζῆν αὐτῶ ἢ συναπολέσθαι εἰρήκεισαν. θαρσαλέως γοῦν τῆς Νικαίας ἐξήει, ἔχων καὶ τοὺς τοῦ σουλτάνου πρέσβεις. ταχύτερον δὲ τῷ δρόμῳ χρησάμενος ἀφίκετο εἰς Φιλαδέλφου. ὁ δὲ σουλτάν ἀπάρας μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ὄν ὡς δέλεαρ ἐπεφέρετο βασιλέα Ἀλέξιον τὴν ἔφοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ πεποίηται. πόλις δὲ αὕτη χώρας προκαθημένη Μαιάνδρου, κρατῆσαι δὲ οἱ ταύτης ἦν ὁ σκοπός. διὰ ταῦτα καὶ ἐλεπόλεις ἐστήσατο καὶ ἐπόρθει τὴν πόλιν. καὶ ἦν γε αὕτη ἐν χρῶ τοῦ ἀλῶναι. ὁ δὲ καὶ δεδιὼς ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος-ἦν γὰρ καὶ ἀληθές, ὡς εἰ ταύτης ἐκράτησεν ὁ σουλτάν, οὐδὲν ἂν ἦν αὐτῶ ἐμποδῶν τοῦ μὴ πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων χειρώσασθαι. καὶ οἷον ἐπὶ κύβου τὸν πόλεμον θείῃ ἢ μᾶλλον ἀληθῶς εἰπεῖν ἐπὶ τῷ δεσπότη θαρρήσας Χριστῷ, οὗ τὴν κλησιν ὡς σύσσημόν τι ἢ σφραγίδα οἱ εὐσεβεῖς ἐπιφέρομεν, ἐπισπεύδει τὸν δρόμον, παραγγείλας μηδένα ἢ σκηνὴν φέρειν ἢ ἄχθος ἢ ἔτε ρόν τι τῶν οὐ λυσιτελοῦντων ἐν τῷ πολέμῳ, ἄνευ μέντοι τῶν ἀναγκαίων, τροφῆς μικρᾶς καὶ ἐνδύματος. ἦν δὲ ἅπαν αὐτῶ τὸ στράτευμα εἰς δισχιλίους ἠριθμημένον, ὧν ὀκτακόσιοι μὲν Ἰταλοί, ἄνδρες γενναῖοι καὶ τὴν χεῖρα σθεναροί, ὡς ὁ καιρὸς ἔδειξε, Ῥωμαῖοι δὲ οἱ λοιποὶ ἐτύγχανον.

10 Ἐγγύς που γοῦν γενόμενος τῆς Ἀντιοχείας ὁ βασιλεὺς ἀφήσει τὸν πρέσβιν Πέρσην πρὸς τὸν σφέτερον ἀφικέσθαι δεσπότην· καὶ ὃς ἀπῆλθε καὶ μηνύει τῷ σουλτάν τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, δύσπιστον ἐκείνῳ πάνυ τυγχάνουσαν. ὅρκοις γοῦν ἐβεβαίωσεν ὁ πρέσβις, ὡς ἐγγύς ὁ βασιλεὺς πάρεστι. ταῦτ' οὖν ἀκηκοὼς ὁ σουλτάν, ὡς εἶχε τάχους τὰς δυνάμεις συνάγει καὶ παρατάττεται πρὸς τὸν πόλεμον. ἐμπίπτουσι γοῦν ταῖς τοῦ σουλτάνου πρῶτον δυνάμεσιν Ἰταλοί, ἀλλ' ἦν τὸ τῶν Μουσουλμάνων πλῆθος πολὺ· ἔργα δὲ κρατερᾶς χειρὸς ἐνδειξάμενοι καὶ γενναιοτέρας ψυχῆς, σχεδὸν πίπτουσι πάντες, ἀπειροπλάσιους ξίφους ἔργον ποιήσαντες. τῶν γοῦν Ἰταλῶν οἱ Μουσουλμάνοι περιγενόμενοι ῥᾶον καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκράτουν δυνάμεων· καὶ οἱ μὲν προτροπάδην ἔφευγον, ὀλίγοι δὲ ἐκαρτέρουν τὸ τέλος τῆς μάχης ἀποσκοποῦμενοι. τῆς μάχης οὖν ἐγκρατῆς γενόμενος ὁ σουλτάν ἐζήτησε τὸν βασιλέα, καὶ δείκνυσί τις τοῦτον αὐτῶ ἐν ἀμηχανίᾳ γενόμενον. ὡς εἶχε γοῦν τάχους πρὸς τὸν βασιλέα ὄρμα, τῆ τοῦ σώματος ἰσχύϊ θαρρῶν ἐπ' αὐτῶ. καὶ ὁ μὲν σουλτάν κορύνῃ κατὰ κεφαλῆς πλήττει τὸν βασιλέα, καὶ πίπτει τοῦ ἵππου· ἦν γὰρ τῆ βολῆ σκοτοδιναίας. συνεποδίσθη γὰρ, ὡς φασι, τῆ βολῆ καὶ ὁ ἵππος, οὐκ οἶδ' εἰ καὶ τοῦ του δευτέραν παρὰ τοῦ σουλτάν λαβόντος πληγὴν. ἔξω οὖν τοῦ ἵππου ὁ βασιλεὺς γενόμενος, καὶ οἷον ῥωσθεὶς ὑπὸ θειοτέρας δυνάμεως, ἐπὶ πόδας δὲ σταθεὶς τὴν σπάθην ἐξάγει τοῦ κουλεοῦ, καὶ τοῦ σουλτάν ἐνθένδε στραφέντος καὶ ὑβριστικῶς ἐπειπόντος· «λάβετε τουτονί,» πλήττει τοὺς ὀπισθίους πόδας τῆς σουλτάνου ἵππου ὁ βασιλεὺς· θηλείας γὰρ ἐπωχεῖτο καὶ ὑπερμεγέθους, ὡς ἐκ πύργου γοῦν ὁ σουλτάν καταβάλλεται καὶ οἱ αἰφνηδὸν ἢ κεφαλὴ ἀποτέμνεται, μήτε τοῦ βασιλέως γνόντος μηθ' ἑτέρου τῶν συμπαραστώτων τῷ βασιλεῖ, παρὰ τοῦ κεκαρατόμηται. νικᾷ γοῦν ἐντεῦθεν ὁ βασιλεὺς τὸ πλεῖστον ἐξηττημένος. οὐδὲ γὰρ εἶχεν ἐπὶ τοῖς πρόσω χωρεῖν μετὰ μετρίων ἐλλελειμμένος. τοῦτο τοῖς Ῥωμαίοις ἀναψυχῆς ἐγένετο πρόφασις· σπονδὰς γὰρ ἐντεῦθεν ἀρρήκτους

οί Μουσουλμάνοι μετά Ῥωμαίων ἐποίησαν. ἐντεῦθεν τῆς ἐκεῖσε μάχης ἐκεχειρίαν ἔσχεν ὁ βασιλεὺς, τοῖς δ' Ἱταλῶν πολέμοις ἐσχόλαζε. προσελάβετο δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ ἐν τῇ μάχῃ εὐρών, καὶ τὰ εἰς κότα τιμήσας ἀπήγαγέ τε εἰς Νίκαιαν καὶ τῶν βασιλικῶν παρασήμων ἐκδύσας ἐν τῇ τοῦ Ἰακίνθου μονῇ διάγειν ἐκέλευσεν. ἔνθα καὶ θνήσκει. ἡ γὰρ σύζυγος αὐτοῦ Εὐ φροσύνη ἐν τῇ τῆς Ἄρτης ἐτελεύτησε χώρα, ἔνθα καὶ ὁ νεκρὸς αὐτῆς κατετέθη.

11 Περιεγένετο δὲ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος καὶ τοῦ τῆς Παφλαγονίας κρατοῦντος Δαυίδ, καὶ Ἡράκλειαν παρεστήσατο καὶ Ἄμαστριν καὶ τὴν πᾶσαν περίξ χώραν καὶ τὰ πολίχνια. πάλιν δέ μοι τὰ τῆς ἱστορίας βούλεται τὰ ἐν τῇ ἑσπέρα συμβάντα συγγράψασθαι. ἵνα δέ μοι ἡ ἱστορία τοῖς πᾶσιν εὐγνωστος εἴη, δέον ὀλίγα ἄττα προεξεπιεῖν. τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου τῆς Κωνσταντίνου κατάρχοντος καὶ τῆς γαμετῆς θανούσης αὐτοῦ, ἠγάγετο εἰς γυναῖκα τὴν ἦν προειρήκειν ἐξ Οὐγγρίας ὠρμημένην, θυγατέρα οὖσαν τοῦ τῶν Οὐγγρων ἄρχοντος. ἐπεὶ δὲ ἔμελλε τὸν γάμον ποιεῖν, καὶ ὑπῆρχεν οὗτος βασιλικός, ἀξιόλογα ἔδει γενέσθαι τούτου τὰ ἀναλώματα. ἐντεῦθεν ἐξ ἀπάσης τῆς Ῥωμαίων ἐπαρχίας πρό βατά τε καὶ χοῖροι καὶ βόες συνήγοντο· ἐπεὶ δὲ πλείω τῶν ἄλλων ἢ Βουλγάρων τρέφει ταῦτα, καὶ πλείω παρὰ ταύτης ἀπρητοῦντο. τὸ δὲ Βουλγάρων φύλον ἔκσπονδον μὲν τὰ πρῶτα Ῥωμαίοις τελοῦν καὶ πολέμων πολλῶν πρόξενον γε γονὸς αὐτοῖς ἀνδραποδισμῶν τε καὶ ἀλώσεων πόλεων καὶ μυρίων ἄλλων δεινῶν, καὶ ταῦτα ἐν πολλοῖς ἔτεσιν, ὕστατα παρὰ τοῦ βασιλέως Βασιλείου χειροῦνται, ὃν διὰ ταῦτα Βουλγαροκτόνον ἢ φήμη ἐκάλεσε. μέχρι γοῦν τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου ὑπόφορον τὸ γένος ἐτέλει Ῥωμαίοις, διὰ δὲ τὴν τοιαύτην πρόφασιν μεμελέτηκεν ἀνταρσίαν. καὶ ἀνίσταται τις Ἀσάν τοῦνομα καὶ βασιλεύει τῆς χώρας, ἅπαντα τὰ ἐν τὸς τοῦ Αἴμου μέχρι καὶ τοῦ Ἰστρου ὑπ' ἑαυτὸν ποιησάμενος. ἐκ τούτου οὐκ ὀλίγα πράγματα Ῥωμαίοις συνέβη· ἔχοντες γὰρ οἱ Βούλγαροι τὸ Σκυθικὸν σύμμαχον, πολλὰ ἐποιοῦν τῇ Ῥωμαίων δεινά. τότε καὶ ὁ βασιλεὺς ἀγανα κτήσας Ἰσαάκιος τὸ τῶν Ῥωμαίων ἅπαν συναγαγὼν στρατεύμα, κατ' αὐτῶν ἐχώρει. τὴν γοῦν παράλιον παριῶν καὶ διὰ τῆς Μεσημβρίας πόλεως τὴν δίοδον ποιούμενος, ἔσω τοῦ Αἴμου γίνεται. ὁ δὲ Ἀσάν μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος ἐντὸς τοῦ πολιχνίου οὗ δὴ τὸ ὄνομα Στρίναβος εἰσέρχεται, ἔνθα καὶ τὰς σκηναὶς ποιησάμενος ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος τοὺς Βουλγάρους ἐπολιόρκει. καταστρατηγεῖται δὲ παρ' αὐτῶν· τῶν γὰρ Βουλγάρων τις, προσωπεῖον ὑπενδὺς φυγάδος, ἀφικνεῖται παρὰ τὸν βασιλέα καὶ μηνύει αὐτῷ Σκυθῶν ἔφοδον, ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ λόγῳ θροηθεὶς, καὶ ταῦτα τὴν ἐπιούσαν τὸ πολίχνιον χειρῶσασθαι μέλλων, ἀπ' ἀνίσταται τοῦ τόπου. οὐκ ἐξήλθεν οὖν τὴν ἦν εἰσηλθεν ὁδόν, ἀλλ' ἀπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου τὴν ταχυτέραν τάχα διεξιέναι βεβούλευται. ἐπεισπίπτουσιν οὖν αὐτῷ διερχομένῳ οἱ Βούλγαροι ἐπὶ τινὶ στενωπῷ γενομένῳ, καὶ καταλύουσι τὸ ὑπ' αὐτὸν ἅπαν στρατεύμα, καὶ σκυλεύουσι πᾶσαν τὴν τῆς στρατιᾶς ἀποσκευὴν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ. πίπτουσι δὲ πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων, οἱ δὲ διασωθέντες μετὰ τοῦ βασιλέως γυμνοὶ τε ἦσαν καὶ ὀλίγοι πάνυ. ἐντεῦθεν ἐφυσιώθη τὸ τῶν Βουλγάρων φύλον, λείαν πολλὴν ἐκ τῶν Ῥωμαίων εἰληφός, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν παρασήμων τὰ τιμιώτερα. τὰς τε γὰρ τοῦ βασιλέως πυραμίδας ἀνελάβοντο καὶ φιάλας τῶν ἐπισήμων καὶ χρῆμα εἰς πλῆθος καὶ αὐτὸν δὴ τὸν βασιλικὸν σταυρόν. τῶν τινος γὰρ αὐτὸν ἱερέων ρίψαντος μετὰ μικρὸν ἐφεῦρον αὐτὸν ἐν τῷ ποταμῷ, ἐκ χρυσοῦ μὲν κατεσκευασμένον, φέροντα δὲ μέσον ἐκ τοῦ ἀγίου ξύλου εἰς σταυροῦ σχῆμα τετυπωμένον, θήκας δὲ μικρὰς παμπόλλας ἔχοντα, ἐν οἷς προσῆσαν λείψανα ἀγίων μαρτύρων τὸ γάλα τε τῆς θεομήτορος καὶ μέρος τι τῆς ζώνης αὐτῆς. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰσαάκιος εἰς τὴν Κωνσταντίνου ὤχητο.

12 Ἐντεῦθεν οὐκ ὀλίγα πράγματα Ῥωμαίοις ἐκ Βουλγάρων, καὶ τοῦ Ἀλεξίου βασιλεύσαντος πόλεμοι αὐτῶ ἐκ τούτων πολλοὶ περὶ Βέρροϊαν, ἔνθα καὶ ὁ πρωτοστράτωρ Καμύτζης ὑπὸ Βουλγάρων ἐάλω μαχόμενος, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωάννου τότε κατάρχοντος. ὁ γὰρ Ἰωάννης δύο ἀδελφούς εἶχε, Πέτρον καὶ Ἰωάννην· καὶ τὸν μὲν Ἰωάννην εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, τὸν δὲ Πέτρον τμημά τι κόψας ἄρχειν τούτου παρήκεν. ἐν νέα γοῦν ἐνιαυτοῦς διανύσας ὁ Ἰωάννης φονεύεται παρὰ τοῦ πρωτεξαδελφοῦ αὐτοῦ Ἰβανοῦ, καὶ βασιλεύει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, ἀφήλικος ὄντος τοῦ τοῦ Ἰωάννου υἱοῦ Ἰωάννου.

13 Ὅς πολλῶν ἐγεγόνει τοῖς Ῥωμαίοις αἴτιος κακῶν καὶ τοῖς Ἰταλοῖς αὐτοῖς. ἦν γὰρ οὗτος βασιλεὺς Βουλγάρων, ὁπότε ἡ Κωνσταντίνου ἐάλω. ὡς γοῦν οἱ Ἰταλοὶ πᾶσαν τὴν τῆς Μακεδονίας χώραν ὑπ' ἑαυτοῦ ἐποίησαν, βασιλικῶς τοῦ πρώτου κατάρχοντος Βαλδουίνου τὰ κατ' αὐτοὺς διθύνοντος, καὶ πρὸς τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ διεμνήσαντο, ὅπως ὑπ' αὐτοὺς γένηται. ὁ γὰρ βασιλεὺς Βουλγάρων Ἰωάννης προῦλαβε χειρώσασθαι τὴν Φιλιπούπολιν καὶ ἀνδραποδισμόν μέγαν τῶν Ῥωμαίων ἐκεῖθεν ποιῆσαι. μὴ βουληθέντων δὲ τῶν Ἀδριανουπολιτῶν ὑπὸ χεῖρα γενέσθαι τῶν Ἰταλῶν, ἐκστρατεύουσιν οἱ Ἰταλοὶ κατ' αὐτῶν. εἰς στενοχωρίαν οὖν οὐ μικρὰν ἐλθόντες οἱ τῆς Ἀδριανοῦ στέλλουσι πρὸς τὸν βασιλέα Βουλγάρων Ἰωάννην, ἵνα συνάρηται τούτοις. ὁ δὲ ἀσμένως δέχεται τοῦτο, καὶ Σκύθας μεθ' ἑαυτοῦ προσλαβόμενος μηχαναῖς Λατίνων περιγενέσθαι σπεύδει. καὶ ὁ μὲν ἔκειτο μακρὰν πῦρ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐκπέμπει δὲ κατὰ τῶν Ἰταλῶν τοὺς Σκύθας. Ἰταλοὶ μὲν οὖν ἔθος ἐφ' ἵπποις ἐποχεῖσθαι ὑψαύ χεσι, καταφράκτοις ὄπλοις, Σκύθαι δὲ κουφότερον ὦπλισμένοι ἐλευθερώτερον ἐπιπηδῶσι τοῖς ἐναντίοις. οὐ μὴ συνιέντες οἱ Ἰταλοὶ παρὰ τῶν Σκυθῶν καταστρατηγοῦνται, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα Βαλδουίνον ὑπ' αὐτῶν ἀλῶναι καὶ δέσμιον ἀπαχθῆναι πρὸς τὸν βασιλέα Βουλγάρων Ἰωάννην· οὐπὲρ ὡς φασι τὴν κεφαλὴν εἰς κύπελλον χρηματίσαι τῷ βαρβάρῳ, κόσμῳ πυκασθεῖσαν κύκλωθεν. οἱ μὲν οὖν Ἀδριανουπολίται ἐκ τοῦ παρατύχου τὸ γεγονός οὐκ ἐγνώρισαν· εἰ γὰρ ἤδυσαν, λείαν ἂν ἐποίησαν τὰς Ἰταλικὰς σκηνας. οἱ δ' ἀπολειφθέντες Ἰταλοὶ φῶτα λαμπρὰ ταῖς σκηναῖς ἄψαντες καὶ μέσων νυκτῶν ἄραντες περὶ τὴν Κωνσταντίνου χωροῦσιν. πρωίας οὖν γνόντες τοῦτο οἱ τῆς Ἀδριανοῦ τὰ ἐλλειμμένα ταῖς σκηναῖς ἄραντες ἦσαν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Βουλγάρων Ἰωάννης κατὰ τὰ ὑπεσχημένα τοῖς Ἀδριανουπολίταις ἐγκρατῆς γενέσθαι τῆς σφῶν πόλεως ὥρμησεν. οἱ δὲ ἀπηνήναντο τοῦτο. δυσανασχετήσας οὖν πολιορκῆσαι τούτους ἠθέλησεν, ἀλλ' ἀφυεῖς παντελῶς εἰς πολιορκίαν οἱ Βούλγαροι· οὔτε γὰρ ἐλεπόλεις οἶδασι στήσαι οὐθ' ἕτερόν τι διανοήσασθαι. ἀπάρας γοῦν ἐκεῖθεν, ὡς τῶν Ἰταλῶν καταπορθηθέντων, πᾶσαν κατατρέχει Μακεδονίαν καὶ λείαν πολλὴν ἐλαῖ, αὐτάνδρους τὰς πόλεις ἐλῶν καὶ τέλος κατασκάψας, ὡς μήποτε Ῥωμαίους ἀνάκλησιν σχεῖν. κατέσκαψε γὰρ Φιλιπούπολιν, εἶτα Ἡράκλειαν Πάριον Ῥαιδεστόν Χαριούπολιν Τραϊανούπολιν Μάκρην Κλαυδιούπολιν Μοσυνούπολιν Περιθεώριον καὶ ἄλλας, ἃς ἀριθμῶν οὐ χρεῶν. τὸν δὲ λαὸν ἀπάρας ἐκεῖθεν περὶ τὰς παραρροίας τοῦ Ἰστρου καθίζει, ἐκ τῶν ἠνδραποδισμένων κωμῶν καὶ πόλεων ἐπιθεῖς τὰς κλήσεις ταῖς οἰκήσεσιν. ἀντάμυναν μὲν οὖν, ὡς ἔφασκον, ἐποιεῖτο τῶν ὧν εἰργάσατο πρὸς Βουλγάρους κακῶν ὁ βασιλεὺς Βασίλειος. καὶ καλεῖσθαι μὲν ἔλεγον ἐκεῖνον Βουλγαροκτόνον, Ῥωμαιοκτόνον δὲ ὠνόμαζεν ἑαυτόν. μέχρι γοῦν καὶ αὐτῆς καταντήσας Θεσσαλονίκης ἐκεῖσε θνήσκει πλευρίτιδι νόσῳ κατασχεθεῖς, ὡς δὲ τινες ἔλεγον, ὅτι ἐκ θεομηνίας αὐτῶ ὁ θάνατος γέγονεν. ἔδοξε γὰρ αὐτῶ καθ' ὑπνοῦς ἔνοπλον ἄνδρα ἐπιστῆναι αὐτῶ καὶ δόρατι πληξάει οἱ τὴν πλευράν· ὡς καὶ ὄνομα τεθῆναι τούτῳ ἐκ κυνός· Σκυλοῖωάννης γὰρ ἐπεκλήθη τοῖς πᾶσι. τὸ γὰρ τῶν Σκυθῶν γένος ἰδιοποιήσασθαι καὶ κοινῶς αὐτοῖς κοινωσίαν,

καὶ τρόπου μετασχῶν θηριῶν δεστέρου, φόνους ἐνετρέψατο Ῥωμαίων. ὡς γοῦν οὕτως ἐτεθνήκει, ὁ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ παῖς Βορίλας τοῦνομα, τὴν Σκυτίδα θείαν γαμετὴν εἰληφῶς τῆς ἀρχῆς τῶν Βουλγάρων γέγονεν ἐγκρατής, τὸν δὲ τοῦ Ἄσαν παῖδα τὸν Ἰωάννην ἀφήλικα ἔτι ὄντα κρύφα τις λαβὼν περὶ τοὺς Σκύθας κεχώρηκεν.

14 Ὁ Μιχαὴλ δέ, ὃν τῆς Ἡλείου κατάρξαι εἰρήκαμεν, τρεῖς κασιγνήτους ἐκέκτητο, Κωνσταντῖνον Θεόδωρον καὶ Μανουήλ. ὧν ὁ μὲν Θεόδωρος τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων συνῆν Θεοδώρῳ τῷ Λάσκαρι. καὶ παρακαλεῖ τὸν βασιλέα Θεόδωρον ὁ Μιχαὴλ, ἵνα τοῦτον πρὸς αὐτὸν ἐκπέμψῃ, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἔτι παῖδα ἔνηβον ἀλλ' οὐδὲ γνήσιον—ὁ γὰρ αὐτῷ γεν νηθεὶς Μιχαὴλ ἐκ παλλακῆς ἐκείνῳ γεγέννητο—καὶ τοῦ θανάτου δεδιέναι τὸ ἄωρον. καὶ πέμπει τοῦτον τῷ ἀδελφῷ, ὅρκους πρῶτον ἐμπεδωσάμενος πίστιν δουλείας εἰς τοῦτον φυλάττειν καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ. ὃς καὶ ἀφικόμενος συνῆν τῷ ἀδελφῷ Μιχαὴλ. μετ' οὐ πολὺ δὲ φονεύεται παρά του τῶν ὑπηρετῶν ὁ Μιχαὴλ. Ῥωμαῖος δὲ ἦν τῷ φονεῦτῃ τοῦνομα. ἐπιλαμβάνεται γοῦν τῆς ἐξουσίας ἐκείνου ὁ ἀδελφὸς Θεόδωρος ἔχων καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Κωνσταντῖνον καὶ Μανουήλ. καὶ ἠῤῥησε τὴν αὐτοῦ ἀρχήν. προσεκτήσατο γὰρ οὐκ ὀλίγην χώραν ἔκ τε Ἰταλῶν καὶ Βουλγάρων, καὶ τὴν Θεσσαλίαν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο, Ἀχρίδαν τε καὶ Πρίλαπον, Ἄλβανόν τε καὶ αὐτὸ τὸ Δυρράχιον· ἔνθα καὶ Πέτρον μετὰ μεγίστης στρατιᾶς ἐξ Ἰταλίας ὀρμώμενον καὶ πρὸς τὴν Κωνσταντῖνου διοδεύοντα, ἀνηγορευμένον πρὸς τοῦ πάπα βασιλέα, καὶ προχειρωσάμενον τὸ Δυρράχιον [ἐκ τοῦ Λατίνων μέρους Βαλδουίνου, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Ἑρρή] γενναίως κατετροπώσατο. γαμβρὸς δὲ ἦν ὁ Πέτρος Βαλδουίνου ἐπ' ἀδελφῆ Ἰολέντα, ἐξ ἧς παῖδες αὐτῷ Φίλιππος Ῥομπέρτος καὶ Βαλδουῖνος. ὧν ὁ μὲν Ῥομπέρτος καὶ ὁ Βαλδουῖνος τῆς Κωνσταντῖνου βεβασιλεύκασιν, τοῦ πρώτου αὐτῶν ἀδελφοῦ τοῦ Φιλίππου τῷ ἀδελφῷ Ῥομπέρτῳ τῆς βασιλείας παραχωρήσαντος. ὑπῆρχον σφίσι καὶ ἀδελφαί, ὧν μία Μαρία, ἣ συνεζύγη ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος. ὁ δὲ τῆς Ἡλείου Θεόδωρος, τὸ οἰκεῖον παραλαβὼν στράτευμα, ἀντιτάττεται τῷ Πέτρῳ μικρὸν ὑπερπηδήσαντι τὸ Δυρράχιον καὶ ἐν ταῖς τοῦ Ἄλβανου δυσχωρίαις γεγεννημένῳ. νικῶσι γοῦν οἱ τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου τὸ τῶν Λατίνων στράτευμα, ὡς πάντας ἄρδην δεσμώτας ποιῆσαι σὺν πᾶσι σκεύεσιν, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα Πέτρον ἔργον μαχαίρας γενέσθαι. τοῦτο δὲ τότε μέγα Ῥωμαίοις ἐγεγόνει βοήθημα.

15 Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις ἐκ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς Ἄννης τρεῖς ἐποίησατο θυγατέρας, Εἰρήνην Μαρίαν καὶ Εὐδοκίαν. τὴν γοῦν Μαρίαν δευτέραν τῆ ῥηγὶ Οὐγγρίας διερχομένῳ τὴν αὐτοῦ χώραν ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς κῆδος ἐπὶ τῷ υἱῷ παραδίδωσι, τὴν δὲ πρώτην συζεύγνυσι τῷ Παλαιολόγῳ Ἀνδρονίκῳ, ὃν καὶ δεσπότην τετίμηκε. μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ δεσπότης Παλαιολόγος θνήσκει, ὡς μὲν τινες ἔφασκον ἐξ ἐρωτικῶν διαθέσεων, καὶ προσλαμβάνεται ὁ βασιλεὺς εἰς γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν, οὗ Βατάτζης τοῦπίκλιν, ἐκ Διδυμοτοίχου δὲ πρωτοβεστιάριον ὄντα. ἡ μὲν οὖν βασιλὶς Ἄννα προτετελευτήκει. ἤγετο δὲ ἐξ Ἀρμενίων γυναῖκα ὁ βασιλεὺς· δυσαρεστήσας δὲ πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τὴν οἰκίαν πατρίδα ἐκπέμπει, ἐπιφέρει δ' αὐτῷ γαμετὴν τὴν τοῦ βασιλέως Ἰταλῶν Ῥομπέρτου ἀδελφήν. καὶ τὸν θεῖον γὰρ Ἑρρῆν ὁ Ῥομπέρτος διεδέξατο πολλὰ Ῥωμαίους ἠττήσαντα, μάλιστα ἐξ ὅτου τὸν σουλτὰν πεφόνευκεν ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος. τότε γὰρ τὸ ἐκ Φράγγων παρὸν αὐτῷ ἀπολώλεκε στράτευμα, διὸ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως νίκην ἀκηκόως ὁ Ἑρρῆς «νενίκηται» ἔφη «ὁ Λάσκαρις, οὐ νενίκηκε.» καὶ μέχρι καὶ αὐτοῦ Νυμφαίου τὰς σκηναὺς ὁ Ἑρρῆς ἐπήξατο, ἐκεῖθεν τε ὑποστρέψας εἰς ξυμβάσεις ἤλθε μετὰ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου. καὶ συνεφωνήθη τὰ μὲν τοῦ Κιμινᾶ πάντα—οὕτω γὰρ τὸ ὄρος καλεῖται τὸ ἐγγὺς τῆς Ἀχυράους τυγχάνον—μετὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἀχυράους παρὰ τοῦ τῶν Φράγγων γένους δεσπόμενος, τὸν δὲ Κάλα μον—κῶμος δὲ ἐστὶν ὁ Κάλαμος, ἐξ

οὗ τὸ τῶν Νεοκάστρων ἄρχεται θέμα-μένειν ἄοικον, τὰ δ' ἐντεῦθεν, [τάδε] Νεόκαστρα Κελβιανὸν Χλιαρά τε καὶ Πέργαμος καὶ τὰ πλαγίως ἐγκείμενα Μαλδία τε καὶ Ὀψίκια παρὰ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου δεσπόζεσθαι. ὑπῆρχε δὲ τούτῳ καὶ ἄλλη χώρα, ἡ ἀπὸ τοῦ Λοπαδίου ἀρχομένη καὶ Προῦσαν περιλαμβάνουσα καὶ Νίκαιαν.

16 Ὁ δ' εἰρημένος Ἐρρῆς εἰ καὶ Φράγγος τὸ γένος ἦν, ἀλλ' οὖν τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ἰθαγενέσι τοῖς Κωνσταντίνου ἰλαρώτερον προσεφέρετο. καὶ πολλοὺς εἶχε τοὺς μὲν τοῖς μείζοσιν αὐτοῦ συντεταγμένους, τοὺς δὲ τοῖς στρατιώταις, τὸ δὲ κοινὸν ὡς οἰκεῖον περιεῖπε λαόν. καὶ γὰρ περιγενόμενος τῶν λοιπῶν ἄστων, Λεντιανῶν καὶ Ποιμανηνοῦ, καὶ ἄνδρας τὸν Ἄρην πνέοντα καὶ ψυχῆς γενναίας ἔργα ἐν δειξαμένους ὡς ἔρμαιόν τι ἐδέξατο ἐφευρών. ἐν γὰρ τῷ τῶν Λεντιανῶν ἄστει οὐ μόνον σπάνις ὕδατος τοὺς φυλάσσοντας ἐξέκαυσε, οὐδ' ὅτι ὁ λιμὸς καὶ σκύθη αὐτοὺς φαγεῖν κατηνάγκασεν ἀπ' ἀσπίδος καὶ ἐφροστρίδων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τεῖχος οὐ μακροδιάστατον ταῖς ἐλεπόλεσι καταπεσὼν μετὰ μεγίστης πυρκαϊᾶς τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐφύλαττον τοῦτο ἀμοιβαδὸν τῇ πυρκαϊᾷ προσεπισωρεύοντες ξύλα. κρατηθέντος γοῦν τοῦ ἄστεος οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο εἰ μὴ μόνον ὁ τοῦ βασιλέως ἀτάδελφος καὶ ὁ εἰς ἡγεμόνα τοῦ στρατεύματος τεταγμένος Δερμοκαΐτης, καὶ ὁ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος, ὃν, ὡς ἔφην, καὶ εἰς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς προσελάβετο γαμβρόν. πάντας δὲ τοὺς ἄλλους ὁ Ἐρρῆς συλλεξάμενος καὶ κατ' ἴλας συντάξας καὶ ὁμογενεῖς αὐτοῖς παραδοὺς ἡγεμόνας, ὑπερέχειν δὲ πάντων τὸν Θεοφιλόπουλον Γεώργιον παρακελεύσας, τὴν τῶν ἀνατολικῶν μερῶν αὐτοῖς φυλακὴν ἐνεπίστευσε.

17 Τοῦ δὲ Ἐρρῆ τῆς Κωνσταντίνου κατάρχοντος, ἀπεστάλη πρὸς τὴν Κωνσταντίνου ἀρχιερεὺς, ὃν καὶ λεγάτον αὐτοῖ φασι, τοῦνομα Πελάγιος, ἅπαντα τὰ προνόμια τοῦ πάπα φέροντα. ἐρυθροβαφῆ καὶ γὰρ ὑπεδέδετο πέδιλα, ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ χροιάς καὶ τὰ ἐνδύματα εἶχε, καὶ ἡ ἐφροστρίς τοῦ ἵππου καὶ τὰ χαλινὰ τῷ τοιοῦτῳ ἐβάπτοντο χρώματι. ἦθος δὲ τυχῶν ἀγριωτέρου καὶ ἀλαζονεῖα χρώμενος πολλὰ δεινὰ τοῖς Κωνσταντινουπολίταις παρέσχεν. καὶ ἡ σκῆψις ὡς εὐλογος ἠνάγκαζε γὰρ τοὺς πάντας τῇ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ὑποκύψαι ὑποταγῇ. ἐντεῦθεν καθείργνυτο μοναχοί, ἱερεῖς ἐδεσμοῦντο, καὶ ναὸς ἅπας ἐκέκλειστο. καὶ ἦν ἐν αὐτῷ δυοῖν θάτερον, ἢ ὁμολογήσαι τὸν πάπαν πρῶτον ἀρχιερέα, καὶ τούτου τὴν μνήμην ἐν ἱεροτελεστίαις ἐκφωνεῖν, ἢ θάνατον εἶναι τῷ μὴ διαπραξαμένῳ τὸ ἐπιτίμιον. τοῦτο εἰς βαρυθυμίαν ἦγε τοὺς οἰκίτορας τῆς Κωνσταντίνου, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων τοὺς προύχοντας. οἱ καὶ πρὸς τὸν βασιλεύοντα Ἐρρῆν ἀφιγμένοι «ἡμεῖς μὲν,» ἔφασαν, «ἄλλου γεγονότες γένους καὶ ἄλλον ἀρχιερέα ἔχοντες ἑαυτοὺς τῷ κράτει σου ὑπετάξαμεν, ὥστε σωματικῶς κατάρχειν ἡμῶν, οὐ μὴν γε ψυχικῶς ἢ πνευματικῶς· σοῦ μὲν γὰρ ἐν πολέμῳ ὑπερμαχεῖσθαι τῶν ἀναγκαίων, τῶν δ' ἡμετέρων ἐκστήναι σεβασμάτων καὶ θρησκευμάτων τῶν ἀδυνάτων πάντη καθέστηκεν. ἡ γοῦν λῦσον ἡμῖν τὰ ἐπελθόντα δεινὰ, ἢ ἄφες ὡς ἐλευθέρους ἐν τοῖς ἰθαγενέσιν ἀφίχθαι.» ταῦτ' εἶπον, κάκεῖνος μὴ βουλόμενος ἐν στερήσει γενέσθαι τοσούτων καλῶν κάγαθῶν ἀνθρώπων, καὶ ἄκοντος τοῦ εἰρημένου λεγάτου τοὺς τε ναοὺς ἀνέωξε καὶ τοὺς ὅσοι ταῖς εἰρκταῖς ἦσαν κατισχημένοι μοναχοὺς τε καὶ ἱερεῖς ἀπολέλυκε. πολλοὶ δὲ τῶν μοναχῶν προεξιόντες τῆς Κωνσταντίνου τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ προσήεσαν, καὶ αὐτοῖς προστάξει τούτου μοναὶ ἐπέδιδοντο. καὶ πρεσβύτεροι δὲ πρὸς τὴν Νίκαιαν ἀπιόντες οἱ μὲν τῷ πατριαρχικῷ κλήρῳ συγκατελέγησαν, οἱ δὲ θεῖοις ναοῖς ἐνασμενίσαντες ἐλευθέρως ἐβίωσαν.

18 Τοῦ Ἐρρῆ δὲ τελευτήσαντος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ῥομπέρτος μαλακώτερον ἐχρᾶτο τοῖς πράγμασι. τούτου τὴν ἀδελφὴν εἰς γαμετὴν εἰλήφει ὁ βασιλεὺς. οὐ πολλοὶ παρήλθον ἐνιαυτοῖ, καὶ ἐπεὶ ὁ τῆς Κωνσταντίνου βασιλεὺς Ῥομπέρτος οὐκ

ἔφθασε συζυγῆναι γυναικί, παράνομόν τι πράγμα βεβούληται ὁ βασιλεὺς διαπράξασθαι· ἐπὶ γὰρ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Εὐδοκίᾳ προλαβέσθαι τουτονὶ γαμβρὸν ἤρετίσατο. ἔνθεν τοι καὶ ἕρις ἐκ τοῦ τότε πατριαρχοῦντος Μανουὴλ τῷ βασιλεῖ ξυμβεβήκει μὴδ' ὅλως τῇ τοιαύτῃ ἀθεσμογαμίᾳ συγκατανεύσαντος. ἀλλ' οὐκ ἔφθασεν ὁ βασιλεὺς τέρματι δοῦναι τὸ βούλημα· μήπω γὰρ στείλας ταύτην εἰς Κωνσταντίνου, ὡς ἠτύπησε, καταλύει τὸν βίον, τὴν βασιλείαν καταλιπὼν τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ τῷ Δούκᾳ· οὐ γὰρ εἶχεν ἄρρενα παῖδα εἰς ἥβην ἐλθόντα. ὃν γὰρ ἐκ τῆς βασιλίδος Ἄννης ἔσχηκεν ἄρρενα παῖδα τεθνάναι προύφθασεν, ἐκ δὲ τῆς ἕξ Ἀρμενίων ὠρμημένης ἐν παιδίον ἄρρεν πεποίηκεν, ὅπερ ὀκταετὲς ἦν, ἠνίκα ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ ἐτεθνήκει. διὰ τὸ γοῦν ἀμοιρεῖν αὐτὸν ἄρρενος ἐνήβου γονῆς ὁ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ γαμβρὸς αὐτοῦ τῆς βασιλείας κληρονομεῖ. ἦν δὲ ὁ Λάσκαρις μὴ ἑτῶν καὶ πρὸς, ἐλάττων δὲ τῶν ν', βασιλεύσας ἐκ τούτων ἔτι ἡ', τὸ μὲν σῶμα μικρὸς, οὐκ ἄγαν δέ, μελάγχρους, ἐφ' ἱκανὸν καθειμένον ἔχων τὸ γένειον καὶ περὶ τὸ ἄκρον σχιζόμενον, ἐπ' ὀλίγον ἑτερόφθαλμος, περὶ τὰς μάχας ὀξύς, θυμοῦ τε καὶ ἀφροδισίων ἠττώμενος, ἔλευθεριώτερος ἐν ταῖς δωρεαῖς· οἷς γὰρ ἂν βούλοιο, πολὺ τὸ χρυσίον ἐδίδοτο. τεταλαιπώρηκε δὲ πάνπαν ἐν ταῖς μάχαις ταῖς πρὸς Ἰταλοὺς καὶ τοὺς Πέρσας. ἀρχὴ γοῦν οὗτος ἐγεγόνει τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, ᾧ καὶ πολλὴν χάριν ὠφελειν τοῖς Ῥωμαίοις δέον κατέστηκε. κατετέθη δὲ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ Ἰακίνθου μονῇ, ἔνθα καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τέθαιπται καὶ ἡ βασίλισ Ἄννα, ἡ τούτου σύζυγος.

19 Εἶτα ἐπιλαμβάνεται τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων Ἰωάννης Δούκας δὲ Βατάτζης, γαμβρὸς αὐτοῦ, στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατριάρχου Μανουὴλ, ὃς τὸν Μάξιμον διεδέξατο. μετὰ γὰρ τὴν τελευταίαν τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ ὁ Εἰρηνικὸς Θεόδωρος τῷ πατριαρχικῷ ἐνίδρυται θρόνῳ, ὃς καὶ Κωπᾶς ἐκαλεῖτο. τούτου δὲ μετ' ἐνιαυτοῦ ἕξ ἀπολιπόντος μοναχὸς Μάξιμος εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνάγεται θρόνον, θεραπεύων τὴν γυναικωνίτιδα. ἐπιβιούς δὲ μῆνας ἕξ τελευτᾷ, καὶ ὁ Μανουὴλ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνάγεται θρόνον, φιλόσοφος, ὡς ἐδόκει, ὧν καὶ ὑπὸ τῶν πολλῶν κατονομαζόμενος.

20 Ἐπὶ δὲ τὰ τῶν Βουλγάρων αὐθις ὁ λόγος χωρεῖ. ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Ἀσάν δύο ἔσχεν υἱοὺς τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ Ἰωάννης φυγαδείαχρησάμενος περὶ τὰ Ῥώσων χωρεῖ, ἐκεῖσε τε χρόνον ἐφ' ἱκανὸν διαμείνας καὶ τινὰς τῶν συγκλύδων Ῥώσων ἐν ἑαυτῷ περιαγαγὼν τὴν πατρικὴν ἀνακαλεῖται κληρονομίαν· καὶ πολεμεῖ τῷ Βορίλᾳ καὶ νικᾷ τοῦτον καὶ χώρας ἐγκρατῆς οὐκ ὀλίγης γίνεται. ὁ δὲ Βορίλας ἔνδον εἰσέρχεται τοῦ Τρινόβου καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτεσι τειχίρης ἔσω πολιορκεῖται. ἐπεὶ δὲ ἀπέκαμον οἱ συνόντες αὐτῷ τῷ Ἀσάν Ἰωάννην προσέρχονται. φεύγων δὲ ἀλίσκεται ὁ Βορίλας καὶ παρὰ τοῦ Ἰωάννου τυφλοῦται. καὶ οὕτως ἐγκρατῆς τῆς τῶν Βουλγάρων ἀπάσης ὁ Ἰωάννης ἐγένετο.

21 Ὁ δὲ Κομνηνὸς Θεόδωρος, ὃν πρὸ μικροῦ ὁ λόγος ἰστόρησε, μὴ θέλων μένειν ἐν τῇ οἰκείᾳ τάξει, ἀλλὰ τὰ τῆς βασιλείας σφετερισάμενος ἐπειδὴ τῆς Θεσσαλονίκης γέγονεν ἐγκρατῆς, πολλὴν τε χώραν τῆς Ῥωμαϊδος ἐκ τῆς κεκρατημένης παρὰ τῶν Ἰταλῶν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο, ἔτι δὲ καὶ τῆς παρὰ τῶν Βουλγάρων κεχειρωμένης, πορφυρίδα τε ὑποδύεται καὶ ἐρυθρὰ ὑποβάλλεται πέδιλα, ἀντιστάντος αὐτῷ ἐπὶ τοῦτο στερρότατα τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνου τοῦ Μεσοποταμίτου, ὃν καὶ πολλαῖς κακουχίαις καὶ ἐξορίαῖς διὰ ταῦτα ὑπέβαλε τὸν κανονικῶν ἐθῶν ἀντεχόμενον. ὁ δὲ Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπος Δημήτριος τὸ βασιλικὸν περιδιδύσκει τοῦτον διάδημα, ὡς ἔφασκεν αὐτὸ νομὸς ὧν καὶ μηδενὶ εὐθύνᾳ ὀφείλων δοῦναι, καὶ διὰ τοῦτο ἐξουσίαν ἔχειν βασιλέα στέφειν. ἀναγορευθεὶς οὖν ὁ Θεόδωρος βασιλικῶς ἐχρᾶτο τοῖς πράγμασι, δεσπότης τε

προυβάλλετο καὶ σεβαστοκράτορας, μεγάλους δομestίκοις καὶ πρωτοβεστιαρίους καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσιν τάξιν βασιλικήν. ἀφυῶς δὲ ἔχων περὶ τοὺς τῆς βασιλείας θεσμοὺς Βουλγαρικώτερον αὐτοῖς προσεφέρετο. οὗτος οὐ μικρῶς τῷ βασιλεῖ ἀντεφέρετο Ἰωάννη. ὁ μὲν γὰρ ἡξίου αὐτὸν τῶν δευτερείων μετέχειν τῆς βασιλείας καὶ τῆς χώρας ἐγκρατῆ εἶναι, ὁ δὲ ἀντέβαινε στερεώτερον.

22 Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης ἄρτι τῶν σκῆπτρων ἐπειλημμένος καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ οὔσαν τὴν τῶν Ῥωμαίων τεθεαμένος ἀρχὴν, μάχην ποιεῖται μετὰ τῶν Ἰταλῶν. καὶ συνάγεται στράτευμα Λατινικὸν ἀξιόμαχον, οὗ καὶ πρὸ μάχοντο οἱ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου ἀυτάδελφοι, οἱ σεβαστοκράτορες Ἀλέξιός τε καὶ Ἰσαάκιος. οὗτοι γὰρ ἅμα τῷ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν βασιλέα θανεῖν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Εὐδοκίαν λαβόντες ἀποδρᾶναι πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐβουλεύσαντο. ἀλλὰ τοῦ μὲν σκοποῦ ἤμαρτον, ἐκεῖνοι δὲ δραπεταὶ ὄχοντο. τῆς μάχης οὖν συρραγείσης ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Ποιμανηνοῦ, ὅπου καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω δυνάμεων ἐγκαθίδρυται Μιχαήλ, νικᾷ κατὰ κράτος ὁ βασιλεὺς. ὁ γὰρ βασιλεὺς δόρατος ἤψατο καὶ πολέμιον ἔβαλλε καὶ ἀνδρεῖον ἐν ἐκείνῳ τῷ πολέμῳ τὸ φρόνημα ἐνεδείξατο, οὐδὲ τοῖς πρὸ τοῦ ἀγνοούμενον. ἡ τοιαύτη νίκη εἰς μεγίστην αὐξήσιν ἐγεγόνει τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, τῶν Ἰταλῶν δὲ συστολὴν καὶ κατάπτωσιν. τοὺς μὲν γὰρ ζωγρίας τοὺς κρείττους αὐτῶν ἐν τῷ τοιοῦτῳ πολέμῳ ὁ βασιλεὺς κατέσχευεν, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς ἀυτάδελφους Λασκαρίους, οὓς ἀποτυφλοῖ ἐν αἰτίαις εὐρών. ἄλλοι δὲ ξίφους ἔργον ἐγένοντο· μέρος δὲ Ἰταλῶν τὸ Σερρῶν κάστρον πολιορκοῦν ὑπὸ τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου δεσποζόμενον, ὡς ἔγνω τὴν ἦτταν ταύτην, ἀπέδρα. ἐντεῦθεν τὰ τῶν Ἰταλῶν ἐστενοῦντο. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης τὰ ὑπὸ ἐκείνων κρατούμενα τῶν Ῥωμαίων ἐπολιόρκει φρουρία, καὶ ἤλισκε ταῦτα. ὅς χρονιωτέρας ἐποίει τὰς πολιορκίας· οὐ γὰρ ἔαρι ἢ θέρει τε καὶ μετοπώρω, ἀλλ' ἐν μέσῳ χειμῶνος τὰς ἐφόδους ἐποιεῖτο, ἐλεπόλεις συνίστα καὶ τὰς ἐπάλλξεις κατέβαλεν. ἀποκάμνοντες οἱ ἐντὸς τὰ μὲν προυδίδουν, ὅρκοις τὴν ζωὴν ἐξωνούμενοι, ἐκ δὲ τῶν ἐπιπτον μάχη καὶ καθεῖργοντο. ἐάλω γοῦν Ποιμανητὸν Λεντιανὰ Χαρίορος Βερβενίακον. ὁ γοῦν βασιλεὺς Ἰωάννης τριήρεις τε κατεσκεύασε καὶ περὶ τὸν Ἑλλήσποντον ταύτας ἔστησε, καὶ ἦν πολλὰ παρέχων Λατίνοις πράγματα, κατὰ δύσιν ὀρμώμενος καὶ λείαν τὰ ἐκείνων ποιούμενος, πορθῶν τε τὸ τῶν Μαδύτων ἄστυ καὶ τὴν Καλλιούπολιν καὶ τὰ παραιγιάλια πάντα τοῖς Ἰταλοῖς ὑπόφορα ὄντα.

23 Ἐν τούτοις δὲ ὄντος τοῦ βασιλέως Ἰωάννου καὶ ἀκρατῶς μαχομένου τοῖς Ἰταλοῖς κατὰ τε χέρσον καὶ θάλατταν, σκευωρεῖται τούτῳ ἐπιβουλή. ὁ δὲ ταῦτα συστησάμενος πρωτεξάδελφος τοῦ βασιλέως ὁ Νεστόγγος Ἀνδρόνικος, ἔχων συνεργὸν εἰς τοῦτο τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον καὶ ἑτέρους τῶν ἐπιφανῶν οὐκ ὀλίγους. ἐγένετο δὲ ἡ ἐπιβουλή πολυὴ μέρος. ἐν τῇ Λαμψάκῳ δὲ διάγων ὁ βασιλεὺς μανθάνει τοῦτο. πυρὶ γοῦν τὰς τριήρεις καταναλώσας, ἵνα μὴ τοῖς Ἰταλοῖς ὑπὸ χεῖρα γένοιτο, καὶ προυργιαιότερον τὸν ἔσθθεν πόλεμον κρίνας τοῦ ἐξωθεν, ἀπάρας ἐκείθεν περὶ τὴν Ἀχουράους ἀφίκετο, κάκεισε τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐπιβουλῆς ἐποίησατο. καὶ ἦσαν οἱ συνωμόται πάντες ταῖς δίκαις ὑπεύθυνοι. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς φιλανθρωπότερον τοῖς νόμοις ἐχρήσατο, καὶ τὸν μὲν Νεστόγγον Ἰσαάκιον τυφλώσει καταδικάζει καὶ χειροκοπήσει, ὡσαύτως καὶ τὸν Μακρητὸν· ἐξελέλεγκτο γὰρ ὡς πολλάκις ἐφώρμησε κατὰ νότου τυγχάνων τοῦ βασιλέως ἐφελκύσαι τὴν σπάθην καὶ καταρράξει καιρίαν. καὶ ἄλλους δὲ τινὰς μικραῖς ποιναῖς καθυπέβαλεν, τοὺς δὲ πλείους ἀφῆκεν, εἰρκταῖς μέχρι τινὸς περικλείσας. καὶ αὐτὸν δὴ τὸν πρωτουργὸν τῆς ἐπιβουλῆς καὶ τῆς βασιλείας ἐφιέμενον ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μαγνησίας συνέκλεισεν· ὅς καὶ ὕστερον ἀπέδρα περὶ Μουσουλμάνους καὶ ἦν ἐκεῖ μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. ἐντεῦθεν ὁ βασιλεὺς προσεκτικώτερον ἐχρᾶτο τοῖς πράγμασι φύλακάς τε περὶ αὐτὸν

ἔστησε καὶ φρουρούς. μάλιστα δὲ περὶ ταῦτα συνέτεινεν ἡ βασιλεὺς Εἰρήνη, ἀρρενοπώτερον τὸ ἦθος ἔχουσα καὶ τοῖς πᾶσι βασιλικώτερον ἐντυγχάνουσα.

24 Εἰς συνθήκας δ' ἐθελήσαντες οἱ Ἴταλοὶ ἐλθεῖν ἀπέλυσαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὸ τῶν Πηγῶν ἄστυ. καὶ οὕτω δὴ μετ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς εἰρήνευσε, πάντων τῶν πρὸς νότον ὑποχωρῶν σάντων αὐτῶ Λατίνων, ἔτι δὲ κρατούντων τὰ πρὸς βορρᾶν, τὰ πλησίον τῆς Κωνσταντίνου καὶ τῆς Νικομήδους πόλει ἐγγίζοντα. οἱ δὲ τῆς Ἀδριανουπόλεως οἰκίτορες πρεσβεῖαν πρὸς τὸν βασιλέα ἐστείλαντο, ὅπως ἀποστείλῃ πρὸς αὐτοὺς στρατεύματα καὶ τῆς Ἰταλῶν ἐλευθέρωσι χειρὸς. ὁ δὲ τὸν πρωτοβεστιάριον Ἰσην, στρατεύματα δὸς αὐτῶ, ἐξαπέστειλε· συνῆν δὲ αὐτῶ καὶ ὁ Καμύτζης Ἰωάννης. οἱ καὶ διαπεράσαντες τὸν Ἑλλησπόντον καὶ διὰ τῆς Μακεδονίας διελθόντες εἰς Ἀδριανουπόλιν ἀφίκοντο. ἐντὸς δὲ γενόμενοι τῆς πόλεως διήγον ἐκεῖσε. ἐλπίς δὲ ἦν τῶ βασιλεῖ Ἰωάννῃ διὰ ταῦτα καὶ τῶν πέριξ ἐγκρατῆ γενέσθαι. ἀλλ' ὁ Κομνηνὸς Θεόδωρος, ὡς φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, τῶν ἐγγύς πάντων γενόμενος ἐγκρατῆς, ἄνευ μέντοι τοῦ τῆς Ῥοδόπης ὄρους, ὅπερ καὶ Ἀχριδὸς ὠνόμασται, καὶ τῶν ἐν τούτῳ ἄστεων καὶ τοῦ Μελενίκου–τούτων γὰρ ἦρχεν ὁ Σθλάβος, προσγενὴς ὢν τοῦ βασιλέως Ἀσάν καὶ δεσπότης τετιμημένος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως Ἐρρῆ, οὗ καὶ τὴν ἐκ παλλακῆς θυγατέρα ἠγάγετο εἰς γυναῖκα. οὗτος ὁ Σθλάβος φρούριον τὸν Μελενίκον εὐρῶν ὄχυρον αὐτοκρατῆς ἦν, μὴ δὲ τῶν πέριξ ἀρχόντων ὑποπεσῶν. ἐνίοτε μὲν γὰρ Ἴταλοις συνεμάχει, ἐνίοτε Βουλγάρους, ἐνίοτε δὲ καὶ τῶ Κομνηνῶ Θεοδώρῳ. τούτῳ συνεζύγη μετὰ θάνατον τῆς αὐτοῦ γαμῆς τῆς ἢ τοῦ Πετραλίφα θυγατρὸς, τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου. ἐπεὶ γοῦν Μοσυνόπολις καὶ Ξάνθεια καὶ ἡ Γρατζιανὸς αὐτῆ ὑπὸ τοῦτον ἐτέλει, τὸ τῆς Σταγείρας ὑπερβάς ὄρος, ὃ δὴ Μάκρην ὀνομάζουσιν οἱ πολλοί, τὰ ἐκεῖθεν τοῦ Ἐβρου κατέδραμεν, ἄνετα εὐρῶν πάντα, περὶ τὸ Διδυμότοιχον γεγωνῶς ἐν οὐ πολλῶ χρόνῳ βασιλεὺς ἐπεφημίζετο τούτων. ἀφικόμενος δὲ καὶ περὶ τὴν Ἀδριανουπόλιν καὶ εὐρῶν τὸ στρατεύμα τοῦ βασιλέως Ἰωάννου καὶ ἀπατηλοῖς λόγοις τοὺς οἰκίτορας ὑπελθῶν, ὡς πλουτίσειε τούτους ἄκρως καὶ τῶν ἄλλων Ῥωμαίων ὑπερυψώσειε, πείθει τὸ μὲν τοῦ βασιλέως ἐξαγαγεῖν στρατεύματα, αὐτὸν δὲ εἰσαγαγεῖν. εἰσάγεται οὖν ἐπὶ ὄρκους τοῦ μή τινα τούτων παθεῖν τι δεινόν. ἐξελθόντες οὖν ὁ μὲν πρωτοστράτωρ οὐδὲ ὅλως τὸν Κομνηνὸν Θεόδωρον τεθέεται–τούτο γὰρ δὴ αὐτοῖς συμπεφώνηται–ὁ δὲ Καμύτζης συντυχῶν αὐτῶ οὐκ ἀπέβη τοῦ ἵππου οὐδὲ ὡς βασιλέα προσεκύνησεν· εἰς δὲ βαρυθυμίας ὁ Κομνηνὸς μικροῦ ἂν καὶ πληγὰς ἐπέθετο τούτῳ. διὸ ἐτιμήθη παρὰ τοῦ βασιλέως μέγας ἐταιρειάρχης ὁ Καμύτζης. ὁ οὖν Κομνηνὸς καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐγκρατῆς γεγωνῶς πολλὰ παρέσχε τοῖς Ἰταλοῖς πράγματα. κατέδραμε γὰρ πάντα τὰ ὑπ' ἐκείνων κρατούμενα καὶ μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Βιζύης γενόμενος τὸ ἔξω κατέσχε τοῦ ἄστεος, καὶ μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντίνου κατήντησε. τότε καὶ ὁ Ἀσὲλ δε Κάε, ὃς τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Λασκάρους συνεζύγη, ὑπὸ τινος τῶν τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου δόρατι ἐπλήγη τὸν τράχηλον· καὶ τεθεράπευτο, καὶ ἦν τὸ ἀπὸ τοῦδε τραχυτέρα αὐτοῦ ἡ φωνή.

25 Ὁ δὲ Κομνηνὸς Θεόδωρος εἰς σπονδὰς συνῆλθε τῶ τῶν Βουλγάρων βασιλεῖ Ἰωάννῃ τῶ Ἀσάν, τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν προσλαβόμενος ἐπὶ τῶ ἀδελφῶ τούτου Μαρουῖ. εἶτα διαλύσας ταῦτα κατὰ Βουλγάρων χωρεῖ. παραμείψας οὖν τὴν Ἀδριανουπόλιν περὶ τὰ ἄνω τοῦ Ἐβρου τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, ζητῶν μετὰ Βουλγάρων συρρῆξαι πόλεμον. καὶ ἐδόκει ὡς οἱ Βούλγαροι ὑποπτήξαντες οὐδὲ τὴν ὁρμὴν τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ ὑποσταῖεν. ἀλλ' ὁ Ἀσάν ταῖς ἐπιόρκειαις τούτου τεθαρρηκῶς ὀλίγον συμμαχικὸν ἀπὸ Σκυθῶν εἰληφῶς ἐν τῇ σημαίᾳ τὸν ἔγγραφον ὄρκον τούτου ἀπαίω ρήσας–καὶ περὶ τοῦ τὸν παρέβριον τόπον, ὃν Κλοκοτι νίτζαν

ονομάζουσι, ξυμβάλλουσι τὰ στρατεύματα. καὶ νικᾶται ὁ Ἄγγελος νέος Θεόδωρος, ὃς συλλαμβάνεται, καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν συγγενῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἐν τέλει τε καὶ λογάδων, καὶ τὰ ἐκείνων πάντα λεία τοῖς Βουλγάροις ἐγένοντο. φιλανθρωποτέρως δὲ ὁ Ἀσάν διατεθεὶς τοὺς πλείους τῶν στρατευμάτων ἐλευθεροῖ, τάχα μὲν καὶ τὸ φιλάνθρωπον ἐνδεὶ κνύμενος, τάχα δὲ καὶ τὸ συμφέρον τούτῳ πραγματευόμενος. ἐβούλετο γὰρ δεσπόσαι τῶν τοιούτων, οὗ καὶ τετύχηκεν. ἐπεὶ γὰρ κατ' αὐτῶν ἐχώρει, πάντες ἀναιμωτὶ τούτῳ ὑπέπιπτον, καὶ γίνεται μὲν ὑπ' αὐτὸν ἡ Ἀδριανοῦ, ἐκ τοῦ σχεδὸν δὲ καὶ τὸ Διδυμότοιχον, εἶτα Βολερὸν ἅπαν, Σέρραι, Πελαγονία καὶ Πρίλαπος· καὶ τὰ περίξ τούτων κατέδραμε, καὶ τῆς μεγάλης Βλαχίας ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἑλβάνου κατακυριεύει, καὶ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τὰς λείας ποιεῖ. ἐπεὶ δὲ πολὺ τοῦ βουλευματος κατειργάσατο καὶ ὡς ἡγάπα τὰ κατ' αὐτὸν διέθετο, εἰς τοὺς οἰκείους ἐπανεζεύξε τόπους, τινὰ μὲν τῶν φρουρίων καταλελοιπῶς ὑπὸ Ῥωμαίων δεσπόζεσθαι, τὰ πλείω δ' ὑπ' αὐτὸν ποιησάμενος καὶ στρατιώτας ἐν τούτοις τάξας καὶ στρατηγούς. ἔδοξεν οὖν τοῖς πᾶσι τότε καὶ θαυμαστὸς καὶ μακάριος. οὐ γὰρ ἐχρᾶτο μαχαίραις οὐδ' ἐχραίνετο φόνοις· ἔνθεν τοι καὶ παρὰ Ῥωμαίων ἐφιλεῖτο.

26 Ἐφρουρεῖτο οὖν ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος παρὰ τοῦ Ἀσάνφιλοφρόνως, καὶ ἐπεὶ νεωτερίζεσθαι πεφώραται, ἐκτυφλοῖ αὐτὸν ὁ Ἀσάν. ὁ δὲ ἀδελφὸς τούτου Μανουήλ ὁ Ἄγγελος, ὃν καὶ δεσπότην τετίμηκε, φυγῆ χρησάμενος περὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἀπήει, καὶ δεσπότης ὀνομαζόμενος ἐρυθροῖς γράμμασι τὰς αὐτοῦ γραφὰς ἐπεκύρου. πρὸς ὃν καὶ ἀπέσκωψέ τις τῶν πρέσβων παρὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἀποσταλείς, ὡς «εἰς σὲ καὶ μᾶλλον τὸ εἰς Χριστὸν ψαλτῶ δούμενον, σὲ τὸν βασιλέα καὶ δεσπότην.» καὶ ἦν μὲν τὸ ἀπὸ τοῦδε ὁ Ἄγγελος Μανουήλ τῶν ἐναπολειφθεισῶν πρὸς τὰ δυτικὰ μέρη χωρῶν καὶ πόλεων ἐγκρατῆς, μὴ παρὰ τῶν Βουλγάρων τὸ σύνολον ἐνοχλούμενος, ἐπεὶ τῇ ἐκ παλλακίδος τοῦ Ἀσάν συνεκοιτάζετο θυγατρί.

27 Ὁ δὲ Ῥομπέρτος ὁ τῆς Κωνσταντίνου βασιλεὺς τὸν Εὐρίππον καταλαβὼν τετελεύτηκεν. ἐναπελείφη δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βαλδουῖνος ἔτι ἀφήλιξ ὢν. στέλλει οὖν πρὸς σβείαν πρὸς Ἰωάννην τὸν ὀνομαζόμενον ῥήγα τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἂν ἀφίκοιτο καὶ βασιλεὺς Κωνσταντινουπόλεως φημισθεῖ. ἐπιγαμβρεύσας ** δὲ τοῦτον αὐτῷ—εἶχε γὰρ καὶ θυγάτριον—καὶ ἵνα μετὰ τὴν τούτου ἀποβίωσιν βασιλεύσῃ πάλιν αὐτός. ἦν γὰρ ὁ ῥήξ οὗτος περὶ πού τὰ ὀγδοήκοντα καὶ πρὸς ἔτη, καὶ ὑπερωμίας. καταλαμβάνει οὖν τὴν Κωνσταντίνου ὁ ῥήξ. καὶ μὴ ἔχων λαὸν ἀξιόμαχον οὐκ εὐχερῶς εἶχεν ἐξιέναι, ἐπιγνοὺς τὸν βασιλέα Ἰωάννην στρατηγικώτα τον ὄντα, ἐμέμφετο δὲ τῆς ἐγχειρήσεως ἑαυτὸν, καὶ κακῶς ἔφασκε νοεῖν τοὺς λέγοντας αὐτὸν τῷ βασιλεῖ ἀντιφέρεσθαι. δύο οὖν ἐνιαυτοὺς ἐντὸς αὐτῆς διήνυσε, καὶ τριήρεις οἰκονομήσας καὶ στρατεύματα κατὰ τὴν ἕω ἐχώρησε, καὶ περὶ τὸ τοῦ Λαμψάκου ἐλλιμενίζει νεώριον, προσεχῶς τῷ τότε τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐκ τῆς κατὰ τοῦ καίσαρος Γαβαλᾶ μάχης ὑποστρέψαντος, ὃν διὰ νεωτερισμὸν ἐμαχέσατο.

28 - 29 Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς περὶ τὰ τῆς Σταδεῖας μέρη τὰς σκηνώσεις ποιούμενος τῷ Παλαιολόγῳ Ἀνδρονίκῳ, ὃν μέγαν δομέστικον εἶχε, τὰ στρατεύματα παραδούς, καὶ περὶ τὴν νῆσον Ῥόδον τριήρεσι καὶ ναυσὶ στείλας, εἴ πως βριαρώτερον τὸν ἀποστάτην καταβλάψει. καὶ ἐπεὶ ταῦτα κατὰ σκοπὸν συνέβη τῷ βασιλεῖ, χωρεῖ αὐτὸς πρὸς τὴν Λάμψακον καὶ περὶ τὴν Σιγρηνήν τὰς σκηνὰς πῆγνυσι.

30 Καταλαβὼν οὖν ὁ ῥήξ τὴν Λάμψακον, περὶ τὴν Ὀλκὸν τὰς νῆας τούτου καθώρμισεν. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπεὶ μὴ εἶχε μεθ' αὐτοῦ λαὸν ἀξιόμαχον, μεθόδοις στρατηγικαῖς μεθ' ὧν εἶχεν ὀλίγων τὰς τῶν πολεμίων κινήσεις ἐκώλυεν. ἐξῆλθον οὖν οἱ Λατῖνοι καὶ ὁ ῥήξ αὐτῶν Ἰωάννης καὶ ἐβάδισαν μὲν τόπους τινὰς παραιγιαλίου. οὐδὲ γὰρ ἡδύναντο μακρότερον τῶν νηῶν αὐτῶν ἀποστῆναι. ὁ γὰρ

ἀντιστρατηγῶν αὐτοῖς βασιλεὺς ἐπηκολούθει. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς περὶ τὰς τῶν βουνῶν ὑπώρειας ἐποιεῖτο τὰς πορείας, περὶ δὲ τὰς ἡϊόνας οἱ Ἴταλοί. ὀλίγον οὖν χρόνον διαβιβάσαντες ἐν τῇ τοῦ βασιλέως παραιγιαλίῳ χώρᾳ-οὐπω γὰρ παρέδραμον τέσσαρες μῆνες-καὶ ὀλίγον τόπον πατήσαντες-ἀπὸ γὰρ τῆς Λαμψάκου μέχρι καὶ τῶν Κεγχρεῶν ἀφίκοντο-μικρὸν ἢ μηδὲν λυμήναντες-προὔφθασε γὰρ ὁ βασιλεὺς τὰ χρεῖωδη πάντα τοῖς ὑψηλοτέροις τόποις διασώσασθαι-περὶ τὸ τῶν Πηγῶν ἐχώρησαν ἄστῳ, ἐν μόνον φρούριον χειρωσάμενοι, ὃ Κεραμιδᾶς ὀνομάζεται, περὶ ποῦ τοὺς βουνοὺς διακείμενον τῆς Κυζίκου. εἶχον δὲ καὶ τὰς ναῦς αὐτῶν ἐτοιμοὺς εἰς τὴν Κωνσταντίνου παλινοστήσαι, καὶ ὥχοντο ἂν αἰσχύνης καὶ ζημίας πεπληρωμένοι, εἰ μὴ τοῦ τῶν Πηγῶν ἄστεος περιεγένοντο τῇ κλοπῇ. ἀνὴρ γὰρ τις δεινὸς ἀναρριχᾶσθαι πρὸς ἀκρονυχίαν πετρῶν ὁδὸν ἐφεῦρε, δι' ἧς ὠπλισμένους Λατίνους εἰς τὴν ἀκρόπολιν νυκτὸς ἀνεβίβασεν. οἱ καὶ τοῖς φύλαξιν αἴφνης ἐπίσπεσόντες αὐτοὺς τε ἐφόνευσαν καὶ εἶλον τὸ ἄστῳ. τοῦτο πρὸς βραχὺ μὲν εἰς δειλίαν Ῥωμαίους ἐνέβαλε. πλήρης γὰρ ἦν ἡ πόλις ἀνδρῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν. ἀλλ' ἡ τοῦ βασιλέως στρατηγία τὴν δειλίαν ἀπετινάξατο.

31-32 Οὗτος γὰρ οἷα δεινὸς ἐφευρεῖν μεθόδους ἐν περιστάσει σώσαί τε τὸ οἰκεῖον καὶ ἀναχαιτίσαι τὸ ὑπεναντίον, ὡς ἂν δι' ἀμφοῖν τὰ οἰκεῖα κρατύνοιο, εὕρισκεν τρόπον ἀποπληρωτικὸν τοῖν δυοῖν. ἐγεννήθη γὰρ αὐτῷ υἱὸς ἐκ τῆς βασιλίδος Εἰρήνης, ᾧ καὶ κλήσις τοῦ πάππου Θεοδώρου ἐπετέθειτο. ἐνδέκατον δὲ οἱ τότε ἔτος ἦνυετο. καὶ ὁ Ἀσάν παρὰ τῆς ἐξ Οὐγγρων γαμηθείσης αὐτῷ θυγατρίον ἔσχεν, Ἐλένη αὐτῇ τοῦνομα. στέλλει οὖν πρὸς τοῦτον ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ μνηστείας τῶν παίδων, καὶ δέχεται ὁ Ἀσάν τὴν πρεσβείαν.

33 Ἐπεὶ δὲ αἱ σπονδαὶ γένοιτο, διαπεραιοῦται ἐκ Λαμψάκου μετὰ τῶν οἰκείων ὁ βασιλεὺς εἰς Καλλιούπολιν καὶ πολεμεῖ τῷ ἄστει ἐλεπόλεισι στήσας, καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ χειροῦται τοῦτο, τῆς τῶν Βενετικῶν ἀνασώσας χειρός. καταλαμβάνει τὴν Καλλιούπολιν καὶ ὁ Ἀσάν σὺν τῇ οἰκείᾳ γαμετῇ καὶ τῇ θυγατρὶ καὶ συνέρχεται τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ εἰς φιλίαν ἀμφοτέροι διαπράττονται. ὁ οὖν Ἀσάν τὴν αὐτῷ γαμετῆν καὶ τὸ θυγάτριον λαβὼν διαπεραιοῦται εἰς Λάμψακον, ἔνθα ἦν ἡ βασιλὶς Εἰρήνη, καὶ πληροῦται τὰ τοῦ κήδους τῶν παίδων τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ τὰ τῆς ἱεροτελεστίας τελέσαντος. τότε καὶ ὁ Τρινόβου ἀρχιερεὺς ὑπὸ τὸν τῆς Κωνσταντίνου τελῶν αὐτονομία τετίμητο, βασιλικῶ καὶ συνοδικῶ τῷ θεσπίσματι. ἔπειτα ἡ μὲν βασιλὶς Εἰρήνη τὸν υἱὸν μετὰ τῆς νύμφης λαβοῦσα τοῖς ἐξοίκοις διήτατο χωρίοις, ἡ δὲ τοῦ Ἀσάν σύζυγος ἐν τοῖς οἰκείοις ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀσάν τὰς οἰκείας δυνάμεις διειληφότες, τὴν δυτικὴν κατέδραμον χώραν, ὁπόση ἦν Λατίνοις δουλεύουσα, καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὴν πᾶσαν εἰργάσαντο. σφίσι δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ ἄσθη διμερίσαντο· καὶ Καλλιούπολις μὲν, ἐπεὶ καὶ πρὸ τῆς συνελεύσεως τοῦ Ἀσάν ἐάλω, ὑπὸ τὸν βασιλέα ἐγένετο, ὁμοίως καὶ Μάδουτα καὶ πᾶσα ἡ ὀνομαζομένη Χερρόνησος· εἶλε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ τοῦ Κισσοῦ φρούριον, καὶ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Μαρίτζας τὰ σύνορα ἔθετο· ἐκράτησε δὲ τοῦ ὄρους Γάνου καὶ ἐν αὐτῷ ἐδείματο πολίχνην, ἔνθα καὶ τὸν Κοτέρτζην Νικόλαον φυλάττειν ἐξέπεμψε καὶ πράγματα παρέχειν Λατίνοις τοῖς ἐν τῇ Τζουρουλῶ· τοῦτο δὲ τὸ τῆς Τζουρουλῶ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐάλω δυνάμεων. ὁ δὲ Ἀσάν τὰ ὑπεράνω τῶν εἰρημένων χώρων καὶ πρὸς βορρᾶν νεύοντα ὑφ' ἑαυτὸν ἔσχε. μέχρι μὲν οὖν καὶ αὐτῶν τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντίνου καὶ ἀμφοτέροι κατηντήκεσαν, τοῦ ῥηγὸς Ἰωάννου ἐπ' αὐτῶν καθεζομένου καὶ καθορώντος, καὶ πτοίαν πολλὴν τοῖς Λατίνοις ἐνέβαλον, καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτοὺς ἔθεντο. ἐπεὶ δ' ὁ χειμὼν ἤγγιζεν ἀλλήλοις συνταξάμενοι ὁ μὲν Ἀσάν εἰς τὰ οἴκοι, ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς ἔω διεπέρασεν.

34 Ὁ δὲ ῥῆξ Ἰωάννης μικρὸν ἐπιβίωσας ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, τῷ γαμβρῷ Βαλδουίνῳ τὴν Κωνσταντίνου ὡς κληρὸν καταλιπών. ὁ δὲ Ἀσάν μετὰ μελὸς ἐπὶ ταῖς συνθήκαις τοῦ βασιλέως φανεῖς τρόπον ἐζήτηι, δι' οὗ τὸ θυγάτριον τοῦ συζύγου ἀποσπάσει. τῶν γὰρ Ῥωμαίων ἐδεδίει πάνυ τὴν προκοπὴν. σκέπτεται γοῦν αἰτίαν καὶ στέλλει πρὸς τὴν βασιλίδαν, ὡς ἐπεὶ πλησιάσει τῇ Ἀδριανοῦ, βούλεται αὐτὸς καὶ ἡ σύζυγος τὸ θυγάτριον ἰδεῖν καὶ πατρικῶς περιπτύξασθαι. οἱ οὖν βασιλεῖς καίτοι ἐπιγνόντες τὴν σκευωρίαν, ὅμως πέμπουσι πρὸς τὸν Ἀσάν τὴν θυγατέρα, τοῦτ' εἰρηκότες, ὡς εἰ τὴν θυγατέρα κατάσχοι, ἔσται θεὸς τιμωρός. καὶ ὁ Βούλγαρος λαβὼν τὴν θυγατέρα ὄχλητο, τοὺς ἐπομέ νους αὐτῇ πάντας ὀπισθορμήτους ποιήσας. καὶ τὸν Αἴμον διαβάς ἐχώρει περὶ τὸν Τρίνοβον, κλαιούσης μὲν τῆς αὐτοῦ θυγατέρος καὶ ὀλοφυρομένης· ὅτε φασὶ τὸν Ἀσάν προσλαβόμενον αὐτὴν τύψαι κατὰ κόρρης καὶ ἐπαπειλῆσαι δεινῶς.

35 Κατ' ἐκεῖνο καιροῦ καὶ τὸ τῶν Σκυθῶν γένος, τῶν Ταρτάρων καταδραμόντων αὐτῶν, ὅποσοι τὸ ξίφος ἐκείνων ἐξέφυγον, ἀσκοῖς τὸν Ἰστρον διαπεράσαντες καὶ τὸν Αἴμον ὑπερπηδήσαντες τέκνοις ἅμα καὶ γυναιξί, καὶ ἀκόντων Βουλγάρων—πολλά γὰρ ὑπῆρχον χιλιοστές—τοὺς τῆς Μακεδονίας χώρους κατέλαβον, οἱ μὲν περὶ τὸν Ἐβρον καὶ τὰ ἐκεῖσε πεδία τὰς νομὰς ποιοῦμενοι, οἱ δὲ περὶ τὴν Μαρίτζαν. ἐλήιζον γοῦν τὰ ἐν Μακεδονίᾳ ἅπαντα, καὶ πολιχνίων δὲ ὅποσα ὑπῆρχον εὐχείρωτα, πολέμῳ περιεγένοντο, καὶ ἐφονεύοντο μὲν πολλοί, ἐσκυλεύοντο δὲ πάντες, καὶ ἠχμαλωτίζοντο καὶ ἀπεμπολοῦντο ἐν Ἀδριανουπόλει Διδυμοτοίχῳ Βιζύῃ Καλλιουπόλει καὶ τοῖς μείζοσιν ἄστεσιν.

36 Ἐπεὶ γοῦν οὕτω ταῦτα συνέβη, τὸ τῶν Λατίνων γένος πρῶτα μὲν τὸν Ἀσάν ὑποποιοῦνται καὶ σπένδονται, ἔπειτα δὲ σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς Σκύθας βαρβάρους, ἀλήτας τε καὶ ἐπήλυδας, μικροῖς τισὶ τοῖς χαρίσμασι, μείζοσι δ' ὑποσχέσασιν εἰς ἑαυτοὺς ἔλκουσι καὶ συμπράκτορας τῶν ἔργων ποιοῦσι. καὶ δὴ συμμαχίαν τοσαύτην συνηθροικότες ὁμοσε κατὰ τοῦ βασιλέως χωροῦσιν. ἐπεὶ δὲ σφίσι ἐκ τοῦ σχεδὸν τῆς Τζουρουλῶ ἄστου ἐτύγχανε, κατ' ἐκεῖνου τὴν μάχην ἰστώσι, παρόντος καὶ τοῦ Ἀσάν μετὰ τοσοῦτων χιλιοστών τῶν Σκυθικῶν καὶ Βουλγαρικῶν καὶ τῶν Ἰταλικῶν μηχανημάτων. ἐφρούρει δὲ τὴν Τζουρουλῶ ὁ Ταρχανειώτης Νικηφόρος, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης τότε καὶ ὕστερον μέγας δομῆστικός· γαμβρὸς δὲ ἦν τοῦ μεγάλου δομῆστικοῦ τοῦ Παλαιολόγου, ἀνὴρ στρατιώτης καλὸς καὶ πολλῆς ἀπολαύων τῆς παρὰ θεοῦ ἀντιλήψεως. ἐπεὶ δὲ τῷ ἄστει παρεκαθίσαντο, μηχανήματα μὲν καὶ ἐλεπόλεις ἐγεγόνεισαν πολλά τε καὶ ἰσχυραί, ὡς μὴ μόνον τηλικούδε ἄστεος περιγενέσθαι ἰσχύουσαι, ἀλλὰ καὶ ὑψηλοτέρων τειχῶν καὶ εὐμεγεθεστέρων πόλεων. τότε τὸ γενναῖον φρόνημα καὶ τὴν στρατηγικὴν μεθοδεῖαν μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης λαμπρῶς ἐνεδείξατο· ἦν δὲ τὸ ὄλον τῆς τοῦ θεοῦ ἀντιλήψεως. ἀντεμνησάτο γὰρ ἔνδον ὁ Ταρχανειώτης τοῖς ἐξωθεν μηχανήμασι, καὶ τῇ τοσαύτῃ πληθύνει τῆς στρατιᾶς. ἐν ἀμνηστίᾳ δὲ ἦν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης εἰδώς, ὡς εἰ τὸ ἄστυ τοῦτο ἀλώη, φροῦδα πάντα τὰ ἐν τῇ δύσει τούτῳ τυγχάνοντα. τέως οὖν ἡγάπα ἐν τούτῳ μᾶλλον ἐπτοῆσθαι τοὺς πολεμίους, καὶ τὸ πολὺ τῆς ῥύμης σφίσι ἐναποκόπτεσθαι. ἔμελε γὰρ αὐτῷ μᾶλλον τὰ ἐν τῇ ἔσῳ, ὧν ἐλευθέρων ὑπαρχόντων τῆς μάχης πλεῖον αὐτῷ τὰ τῆς εὐφροσύνης ὑπῆν. Πολιορκουμένου γοῦν τοῦ ἄστεος Τζουρουλοῦ ἐπήει μνήμη τῷ Ἀσάν, ὡς ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἢ ἐξ Οὐγγρων ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο· τετελεύτηκε δὲ κατ' αὐτὸ καὶ τὸ παιδίον αὐτοῦ καὶ ὁ Τρινόβου ἐπίσκοπος. θεομηνίαν τοίνυν ἠγησάμενος ταῦτα πυρὶ ἀφανίζει τὰς ἐλεπόλεις, καὶ ὡς εἶχε δρόμου περὶ τὸν Τρίνοβον ἴκετο. μόνοι γοῦν ἀπολελειμμένοι οἱ Ἰταλοί, ἐπεὶ μὴ ἀποχρώντως εἶχον εἰς τὴν τοῦ ἄστεος πολιορκίαν, κἀκεῖνοι τὴν κατ' αὐτῶν μάχην ἀπολελοιπότες ἐς τὴν Κωνσταντίνου ὄχλητο. ἠλευθέρωτο γοῦν τὸ ἄστυ τῆς τῶν

έναντίων πολιορκίας, καὶ συνηλευθέρωτο καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Ταρχανειώτης. ὁ μὲν οὖν Ἀσάν εὐσεβῶς οἰηθεὶς, ὡς διὰ τὰς παραβάσεις τῶν ὄρκων οὕτω λελύπητο, μετὰ μελος ἐπὶ τούτοις γενόμενος, πρέσβεις ἐξαπεστάλκει πρὸς τὸν βασιλέα, ἑαυτὸν τε ἐξουθενῶν καὶ τῆς κακίστης πράξεως τὴν ἥτταν ἀνακαλούμενος. οἱ οὖν βασιλεῖς πρὸς τὰ θεῖα ὅτερα ἀπονεύοντες δέχονται τὴν πρεσβείαν καὶ τὴν νύμφην αὐθις ἀνακαλοῦνται· καὶ στέλλεται αὐτοῖς, καὶ εἰρήνη γίνεται μέσον αὐτῶν.

37 Ὁ δὲ Βαλδουίνος, ἀπειρηκῶς ἐν ταῖς πρὸς Ῥωμαίους μάχαις, πρὸς τὸν τῶν Φράγγων ἀποδεδημῆκει ῥῆγα προσωκειωμένον τούτῳ καθ' αἶμα· καὶ συμμαχίας ζητήσας ἔτυχε τοῦ σκοποῦ, καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ ἐξήκοντα χιλιάδες ἠθροίσθησαν Φράγγων. ἐπεὶ δ' οὐκ ἦν αὐτοῖς εὐδρομος διὰ νηῶν ἢ ὁδός, διὰ τῆς χέρσου τὴν πορείαν ποιοῦνται. καὶ δὴ τὰς ἄνω παραμείψαντες Γαλλίας καὶ διελθόντες τὴν Ἰταλίαν διὰ τῶν ὑπωρειῶν τῶν Ἄλπεων εἰς τὸ Ὀστρίκιον ἀφίκοντο, καὶ τὴν Οὐγγρίαν παραγγείλαντες διαπερῶσι τὸν Ἰστρον καὶ τῆ Βουλγάρων προσέσχον, πᾶσι μὲν ὡς φίλοις καὶ συγγενέσι καθ' ὁδὸν χρώμενοι, καὶ διὰ σφᾶς μὲν αὐτοὺς, οὐχ ἥττον διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν ἐφιλοφρονοῦντο παρὰ τῶν κατὰ τόπους κρατούντων. οἱ μὲν οὖν Βούλγαροι τὰς μετὰ Ῥωμαίων σπονδὰς παρεωρακότες ἄδειαν Φράγγοις δεδώκασι διελθεῖν. τὸ μὲν οὖν ἄστὺ τῆς Τζουρολοῦ καὶ αὐθις ἐάλω, εἰς φυλακὴν δὲ ἦν τούτου ὁ Πετραλίφας Ἰωάννης, ὁ μέγας χαρτουλλάριος, ἀνὴρ ἀνδρεῖος. τὸ δὲ τῆς Λατινικῆς δυνάμεως περιὸν καὶ τὸ ἀπειροπληθές τῶν Σκυθῶν καὶ τὸ τῶν ἐλεπόλεων συχνόν τε καὶ καρτερόν παραδοῦναι τοῦτον τὸ ἄστὺ τοῖς Ἰταλοῖς πέπεικε· φασὶ δὲ τινες, ὡς καὶ δι' ὑποψίαν προδόσεως. οἱ μὲν οὖν Λατῖνοι τὴν Τζουρολὼ ἐχειρώσαντο, καὶ τοὺς ἐνταῦθα Ῥωμαίους συνάμα τῷ Πετραλίφα δεσμώτας ἤγαγον εἰς τὴν Κωνσταντίνου καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτοὺς ἀπεμπόλησαν. Τοῦ δὲ ἄστεος τῆς Τζουρολοῦ πολιορκουμένου παρ' Ἰταλῶν, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης τριήρεις ἱκανὰς σκευασάμενος καὶ στρατεύμα οὐκ ὀλίγον μεθ' ἑαυτοῦ προσλαβὼν κατὰ τῶν Ἰταλῶν ἐπεχείρει. ἀπὸ μὲν οὖν τῆς Νικομηδείας ἀπάρας καὶ παραμείψας τὸν Χάρακα ἐπόρθησε τὴν Δακίβυζαν πρὸ καιροῦ καὶ κατέσχε ταύτην, προσέτι δὲ καὶ τὸ τοῦ Νικιάτου φρούριον, καὶ ὑφ' ἑαυτὸν καὶ τοῦτο πεποιήκε. ἐδυστύχησε δὲ τῷ τότε ἐν ταῖς τριήρεσιν, ἀπειροπολέμων ὄντων τῶν ἐν αὐταῖς μαχομένων, καὶ τοῦ Ἰοφρὲ τοῦ Ἀρμενίου εἰς τάξιν ἡγεμόνος ἐν τούτοις τυγχάνοντος καὶ ὀκνηροτέρου τελοῦντος περὶ τὰ μάχιστα. προὔπηρχε δὲ τὴν τῶν τριήρεων στρατηγίαν ὁ Κοντοφρὲ Μανουὴλ περιεζωσμένος, ἀνὴρ γενναῖος τὴν χεῖρα καὶ Ἄρην πνέων κατὰ τε θάλασσαν καὶ ξηράν. ἀλλὰ πρό τινων ἡμερῶν θρασύτερας τὰς διαλέξεις περὶ τοῦ ναυτικοῦ πρὸς τὸν βασιλέα ποιησάμενος εἰρήκει, ὡς οὐκ ἀντωπήσαιεν ταῖς Ἰταλικαῖς αἰήμεται. καὶ παρεστάλη τῆς ἡγεμονίας, ὁ Ἰοφρὲ δὲ αὐτὴν διεδέξατο καὶ ἠττήθη. τριάκοντα γὰρ ἐξάρχων τριήρεων ὑπὸ τρισκαίδεκα νενίκηται καὶ τοσαύτας ἀπώλεσεν, ὅποσαι ἦσαν τῶν ἐναντίων. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ αὐθις μετὰ τοῦ Ἀσάν εἰρήνην εἶχε καὶ τῆ συγγενείᾳ καὶ αὐθις συνεδέδεντο. ἀλλ' ὁ Ἀσάν ἔστιν ὅτε καὶ διὰ μικρὸν κέρδος παρεσπὸνδει.

38 Ἠγάγετο δὲ ὁ Ἀσάν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀγγέλου Θεοδώρου τὴν Εἰρήνην, μηδὲ τὸ τοῦ ἀνταδέλφου τοῦ πατρὸς αὐτῆς κῆδος ὑπιδῶν, ὅτιπερ τῆ ἐκπαλλακίδος αὐτοῦ θυγατρὶ συνηνάζετο. ἦσαν δὲ τῷ Ἀγγέλῳ Θεοδώρῳ παῖδες, Ἰωάννης καὶ Δημήτριος, καὶ θήλειαι, Ἄννα καὶ Εἰρήνη, μεθ' ἧς ὁ Ἀσάν παῖδας ἐγέννησε τρεῖς, Μιχαὴλ, τὴν Θεοδώραν καὶ τὴν Μαρίαν. ἀπελύθη γοῦν τῶν δεσμῶν διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀγγελος Θεόδωρος, καὶ συναινέσει τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ Ἀσάν ἐγκρατὴς γενέσθαι τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πάσης ἧς πρότερον εἶχε χώρας ἠθέλησε. καὶ δὴ τινὰς ὀλίγους παρὰ τοῦ Ἀσάν προσλαβόμενος, ἐπεὶ φανερώς κινήσαι μάχην κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μανουὴλ οὐκ ἠδύνατο, κρύφα μηχανᾶται τὴν εἰς

Θεσσαλονίκην εἴσοδον, εὐτελῆ τινα ἀμφιασάμενος ῥάκια καὶ τὴν εἴσοδον ὑποκλέψας τῆς πόλεως, ἐπεὶ δὲ εἰσήει καὶ τισιν ἐπεγνώσθη τοῖς οὖς ἐβούλετο, οὖς ὅτε ἠτύχει ἐφίλει τε καὶ εὐηργέτει, μεθ' ὧν καὶ τεθάρρηκε τὴν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σκῆψιν, οὐ πολλοῦ δεηθεὶς τοῦ χρόνου ἐγκρατῆς τε αὐθις Θεσσαλονίκης ἐγένετο καὶ τῶν περίξ πόλεων καὶ χωρῶν. βασιλεὺς δὲ ὀνομάζεσθαι οὐκ ἠθέλησε διὰ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάθος, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην βασιλέα ὠνόμασε καὶ ἐρυθροῖς πεδίλοις τοὺς πόδας ἐκείνου ὑπέδησε, καὶ τοῖς γράμμασιν ὑπογράφειν διώρισεν, αὐτόν τε διέπειν τὰ κοινὰ καὶ διεξάγειν τὰ τοῦ υἱοῦ. τὸν δὲ ἀδελφὸν Μανουὴλ τῆς ἀρχῆς ἐκβαλὼν καὶ ἐμβαλὼν ἔν τινι τριήρει περὶ τὴν Ἀττάλου ἐξώρισε, τὴν δὲ σύζυγον αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα Ἀσάν ἐξέπεμψεν. ὁ δ' Ἀσάν τὸν πενθερὸν αὐτοῦ μᾶλλον ἐφίλει Θεόδωρον ἢ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Μανουήλ. Ὁ μὲν οὖν Μανουήλ τῆ Ἀττάλου προσωκείλας παρὰ προσδοκίαν τοῖς ἐξ Ἄγαρ ἐνέτυχε φιλανθρωπία πρὸς αὐτὸν χρησαμένους. ἐπεὶ γὰρ εἰρήκει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην τυγχάνειν αὐτοῦ τὴν ὀρμὴν, παρεχώρησαν τούτῳ τὴν εἴσοδον, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκετο. καὶ ὁ βασιλεὺς ἀσμένως τε τοῦτον ἐδέξατο καὶ ὡς προσωκειωμένον τῷ γένει καὶ ὡς πάλαι δεσπότην ὠνομασμένον. δούς δὲ αὐτῷ χρῆμα καὶ τριήρεις ἐξ περὶ τὴν μεγάλην Βλαχίαν ἀφήκεν, ὄρκους παρ' αὐτοῦ λαβὼν. καταλαβὼν οὖν τὴν Δημητριάδα κάκειθεν τοῖς μὲν τῶν οἰκείων γραφαῖς τὴν αὐτοῦ παρασημάνας ἔφοδον, τοὺς δὲ ὑποθέλξας ταῖς ὑπο σχέσεσιν, οὐ διὰ πολλῶν συνηθοῖκει περὶ αὐτὸν στρατεύμα, ἦρξέ τε Φαρσάλων καὶ Λαρίσσης καὶ Πλαταμῶνος καὶ τῶν περὶ ταῦτα. εἶτα δὲ σπονδὰς ποιησάμενος συνῆλθε τούτου τοῖν ἀδελφοῖν, τῷ τε Κωνσταντίνῳ καὶ τῷ Θεοδώρῳ· ὁ μὲν γὰρ Κωνσταντῖνος δεσπότης, ὡς ἔφημεν, ὧν, ** καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Μανουήλ.

40 Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης, ἐπειδὴ ὁ Βούλγαρος Ἀσάν ἐκ ποδῶν ἐγένετο καὶ μεираκιον ἦρχε τῆς τῶν Βουλ γάρων, ἀδείας δραξάμενος ἐπεχείρησε τὴν βασιλικὴν καταλῦσαι κλήσιν, τὴν ἐπιφημιζομένην τῷ Ἰωάννῃ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀγγέλου. καὶ πρῶτον μηνύμασιν ὑποποιεῖται τὸν αὐτοῦ πατέρα Θεόδωρον, ὁ δὲ προσέρχεται τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ. καὶ ὑποδέχεται αὐτὸν οὗτος ἀσμένως καὶ τετίμηκε, θεῖόν τε τοῦτον ἀποκαλῶν καὶ τῆ αὐτοῦ συγκαθίζων τραπέζῃ καὶ τῶν λοιπῶν φιλοφρονημάτων μεταδιδούς. ἐπεὶ δὲ τοῦτον ἐν χεροῖν ἔσχεν ὁ βασιλεὺς, ἔτυχε δὲ καὶ ταῖς αὐτοῦ δυνάμεσι ταῖς Ῥωμαϊκαῖς στρατεύμα ἀξιόμαχον προστεθὲν ἐκ Σκυθῶν–τούτους γὰρ δώροις καὶ δεξιώσεσι χειροθήεις πεποίηκεν ὁ βασιλεὺς ἐξ ἀγριωτέρου τοῦ ἠθους καὶ τῆς Μακεδόνων ἀπέσπασε καὶ πρὸς τὴν ἔω διεπέρασε–τούτοις μᾶλλον θαρρήσας καὶ μηδὲν τι δεινὸν ἐκ Βουλγάρων προσδοκῶν, τὸ μὲν διὰ τὰς γεγενημένας σπονδὰς, τὸ δὲ καὶ διὰ τὸ ὑπὸ μεираκίου τὰ Βουλγάρων διεξάγεσθαι, ἀπάρας τῆς ἔω ὁ βασιλεὺς καὶ διαπεραιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον, τὰς ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων δυνάμεις καὶ τὰς ἐκ τῶν Σκυθῶν μεθ' ἑαυτοῦ ἔχων, χωρεῖ κατὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκη βασιλεύοντος Ἰωάννου, καὶ πήγνυσι τὴν σκηνὴν κατὰ τὸν κῆπον τοῦ Προβατᾶ, ὡσεὶ σταδίους ὀκτώ ἀπέχοντα τῆς Θεσσαλονίκης. ἐλεπόλεις μὲν καὶ μηχανήματα οὐκ ἦν εὐχερὲς αὐτῷ κατὰ τῆς τοσαύτης πόλεως στήσαι κἂν τεῦθεν διὰ μάχης τοιαῦδε χειρώσασθαι, ἐκδρομὰς δὲ ἐποίει διὰ τῶν στρατευμάτων καὶ τὰ περίξ πάντα ἐλήιζεν. εἶχε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τριήρεις, ὧν ἦρχεν ὁ Κοντοφρὲ Μανουήλ. ἔκκριτοι δὲ τῷ βασιλεῖ παρείποντο ἄνδρες ὁ Τορνίκης Δημήτριος, ὁ τὰ κοινὰ διέπων, ὁ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος, μέγας δομῆστικός ὧν, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Νικηφόρος Ταρχανειώτης, ὁ πρωτοσεβαστὸς Κοντοστέφανος, ὁ πρωτοβεστιάριος Ἀλέξιος ὁ Ῥαούλ, ὁ Πετραλίφας μέγας χαρτουλᾶριος καὶ ἄλλοι. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ὅσα ἦν εἰκὸς ποιεῖν ἐποίει κατὰ τῆς πόλεως· οὐδὲ οἱ ἔνδον ἀπώκνουν, ἀλλ' ἐκδρομὰς τῶν πυλῶν ἐξίοντες ἐποίουν. οὐ συχνὰ παρήλθον

ἡμέραι, καὶ τὸ τῶν Ταχαρίων ἔθνος κατὰ τῶν Μουσουλμάνων χωρῆσαν καὶ πόλεμον κατ' αὐτῶν συρρῆξαν νενίκηκε. καὶ ὁ λόγος φθάνει πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ δὲ σιωπῆν παραγγείλας εἰς συμβάσεις μετὰ τοῦ ἐντὸς Ἰωάννου χωρεῖ, πρέσβιν ἐν τούτοις λαβῶν τὸν πατέρα Ἰωάννου τὸν Ἄγγελον Θεόδωρον. πληρουμένων γοῦν ἡμερῶν τεσσαρὰ κοντα ἐγένοντο αἱ σπονδαὶ καὶ οἱ ὄρκοι προέβησαν. τὰ μὲν γὰρ ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλλετο καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπερκάθηται κόκκινος, βασιλικά ταῦτα σύμβολα. τετίμηται δὲ πρὸς τοῦ βασιλέως τῷ δεσποτικῷ ἀξιώματι καὶ εὐνους ἀνεφάνη τῷ βασιλεῖ. ταῦτα διαπραξάμενος ὁ βασιλεὺς παλινοστεῖ πρὸς τὴν ἔω, καταλιπὼν δεσπότην τὸν βασιλέα καὶ ὑποχείριον, ὄρκοις συνδήσας τοῖς εἰωθόσι καὶ δώροις εἰκόσι δεξιωσάμενος, καὶ πάντας τοὺς ὑπ' ἐκεῖνον φιλοφρονησάμενος χρήμασι. καταλελοίπει δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν βασιλέα Θεόδωρον.

41 Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης κατελήφει τὴν ἔω. τὴν γοῦν χειμερινὴν τότε παραμείψας ὥραν ἐν τῷ Νυμφαίῳ, ὡς ἔθος ἦν αὐτῷ, ἀπάρας ἐκεῖθεν περὶ τὴν Λάμψακον ἦει, καὶ τὸ ἐπιὸν ἔτος περὶ Πηγᾶς χωρεῖ. μεγίστου δὲ χειμῶνος πεπειράται καθ' ὁδὸν, ἀρξαμένου μὲν, ἐπὶ τὸν βασιλεὺς εἰς τὴν γῆν ἐσκήνωσεν. ἡμέρας δὲ δύο τῆ δρι μύτητι τούτου καὶ τῆ σφοδροτάτη φορᾶ τῆς χιόνος τεταλαίωρηκε, μέχρις ἂν κατηντήκει ἐς τὸ τῶν Πηγῶν ἄστν. πολλοὶ δὲ καθ' ὁδὸν ἐτεθνήκεισαν, καὶ μέχρι τριακοσίων, ὡς ἔφασκον, ὑπὸ τῆς χιόνος κατεχώσθησαν, μὴ δυνάμενοι ἀντωπῆσαι τῆ τοῦ πνεύματος φορᾶ. οὐδεὶς γοῦν τῶν ἰδόντων ἔλεγε γινώσκειν τοιοῦτον χειμῶνα. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν τῷ τῶν Πηγῶν ἄστει διημερεύσας, μέχρις ἂν τὸ πολὺ τοῦ χειμῶνος λωφήσῃ, ἐξιών δ' ἐκεῖθεν εἰς τὸ Νύμφαιον ἀπήει. Ὡς οὖν ἡ τῶν Μουσουλμάνων παρὰ τῶν Ταχαρίων καταλέλυται στρατιά, σουλτάνος δὲ ἦρχεν αὐτῶν Ἰαθατίνης, υἱὸς Ἀζατίνης, φαῦλος ἐξ ἀγαθοῦ ἀρχὸς γεγονώς· πότοις γὰρ ἔχαιρε καὶ ἀσελγείαις καὶ κοίταις ἀλλοκότοις τε καὶ ἀτόποις, καὶ συνῆν αἰεὶ ἀνθρωπίσκοις οὐκέτι λόγον εἰδόσιν οὐδ' ἂν θρωπίνην φύσιν τὸ σύνολον. πεπειράται γοῦν μάχης Ταχαρίων καὶ ἠττήται. πρέσβεις οὖν ἐκπέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην, βουλῆς ἀξιῶν τυχεῖν, ὡς ἀποτρέψαι τὸν ἀντίπαλον καὶ μικρὸν κουφισθείη, σωτηριῶδες τοῦτο φάσκων τυγχάνον ἀμφοῖν. τοῦ γὰρ γένους τῶν Μουσουλμάνων παρὰ τῶν Ταχαρίων ἀπολωλὸτος, ἄνετος, ἄνετος γίνεται τοῖς ἐναντίοις ἢ κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν χωρῶν ἔφοδος. ὁ γοῦν βασιλεὺς Ἰωάννης ἀποδέχεται τὴν πρεσβείαν καὶ συνηλθέ τὴν ἄμφω, ὅτε βασιλεὺς καὶ ὁ σουλτάν, ἐν Τριπόλει, ὅπου ὁ Μαϊάνδρος ρεῖ. εἶτα διελύθησαν. ἡρέμησαν δὲ καὶ οἱ Ταχαριοί.

42 Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἄγγελος ὁ δεσπότης Θεσσαλονίκηστῳ χρεῶν ἐλειτούργησε, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημήτριος πέμψας τὸ δεσποτικὸν ἐκ βασιλέως εἰλήφει ἀξίωμα. ἐγένετο δὲ ἐξώλης καὶ περὶ ταῖς ὑπὸ ζυγὸν ἐφοῖτα. ὅς ἐκ θυρίδος τοῦ ἀνδρὸς τῆς μοιχευομένης ἐπεισελθόντος βουλευθεὶς ἀποδράσαι καὶ πεσὼν τὸν γλουτὸν ἐπλήγη. ἰκανὰς δὲ ἡμέρας νοσηλευθεὶς ἰάθη μὲν, ὑπέσκαζε δὲ τῶν ποδῶν θάτερον. ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὸν ἀπώνατο τῆς ἀρχῆς. ὁ γὰρ βασιλεὺς ἀδείας δραξάμενος ** τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ τῶν τῆδε ἀπάραντος καὶ Μεθοδίου τινὸς μοναχοῦ ἡγουμένου τῆς Ἰακίνθου πατριάρχου γεγονότος καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας τετελευτηκότος καὶ τότε τῆς ἐκκλησίας χηρευούσης.

43 Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν ἀντίπεραν ἐποιεῖτο τὸν βᾶδον ἕως τοῦ Ζίχνα ἄστεος. ἦρχε μὲν οὖν τότε Βουλγάρων ὁ τοῦ Ἀσάν υἱὸς Καλλιμάνος δωδεκέτης ὢν. ἐπεὶ γοῦν περὶ τὰ μέρη τοῦ Κισσοῦ ὁ βασιλεὺς γένοιτο, διημερεύσας τῆς πορείας εἶχετο. καὶ πεφθᾶκει περὶ τὸν Ἐβρον τὸν πλησίον τῆς μονῆς τοῦ Βηρὸς ποιούμενον τὰς ῥοὰς, Μαρίτζαν δὲ καλούμενον, καὶ ἐκεῖ δέχεται ἀναφορὰν παρὰ τοῦ τῆς Ἀχρὶ δοῦ δημοσίαν κρατοῦντος, ὡς ὁ Καλλιμάνος τὸν βιοτὸν ἐξεμέτρησε. καὶ τάχος τοῦ πρόσω εἶχετο καὶ φθάνει τὴν Φιλίππους, κάκεισε σκέψιν ἐποιεῖτο, εἰ δεῖ προσβαλεῖν

Βουλ γάροις καὶ εἰ εὐχερὲς ἀλῶναί οἱ τὸ τῶν Σερρῶν ἄστῃ. καὶ τινες μὲν ἀπέτρεπον τοῦτο. ὁ δὲ Παλαιολόγος ὁ μέγας δομῆστικός καὶ ἀποπειρᾶσθαι Σερρῶν ἔφη, εἰ δὲ καὶ μὴ περιγενοίμεθα, τίς ἢ ζημία; τοῦτο δεξάμενος ὁ βασιλεὺς ἐς τὴν βουλὴν εἰς τὰς Σέρρας ἀφίκετο. εὗρεν οὖν τὴν μὲν πόλιν διερρηγμένην, τὴν δ' ἀκρόπολιν τετειχισμένην, καὶ φύλακα ἐπ' αὐτῇ Δραγωγτῶν τινα. τοὺς Τζουλούκωνας οὖν ἀθροίσας ὁ βασιλεὺς κρατῆσαι ταύτης ἠρέθισε. οἱ τὰ τόξα λαβόντες καὶ σανίδας αὐτοσχεδιάσαντες ὡς ἀσπίδας, ἐν οὐ πολλῷ κρατῆσαι ταύτης ἴσχυσαν, καὶ σκυλεύουσι τὰ παρὲν ρημένα. ὅσοι δ' ἴσχυσαν τῶν ἐντός, ἰκέται πρὸς τὸν βασιλέα ἦκον. καὶ ὁ Δραγωγτῆς διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ χρήματα καὶ ἐσθῆτας δεξάμενος τὸ ἄστῃ δέδωκεν· ὑπέσχετο δὲ δοῦναι καὶ Μελενίκον.

44 Καὶ εὐρῶν τὸν μὲν τοῦ ἄστεος ἔφορον Λιτόβοον κλι νήρη, τὸν δὲ Μαγκλαβίτην Νικόλαον ..... ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἐσκηνοῦτο περὶ τὸν Βαλαβίσδαν τόπον, καὶ οἱ Μελενικῶται ἀφικόμενοι τὸ ἄστῃ τούτῳ παρέσχον. ἐκράτησε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ Στενιμάχου καὶ Τζεπαίνης καὶ τῶν τῆς Ῥοδόπης πολιχνίων καὶ κωμοπόλεων, καὶ ὄρον τὸν Ἐβρον πεποίητο. κατέσχε δὲ καὶ ἐκ τῶν πρὸς βορρᾶν Στούμπιόν τε καὶ Χοττοβὸν καὶ Βελεβουσδίων, Σκόπιά τε καὶ Βελεσσὸν καὶ τὰ μέχρι Πριλάπου καὶ Πελαγονίας χωρία, Νευστάπολιν τε καὶ Πρόσακον, καὶ σπονδὰς ἐκ Βουλγάρων δεξάμενος, ὡς μέχρι τούτων στή, ἀνέσχευεν.

45 Ἴκετο δὲ τῷ βασιλεῖ ἀγγελία, ὡς ἐπιβουλήν τινες τῶν Θετταλῶν κατὰ τοῦ δεσπότη Δημητρίου ἰστώσιν, ὧν οἱ ὀνομαστοὶ Σπαρτηνὸς ἦσαν καὶ Καμπανός, Ἰατρόπουλος τε καὶ ὁ Κουτζολάτος, ὁ δὲ τῶν ἐπισήμων Μιχαὴλ ὁ Λάσκα ρις καὶ ὁ Τζυρίθων. ἓνα γοῦν τούτων, τὸν Καμπανόν, εἰς τὸν βασιλέα ἔπεμψαν, καὶ ὁ βασιλεὺς τὰ κατὰ σκοπὸν τοῦ τοῖς ἐπεπράχει δι' ἐγγράφου χρυσοβουλλίου. καὶ ἀπάρας Μελενίκου περὶ Θεσσαλονίκην ἐφέρετο, πρέσβεις πρὸς Δημήτριον πέμψας, ὡς ἂν κατὰ τὰς αὐτοῦ ὑποθήκας ἀφίκοιτο εἰς αὐτόν. ὁ δὲ—οὐδὲ γὰρ εἶχε νοεῖν—οἴκου κατέμεινε ἐκ τῶν συμβούλων πεισθεῖς. ζυνέβη δὲ τι ὅπερ ὡς ἠδυσμὰ τι παραθήσω. τὸν Καμπανόν—εἷς δ' οὗτος τῶν συνιστόρων τοῦ δόλου—ἀπήγγειλάν τινες κατὰ Δημήτριον φρονεῖν. καὶ ὅς παρέστη τῷ Δημητρίῳ καὶ ἀπηλέγχετο, καὶ ἦν πρὸς τῇ τοιαύτῃ ἐξετάσει. ὁ γοῦν Σπαρτηνὸς συμμύστης ὧν τούτῳ τάχος ἐκείσε φέρεται καὶ «τί φησι» περὶ τοῦδε τοῦ ἀλητηρίου κατηγοροῦσί τινες, δέσποτα; ὅς εἰ ἀλώη τοιοῦτος πολλῶν θανάτων κριθεῖν ἂν ἄξιός. καὶ ὁ Δημήτριος—ἐθάρρει γὰρ μάλα τούτῳ ὡς πιστῷ—«προδότην τοῦτόν φασι εἶναι, Σπαρτηνέ.» ὁ δὲ παίει τὸν Καμπανόν καὶ λαβόμενος τούτου τῆς γένυος «ἐγὼ» φησιν «αὐτὸν ἐν τοῖς οἴκοι ἀπαγαγών, δέσποτα, ἔτασμοῖς ἐκπέσας πάντα τοῦτον καταναγκάσω ἔκφορα ποιῆσαι.» ταῦτ' εἶπε, καὶ ὡς εἶχε τάχους ἐς τὴν οἰκίαν ἀπήει. τὸν μὲν οὖν Καμπανόν τὸ ἀπὸ τοῦδε κλίνη εἶχεν. ἀσκὸν δὲ διαφυσήσας ὁ Σπαρτηνὸς καὶ δεσμεύσας καὶ ἐπαιωρήσας ἔτυπτεν ὡς Καμπανόν, ἀποκαλύψαι δῆθεν τὰ κρύφα. ἀσκὸς δὲ ἦν, οὐ Καμπανὸς ὁ τυπτόμενος. εἶτα ἀφίκετο ὡς εἶχε ποδῶν ὁ Σπαρτηνὸς πρὸς Δημήτριον καὶ οἱ φησιν· «δέσποτα, ὄρκω σε πιστώσω τὸ πρᾶγμα· μὰ τὸν σὸν καὶ ἡμῶν ἀπάντων Δημήτριον τὸν κηδεμόνα Θεσσαλονίκης καὶ πολιούχον, τοι οὗτός ἐστιν ὁ Καμπανὸς ὁποῖος ὁ Σπαρτηνός, καὶ οὕτως διάκειται περὶ σε καθὰ καὶ ὁ Σπαρτηνός, ὃν ἀνθρώπων ἀπάντων πλεόν σε φιλοῦντα ἐπέγνωκας.» Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπὶ Θεσσαλονίκης χωρεῖ καὶ περὶ ταύτην ἐστρατοπεδεύσατο. πολιορκῆσαι μὲν γὰρ οὐκ ἦν αὐτῷ, πρεσβείας δὲ ἐποίει καὶ ἐζήτηε ἐξελθεῖν πρὸς αὐτὸν τὸν Δημήτριον, καθὼς ἦν ὡμοσμένον αὐτῷ, ἔτι δὲ ποιῆσαι καὶ ἄγορὰν ἔξω τῆς πόλεως, ὡς ἂν ἔχοιεν ὠνεῖσθαι τὰ χρειώδη τὰ στρατεύματα. ὁ δὲ τοῖς ἐπιβούλοις συμβούλοις χρώμενος οὐδέν τι τῶν τοιούτων ποιῆσαι παρεχωρεῖτο. πάνυ δὲ ὀλίγων ἡμερῶν παραδραμουσῶν, ὀλίγου τινὸς στρατεύματος πλησίον ἰσταμένου τῆς μικρᾶς πύλης τῆς περὶ τῇ θαλάσσει, διὰ τὸ μὴ

ἀπροόπτως ἐξελθεῖν τινὰς τῶν τῆς πόλεως καὶ τινὰς λυμαίνεσθαι τῶν ἐκ τοῦ στρατοῦ, ἐξαπίνης ἐκ ταύτης ἐγε γόνει βοή, ὡς ἡνοικται ἢ πύλη παρά τινος τῶν ἐντός, καὶ τῇ βοῇ συνείπετο ἢ παραφυλάττουσα δύναμις, καὶ σύμπαν δὲ τὸ στρατεύμα ὀπλισθὲν μετὰ τοῦ κρατοῦντος ἐφοῖτα, καὶ ἐν ἀκαρεῖ πάντας εἶχεν ἢ Θεσσαλονίκη τοὺς τοῦ βασιλέως ἐντός. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔστη περὶ τὴν πρὸς ἀνατολὰς βλέπουσαν πύλην τῆς πόλεως καὶ ἢ τοῦ Δημητρίου ἀδελφῆ Εἰρήνη, τοῦ Βουλγάρου Ἀσάν γαμετῆ, γο νυπετοῦσα καὶ ποτνωμένη μὴ παθεῖν τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς τῶν ὀφθαλμῶν στέρησιν. ὁ δὲ Δημήτριος ἔφθη εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβάς. ἐγγύας δὲ ἐνωμότους πρὸς τοῦ βασιλέως λαβοῦσα ἀπήει περὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τοῦτον ἐξήγαγεν. ἦν δὲ φέρων οὗτος τὴν ἡλικίαν τοῦ μείρακος, προσεχῶς ἐς αὐτὴν παραγγείλας καὶ μήπω χνοάζων τὸ γένειον, ὠραῖος δὲ τὸ εἶδος καὶ τὴν φυὴν. τετίμηκε δὲ ταύτην ὁ βασιλεὺς, οἷα ἐκείνης σχηματιζόμενος τὴν ταπεινῶσιν. ὡς γὰρ ἀπέβη αὕτη τοῦ ἵππου, τῆνι καῦτα καὶ ὁ βασιλεὺς. ἢ μὲν οὖν πόλις Θεσσαλονίκη οὐ τως ὑπὸ τὸν βασιλέα γέγονεν Ἰωάννην.

46 Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφείκε ἐκεῖσε τὸν μέγαν δομέστικον τὸν Παλαιολόγον νικητῆς ἐπανέζευξεν εἰς τὴν ἔω, ἀφείκε καὶ εἰς Μελενίκον καὶ Σέρρας καὶ τὰ περὶ αὐτὰ τὸν τοῦ μεγάλου δομεστικού υἱὸν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον· ἄλλον τε ἀλλαχοῦ ἐπαφῆκεν εἰς ἀσφάλειαν τῶν χωρῶν τε καὶ πόλεων. τὸν δὲ Δημήτριον, ὃν τῆς Θεσσαλονικέων ἀρχῆς καθεῖλεν, ἐν τῷ φρουρίῳ καθεῖρξας τῶν Λεντιανῶν ἐφρούρει. τοῦ δὲ μεγάλου δομεστικού νοσήσαντος καὶ ἀποκαρέντος, ἀπεστάλη ἀντ' αὐτοῦ Θεόδωρος ὁ Φιλῆς. καὶ ἐπεὶ ὑπὸ τὸν βασιλέα ἐγεγόνει Θεσσαλονίκη καὶ Βέρροια, καὶ τὰ ἐκεῖθεν αὐτῶν καὶ πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τοῦ Πλαταμῶνος ἀρχόμενα ὑπὸ τὸν Μιχαὴλ τὸν δεσπότην ἐτέλουν, ἔτι τε τὰ περὶ Πελαγονίαν καὶ Ἀχρίδου καὶ Πρίλαπον· τοὺς δὲ Βοδηνοὺς καὶ Σταρίδολα, Στροβός τε καὶ τὰ περὶ ταῦτα ὁ τοῦ Δημητρίου πατήρ.

47 Ὁ οὖν βασιλεὺς ἐν τοῖς τοῦ Νυμφαίου παραχειμάσας, ἦρος φανέντος τῇ Τζουρολῶ καὶ τῇ Βιζύῃ ἐπιθέσθαι τεθέληκε. καὶ πρῶτον ἀφίκετο ἐν τῇ Τζουρολῶ· ἦν δὲ ἐκεῖσε ἢ τοῦ Ἀσέλ δὲ Κάε γυνή, ἀδελφῆ τῆς βασιλίδος Εἰρήνης Εὐδοκία. ὁ μὲν οὖν Ἀσέλ δὲ Κάε οὐκ ἐκατέρησεν. ὁ δὲ βασιλεὺς παρεκάθισε τῷ ἄστυ καὶ ἐλεπόλεις ἔστησε καὶ μὴ χανήματα καταβλητικὰ τῶν ἐπάλλεων, καὶ διὰ μετρίων ἡμερῶν ἐχειρώσατο τοῦτο, καὶ τὴν αὐτοῦ γυναικαδελφὴν εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀπέστειλε καὶ τοὺς σὺν αὐτῇ. ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς Βιζύης ἄστυ στρατιὰν ἐκπέμψας διὰ βραχέος κεχείρωκε.

48 Τότε καὶ τὸ ἄστυ Ῥόδου ἐάλω ὑπὸ Γενουῖτῶν κλοπῇ. ὁ γὰρ κρατῶν αὐτὸ Ἰωάννης ὁ Γαβαλᾶς ὁ τοῦ καίσαρος ἀδελφὸς ἀποδεδημήκει μετὰ τοῦ βασιλέως περὶ Νικομήδειαν διάγοντος. εὐθύς οὖν βασιλικῇ προσταγῇ στέλλεται ὁ ἐπὶ τοῦ κεράσματος Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, τὴν Θρακησίων ἐζωσμένος ἀρχὴν, καὶ εἰσήλθε τὴν νῆσον καὶ κατέσχε φρούριον ταύτης ὀνομασμένον Φιλέρημον, καὶ ἐμάχετο Γενουῖταις. ἐγγὺς δὲ τοῦ ἄστεος πηξάμενος τὰς σκηνὰς ἐπολιόρκει τοὺς Γενουῖτας. καὶ τάχος μὲν ἂν τὸ τῆς Ῥόδου ἄστυ ὑπὸ Ῥωμαίους ἐγένετο, εἰ μὴ ὁ τῆς Ἀχαΐας καὶ Πέλοπος πρίγγιψ Βαλδοῦνινος εἰς Συρίαν ἐπάγων συμμαχίαν–καὶ ὀπλίτας εἶχεν ἵπποτας–κάκειθεν διῶν συνθήκας μετὰ Γενουῖτῶν ἐποίησε καὶ ἀφῆκεν αὐτοῖς ἄνδρας ἑκατόν· ὁ τοὺς Ῥωμαίους ἔπεισεν ὑποχωρῆσαι εἰς τὸ Φιλέρημον. ἐξήρχοντο οὖν οἱ τοῦ πρίγγιπος ἵππεῖς καὶ τὴν χώραν ἐληίζοντο καὶ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων Ῥωμαίοις ἐποίουν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ Νύμφαιον καταλαβὼν καὶ στόλον συσκευασάμενος καὶ τριακοσίους ἵππεῖς, καὶ δούς αὐτοῖς στρατηγὸν τὸν Κοντοστέφανον τὸν πρωτοσεβαστὸν Θεόδωρον ἐξαπέστειλεν. οἱ τῇ νήσῳ ἐπιόντες

καὶ τοὺς Λατίνους ἔξω καταλαβόντες ἄρδην πάντας σπάθης ἔργον ἐποίησαν. οἱ δὲ Γενουῖται παρέδωκαν τὸ ἄστρῳ καὶ αὐτοὶ πρὸς βασιλέα ἀφίκοντο.

49 Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ συνθήκας ἐποίησε καὶ εἰς κήδους κοινωνίαν συνῆλθε, τὸν υἱὸν τοῦ τὸν Νικηφόρον γαμβρὸν λαβὼν ἐπὶ τῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ θυγατρὶ Μαρίας, καὶ περὶ Πηγὰς τὴν μνηστείαν ποιεῖ. ἀλλὰ τὸ τῆς παροιμίας κάπῃ τῷ Μιχαὴλ ἐπαληθεῦον ἦν, στρεβλὸν ξύλον οὐδέποτε ὀρθόν, καὶ Αἰθίοψ οὐκ οἶδε λευκαίνεσθαι. εἶτα εἰς ἀποστασίαν ἐχώρησεν ὁ Μιχαὴλ τῷ θεῖῳ αὐτοῦ Θεοδώρῳ συμβούλῳ χρησάμενος. ὁ γνούς ὁ βασιλεὺς δια περαιουῖται τὸν Ἑλλησποντον, καὶ καταλαβὼν Θεσσαλονίκην ἐν τοῖς Βοδηνοῖς ἐστρατοπεδεύσατο. ἀπέδρα δ' ἐκεῖθεν ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος. εἰς δὲ πολιορκίαν Βοδηνῶν καταστάς τὸ ἄστρῳ παρεστήσατο. καὶ ἐν λίμνῃ Ὀστροβῶ παραστρατο πεδεύσας πέμπει τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον τὸν Στρατηγόπουλον Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, τὸν Μακρηνὸν Ἰωάννην, τὸν Τύραννον Γουδέλην, ἵνα ληίζοντο τὰ τοῦ Μιχαὴλ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκεῖ σκηνῶν ἠθύμει, ὅτι μὴ ἄξιόν τι εἰργάσατο. τὴν δὲ τῶν χρειωδῶν σπάνιν ἡμίονοις καὶ καμήλοις ἐκ Βερροίας ἐθεράπευσεν. ἦκε δ' αὐτῷ πρόσφυξ ὁ Γλαβᾶς Ἰωάννης ἐκ Καστορίας, καὶ συνεχῶς ὁ Πετραλίφας Θεόδωρος ὁ γυναικαδελφὸς τοῦ Μιχαὴλ. ὃς ἐπεὶ προσέλθοι τῷ βασιλεῖ, αἱ Δεαβόλεις, ἢ τε μικρὰ καὶ μεγάλη, τοῦ βασιλέως ἐγένοντο. καὶ ὁ ἀπὸ Ἀλβάνου Γουλάμος μετὰ στρατοῦ πρὸς Καστορίαν διάγων, σύζυγον ἔχων καὶ τὴν αὐτοῦ ἀνεψιᾶν τῆς βασιλίδος Εἰρήνης πρωτεξαδέλφης αὐτῆς θυγατέρα, προσῆει τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ Μιχαὴλ ἐν στενῷ ὄρῳ τὰ περὶ αὐτὸν πρεσβεῖαν πρὸς τὸν βασιλέα ἐστείλατο, καὶ ἀπέλυσε πρὸς τὸν βασιλέα ὁ Μιχαὴλ Πρίλαπον καὶ Βελεσὸν καὶ τὸ ἐν τῷ Ἀλβάνῳ φρούριον τὰς Κροάς. καὶ προέβησαν παρὰ τοῦ βασιλέως ἔγγραφοι ὄρκοι, καὶ δεσπότην τὸν αὐτοῦ υἱὸν τιμήσας ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν ἐγγόνην. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν Βοδηνοῖς παραχειμάσας μετὰ μετρίου στρατεύματος ἀπῆλθεν εἰς Ἀχρίδαν καὶ εἰς Δεάβωλον καὶ εἰς Καστορίαν.

50 Καὶ παραμείψας Θεσσαλονίκην καὶ Βισαλτίαν εἰς Φιλίππους ἐπήξατο τὴν σκηνήν. ὁ γὰρ Μαγκλαβίτης Νικόλαος κατεῖπε Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ὃν καὶ ἠθέλην ἐξετάσαι ὁ βασιλεὺς. ἐτασθέντων οὖν τῶν εἰρημένων ὁ μὲν ἤλεγχε τὸν εἰπόντα, ὁ δὲ ὠμολόγει εἰπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἰδήσει τοῦ Παλαιολόγου Μιχαὴλ. καὶ ὀπλισθέντες καὶ συμβαλόντες ἤττηται ὁ κατηγορούμενος, καὶ συλληφθεὶς ζωὸς αὐθις ἦρ νεῖτο. κατεκρίθη θανεῖν, καὶ αὐθις μεθ' ὄρκων μὴ εἰδέναί τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ ἔλεγεν. ἢ οὖν ἐξέτασις πρὸς τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ καὶ ἡ διὰ μύδρου ἀπόδειξις. ὁ δὲ «εἰ μὲν κατηγορεῖ μέ τις, πρὸς ἐκεῖνον ἂν ἐμαχεσάμην, τὸ δὲ μύδρου κρατῆσαι τερατουργοῦ τινος, οἷος ἦν Φειδίας καὶ Πραξιτέλης.» ὁ δὲ Φιλαδελφείας Φωκάς συνεβούλευε τούτῳ τὸ τοιοῦτον. ὁ δὲ «οὐκ οἶδ' ὅπως τὸ τοιοῦτον κέκληται ἅγιον» ἔφη, «ἀλλ' ἐγὼ ἀμαρτωλὸς εἰμι ἄνθρωπος καὶ τερατουργεῖν τοιαῦτα οὐ δύναμαι. εἰ δέ μοι συμβουλεύῃ μητροπολίτης ὢν καὶ θεοῦ ἄνθρωπος τουτὶ διαπράξασθαι, ἔνδυσαι μὲν αὐτὸς τὴν ἱεράν σου στολήν, εἶτα ταῖς σαῖς χερσὶν ἐκπύρωσόν μοι τὸν σίδηρον καὶ ταύταις ἐπίθες τῇ χειρὶ μου τοῦτον. καὶ εἰ οὕτω γένηται, τεθάρρηκα τῷ δεσπότη μου Χριστῷ, ὡς τὴν μὲν ἀμαρτίαν μου παροράσεται, θαυματοργήσει δὲ τὴν ἀλήθειαν.» καὶ ὁ μητροπολίτης «οὐκ ἔστι τοῦτο τῆς ἡμετέρας καὶ Ῥωμαϊκῆς καταστάσεως οὐδὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, βαρβαρικῆ δὲ παραδόσει παρῆκται.» καὶ ὃς «εἰ μὲν ἐκ βαρβάρων γεγένημαί, βαρβαρικῶς ἂν ἐκτισάμην τὴν δίκην μου.» καὶ ὁ μητροπολίτης πρὸς τὸν βασιλέα ἐλθὼν ταῦτ' εἶπε. καὶ ὁ βασιλεὺς «αἶ τὸ ἐλεεινόν, οἷας δόξης ἐξέπεσε.»

51 Καὶ εἰς ἔω διαπεραιουῖται καὶ συζεύγνυσι τῷ Μιχαὴλ Κομνηνῷ εἰς γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου ἐγγόνην τὴν Θεοδώραν, ἣν

μόνην ὁ πατήρ Ἰωάννης καταλιπὼν ** σὺν τῇ αὐτῆς μητρὶ Εὐδοκίᾳ τῇ τοῦ Ἀγγέλου Ἰωάννου συνοῦσαν, τῇ θείᾳ τῶν Στρατηγοπούλων.

52 Εἰς τὸ ἐπιὸν περὶ τὴν Νίκαιαν ἀφίκετο, ἔνθα περὶ τὸν Φεβρουάριον ἐπὶ κλίνης τὸ πλεόν τῆς νυκτὸς καθήμενος καὶ πρηνῆς ἐπὶ κλίνης πεσὼν ἦν ἄναυδος. οἱ δ' ἰατροὶ ἀμυχὰς τοῖς ποσὶν ἐποιοῦν καὶ ἐφόλβιον ταῖς ἀμυχαῖς ἐνέβαλλον, ἀλλὰ ταύτην τὴν νύκτα καὶ τὸ ἐπιὸν ἡμερονύκτιον ἀκίνητος ἔκειτο· ἀποπληξία γὰρ ἦν ἡ νόσος. μόγις γοῦν ἀνέπνευσεν, ἠλλοιωμένος τὸ χρῶμα. καὶ ἔσπευσε καταλαβεῖν τὸ Νύμφαιον πρὸ τῆς βαΐοφόρου κυριακῆς, καθ' ἣν εἴωθε θριαμβεῦειν, καὶ ἐκεῖ καὶ τὴν ἀναστάσιμον διήλθε, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε τοῖς τοιούτοις ἐπεχωρίαζε μέρεσι, τῇ κατασχούσῃ τοῦτον νόσῳ κατὰ διάστημα ἡμερῶν πιεζόμενος. ποτὲ μὲν γὰρ ἐπὶ κλίνης ἔπιπτεν ἄφρωνος, ποτὲ δ' ἔφιππος ὁδὸν βαδίζων ὑπὸ τῆς νόσου ἐγένετο κάτοχος, καὶ οἱ συμπαρόντες κατεῖχον καὶ παρεφύλαττον, καὶ ἐπὶ λόγισμὸν ἦκε σχολῇ πρὸς τὰ βασιλεία ὑπανέστρεφεν, ἐνίοτε δὲ καὶ φοράδην ἤγετο. ἐπεὶ δὲ ἡ νόσος ἐπὶ ἔτι καὶ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως κατέπιπτε—συνεχέστερον γὰρ ἐγένετο τούτῳ—καὶ ἡ ἀτροφία τοῦτον ἐπέζε, καὶ ἀφίκετο εἰς Σμύρνην, ὡς τῷ ἐκεῖσε προσκυνήσῃ Χριστῷ καὶ διὰ παρακλήσεων ἴλεων αὐτὸν ἀπεργάσοιτο. καὶ ἀπελθὼν ἀνακωχὴν οὐκ εὔρεν. ἀλλ' ἐν τοῖς Περικλυστροῖς τόποις σκηνοῦμενος, ἃ εἰσὶν ἐγγὺς Σμύρνης, χεῖρονος τοῦ πάθους ἐπήσθετο. καὶ καταλαμβάνει τὸ Νύμφαιον, καὶ ἐν τοῖς ἐγγὺς τῆς χώρας βασιλείοις κήποις τὰς σκηναὶς ἐπήξατο. ἔνθα καὶ τῷ χρεῶν ἐλειτούργησεν, ἐξήκοντα δύο ἐτῶν ὄντων, ἐξ ὧν τριάκοντα τρεῖς βεβασίλευκε καλῶς καὶ ἀγαθῶς. πρῶτος γὰρ ἦν καὶ πρὸς τὸ φιλανθρωπότερον αἰεὶ ἀπονεύων, πρὸς πάντας φιλόδωρος, μᾶλλον δὲ πρὸς τοὺς μήκοθεν. ἐρώτων δὲ θήλεων ἠττάτο, ἐξ ὅτου ἡ σύζυγος αὐτοῦ Εἰρήνη ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, μάλιστα δὲ τῆς ἐξ Ἰταλίας μαρκεσίνης, ὡς καὶ πέδιλα ὑποδεδέσθαι ταύτην δοῦναι κοκκοβαφῆ καὶ ἐφεστρίδας καὶ χαλινά, ἔπεσθαί τε αὐτῇ πλείους ἢ τῇ κυρίως δεσποίνῃ, ἄλλα τε πολλὰ ἐποιοῦσε ταῖς ἐκείνης δουλεύων ὀρέξει. καρτερικὸς δὲ ἦν ἐν ταῖς μάχαις, καὶ τοῖς μὲν κατὰ συστάδην πολέμοις οὐκ ἔχαιρε, τὸ ἄλλοπρόσαλλον τοῦ Ἄρεως δειλιῶν, τῇ καρτερίᾳ δὲ χρώμενος, καὶ ἐνεαρίζων εἰς τὴν ἐναντίον καὶ τὴν θέρους ὥραν διαβιβάζων, ἔτι δὲ καὶ τὴν φθίνουσαν, ἐνίοτε δὲ καὶ παραχειμάζων τὴν νικῶσαν ἐλάμβανεν. ἦν δὲ εὐσεβέστατος καὶ φιλόπτωχος, φιλοδίκαιός τε καὶ φιλόχριστος, τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ Θεοδώρῳ καταλιπὼν ἐτῶν ὄντων ἑξήκοντα γὰρ ἦν ὁ χρόνος αὐτῷ, ὅσος ὁ τῆς πατρικῆς βασιλείας ἐτύγχανε· σχεδὸν γὰρ τῇ πατρικῇ ἀναρρήσει καὶ ἡ γέννησις ἐκείνου συνέδραμεν.

53 Ὃς τὴν νενομισμένην ὁσίαν ἀποδοὺς τῷ πατρὶ καὶ ὑπὸ ἀσπίδος φημισθεὶς τοῦ Νυμφαίου ἀπάρας πρὸς τὴν Φιλαδέλφου ἀφίκετο. καὶ ἐκεῖσε διακαρτερήσας μικρὸν καὶ περὶ τὴν Βιθυνῶν χωρεῖ. καὶ ἐπεὶ ἐχίρευεν ἡ ἐκκλησία—προτέθηκε γὰρ τοῦ βασιλέως ὁ πατριάρχης Μανουήλ—Ἀρσένιον τινα μοναχὸν ἐξ Ἀπολλωνιάδος λίμνης μεταπεμφάμενος χειροτονεῖ πατριάρχην, ὃς καὶ μονημέρως διάκονος καὶ ἱερεὺς καὶ πατριάρχης τετέλεστο. καὶ παρ' αὐτοῦ στεφθεὶς ἔξεισιν.

54 Ὃ γὰρ βουλγαράρχης Μιχαήλ, ὁ τούτου γυναικάδελφος, τὸν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου πυθόμενος θάνατον, ἐπεὶ τὰ δυτικὰ μέρη γυμνὰ στρατευμάτων ἑώρα, βουλευθεὶς τὰ ἀφηρημένα ἐκ τούτων ἄστη ἀνακαλέσασθαι, τὸν Ἐβρον διαπεράσας πολλὰ ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο. κατεσχέθη μὲν οὖν ὁ Στενίμαχος Περιστερὶς Κριτζίμος Τζέπαινα καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀχριδῶ ξύμπαντα πλὴν Μνιαίου· τούτο γὰρ καὶ μόνον ὑπὸ Ῥωμαίων πεφύλακτο. Οὐστρα δὲ καὶ Περπεράκιον καὶ Κρυβοῦς καὶ τὸ παρακείμενον τῇ τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ κεκλημένον Ἐφραῖμ τοῖς Βουλγάροις κεχείρωτο. τούτου χάριν ἔσπευδε.

55 Βουλὴν οὖν ποιησάμενος, οἱ μὲν πλείους διαπε ρᾶσαι αὐτὸν τὸν Ἑλλήσποντον δέον ἔλεγον· οἱ δὲ πρὸς πάππου αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου, Μανουὴλ καὶ Μιχαὴλ οἱ Λασκάρεις, οἷς προσεῖχε μᾶλλον τῇ τε γνησιότητι καὶ τῷ γήρει, οὐ χρεῶν διαπερᾶσαι τὸν βασιλέα ἐβούλευον. ἢ τῶν πλειόνων γοῦν ἴσχυσε βουλή. ὡς εἶχεν οὖν τάχους, τὴν Ἀδριανοῦ πέφθακε.

56 Κάκειθεν ἔξιισι, καὶ τις τῶν Βουλγάρων κατοπτῆρ τὸν βασιλέα τῆς Ἀδριανοῦ ἐξιόντα τεθεαμένος δρομαῖος πρὸς τὸν βουλγαράρχην ἀφίκετο περὶ τὸν Ἔβρον σκηνοῦντο, καὶ τὸ δρᾶμα διασαφεῖ ὄρκους, ἰδεῖν τὸν βασιλέα τὴν πρὸς τῇ πόλει τυγχάνουσιν τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου γέφυραν διαβαίνοντα. γνοὺς δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν τῶν Βουλγάρων κατασκήνωσιν ἐπέτεινε τὴν ὁδόν. καὶ οἱ προάγοντες τοὺς φύλακας Βουλγάρων ξίφει καὶ ζωγρία ἐλόντες—ἐκ τινος φυγάδος διαμαθόντες πάντες ἔφυγον τούτων πρὸς τὰ ἐνδότερα, κατεδρύπτοντο δὲ τοῖς συνηρεφέσι τῶν δένδρων. ἔωθεν δὲ τὸν τόπον ἔρημον φθάσας ὁ βασιλεὺς λελύπηται μὲν, οὐκ εἶχε δ' ὅ, τι καὶ δράσειε. περὶ δὲ τὴν Βερρόην χωρεῖ καὶ αὐτοβοεῖ τὸ φρούριον εἶλε. καὶ τάχ' ἂν περὶ τὸν Αἴμον αὐτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ φρούρια ἐκεχωρήκει, εἰ μὴ χειμῶν ἐκώλυσε αὐτόν. πολλὴ γὰρ χιὼν τῆς γῆς τὸ πρόσωπον ἐπηλύγασεν. ἡμέρας γοῦν ἕξ διακαρτερήσας ὁ βασιλεὺς, λείαν τὰ Βερρόης ποιησάμενος εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ὑπέστρεψε.

57 Κάκειθεν ἐπιλεξάμενος στρατεύματα περὶ τὰ ἐν Ἀχριδῷ 57 φρούρια ἐπεπόμφει τὰ κρατηθέντα ὑπὸ Βουλγάρων, εἴ πως καὶ αὐθις τῇ τῶν Ῥωμαίων ὑπαρχεῖεν ἀρχῇ. ἐκεῖσε οὖν ἀφιγμένοι οἱ τῶν Ῥωμαίων ἡγήτορες ῥᾶον τῶν φρουρίων περιεγένοντο τῶν πλείστων. ἐπεὶ δὲ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψε, προστάγματα ἤκον πρὸς τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον ἐν Σέρραις, ἵνα κατὰ Τζεπαίνης ἀφίκοιντο. ὁ καὶ ἐποίησεν. ἀλλὰ μήτε πολεμίους ἀξίους ἐγκύρσαντες, κτύποις ἤχων κερατίνων διαθροηθέντες ἀκόσμως ἐχρήσαντο τῇ φυγῇ, πᾶσαν ἀποσκευὴν καὶ τοὺς πλείους τῶν ἵππων τοῖς Βουλγαροῖς ἀπολιπόντες.

58 Καὶ ὁ τοῦ Μελενικιωτικοῦ δὲ προεξάρχων στρατεύματος Δραγωτᾶς τοῦνομα ἀποστασίαν φανεράν μεμελέτηκε, καὶ συναγαγὼν στρατιὰν πλείστην παρεκάθισε Μελενίκον. ἐφύλαττον δὲ τοῦτον ὁ Νεστόγγος Θεόδωρος καὶ ὁ Ἄγγελος Ἰωάννης, οἱ καὶ γενναίως ἀντεῖχον. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐς Σέρρας ἀφίκετο, καὶ ἐπεὶ ἐκπέπυστο τὴν τοῦ Ῥουπελίου δυσχωρίαν, καθ' ἣν ὁ Στρυμῶν ῥεῖ, Βουλγαρικῇ φυλάττεσθαι στρατιᾷ, οἱ καὶ πύλας ἐν αὐταῖς κατεσκεύασαν, σπουδῇ περὶ τὸν ἐκεῖσε χῶρον ἀφίκετο. ἀποκόψας οὖν στρατιὰν πεζαιτέρων ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν Βουλγάρων βαδίζειν εἰς τὸ ὄρος προστέταχεν, ἵππεῦσι δὲ κατευθὺ τῶν πυλῶν τὴν μάχην ποιεῖν ἐκέλευσε. καὶ ἐπεὶ κατεῖδον οἱ Βούλγαροι ἐκ μὲν ἄνωθεν ὀϊστοὺς βάλλοντας, κατεναντίον δὲ σταδαίαν οὔσαν τὴν μάχην, εἰς φυγὴν ἐτράποντο. καὶ τὸ βασιλικὸν ἐφείπετο στρατεύματα καὶ πολλοὺς σπάθης ἔργον ἐποίησαν. οἱ δὲ λοιποὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον τοῖς Βουλγαροῖς ἀπήγγειλαν, οἱ καὶ διαταραχθέντες ὡς εἶχον ἕκαστος ἔφυγον. ἐπεὶ δὲ νύξ ἦν ἀσέληνος τῇ φυγῇ καὶ δυσχερῆς ὁ τόπος, ἔνιοι μὲν ἔπιπτον τῶν ἵππων, ἕτεροι δ' αὐτοὺς κατεπάτουν, ἄλλοι τῶν ἐφεστρίδων ἀπεσφενδονοῦντο κατὰ κρημνῶν, ὡς ὀλίγους διασωθῆναι ἐς τὴν Βουλγάρων. καὶ ὁ Δραγωτᾶς δὲ ἵππων ποσὶν ἅπαν τὸ σῶμα συντέθλαστο, καὶ τριταῖος τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἐξεφύσησεν. ὁ γοῦν βασιλεὺς τὸ ἄστὺ καταλαβὼν ἀσπάσιος ὤφθη.

59 Καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἐς Θεσσαλονίκην ἀφίκετο. κάκειθεν τὸν Βαρδάριον διαπεράσας καὶ τὰ Βοδηνὰ παραμείψας ἐνόσησε νόσημα ἐδρικόν. διακαρτερήσας δ' ἐκεῖθεν μικρὸν περὶ τὸν Πρίλαπον ὤρμησεν. ἐκεῖθεν ἐς Βελεσὸν ἐχώρει, καὶ ἅμα τῷ φθάσαι ἐκεῖσε οἱ φύλακες τούτου ὄρκους λαβόντες ἐξήεσαν. κάκειθεν διὰ τῆς Νευσταπόλεως τὴν πορείαν ἐποιεῖτο. τὸ γοῦν τῆς Στρουμίτζης παραμείψαντες ἄστὺ

ἐς Σέρρας ἀπήεσαν, οὗ καὶ γραφὰς ἐδέξατο ὁ βασιλεὺς πρὸς τοῦ Μουζάλωνος, ὡς τὰ τῶν Ταχαρίων αὐθις κυμαίνεται. ἀπάρας ἐκεῖθεν ἐς Ἀδριανοῦ μολεῖ. καὶ ἐπεὶ μηδὲν τῶν παρὰ Βουλγάρων κρατηθέντων ἐναπελέλειπτο πάρεξ φρουρίων σμικροτάτων Ἀχριδοῦ καὶ Πάτμου καλουμένων, ἃ καὶ εὐχερῶς πάνυ ὁ Φιλανθρωπηνὸς εἶλεν Ἀλέξιος, καὶ ἄστεος ἄλλου Τζεπαίνης, μᾶλλον ἐδυσφόρει ὁ βασιλεὺς. διὸ καὶ τῆς Ἀδριανοῦ ἀπάρας κατὰ Τζεπαίνης χωρεῖ. καὶ χειμῶν μέγας γέγονε χιόνι τε πολλῇ τῆς γῆς ἐπηλυγάσας τὸ πρόσωπον κατὰ τόπον, ὃν Μακρολιβάδα φασί, σκηνοῦντι τῷ βασιλεῖ. ἐκεῖθεν δ' ἄρας ἐς Στενίμαχον ἵκετο, καὶ κατευθὺ Τζεπαίνης χωρεῖ καὶ περὶ Βατκούνιον. καὶ ἀπεστάλκει κατοπτεῦσαι τὸν τόπον, εἰ εὐχερεστέραν τὴν εἰς αὐτὸν πορείαν σχοίη τὸ στράτευμα. τέως ἦκεν ἐκεῖσε, καὶ ἰδὼν τὸ φρούριον δυσάλωτον καὶ τὸν χειμῶνα βαρὺν τὴν μὲν στρατιὰν ἐς τὸ πεδῖον ἀνήκε, μόνος δὲ μετὰ τριῶν οὐράγει.

60 Ἐκεῖ δὲ δύο ἀνύσας ἡμέρας, καὶ λείαν τὴν πόλιν πεποικῶς τὸ Βατκούνιον, ἐς Ἀδριανοῦ ἦκε κάκειθεν ἐς Διδυμότοιχον. καὶ διαπεραιωθεὶς τὸν Ἑλλησποντον περὶ τὴν Λάμφακον σκηνοῖ, καὶ Γεώργιον τὸν Μουζάλωνα πρῶτοσεβαστὸν καὶ πρῶτοβεστιάριον καὶ μέγαν στρατοπεδάρχην ποιεῖ, τὸν δὲ αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἀνδρόνικον μέγαν δομέστικον, τὸν δὲ Ἄγγελον Ἰωάννην πρῶτοστράτορα, πρῶτοβεστιάριον δὲ τὸν Καρυανίτην πεποίηκεν. αὐτοῦ δὲ τὰς ἑορτάς τῶν Χριστοῦ γέννων καὶ φώτων διαβιβάσας εἰσῆει τὸ Νύμφαιον.

61 Ἔαρος δ' ἐπιόντος κατευθὺ τῆς δυσμῆς ἐχώρει, ἐλπίζων τοὺς περὶ τὸ Διδυμότοιχον καταλελειμμένους σώους εὐρεῖν. ἀλλὰ τούτους κακοβουλία ἔσφαλεν. ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων μακρότερον διάγειν τὸν βασιλέα ἐγίνωσκε, Σκυθικὸν στράτευμα εἰς σφετέραν συμμαχίαν προσκαλεσάμενος κατὰ Μακεδονίαν ἐκπέπομφεν· ἠρίθμηντο δὲ περὶ ποῦ τὰς τέσσαρας χιλιάδας. οἱ τὴν Ἀδριανοῦ παραμείψαντες τὰ περὶ τὸν ποταμὸν Ῥηγίνα ἐληίζοντο καὶ τὰ περὶ τὸ Διδυμότοιχον. οἱ δ' ἐκεῖσε στρατάρχαι τῶν βασιλιῶν ἐπιλησμένοι προστάξεων κατὰ τούτων ἐξώρμησαν. καὶ ἦσαν ὅπλοις κατάφρακτοι, οἱ δὲ Σκύθαι κοῦφοι ὀπλίται καὶ τόξοις χρώμενοι. μακρόθεν οὖν οὗτοι βέλεσι Ῥωμαίους ἔβαλλον, καὶ πεζοὺς τοὺς ἵπποτας ῥαδίως ἐποίουν, καὶ τέλος τρέπουσιν. ὁ μὲν οὖν Λάσκαρις ταχύτατον ἔχων τὸν ἵππον φυγὰς εἰς Ἀδριανοῦ ὤχετο, ὁ δὲ Μαργαρίτης ἐάλω καὶ ἄλλοι πλείστοι, οὓς καὶ ἀπεμπόλησαν Βουλγάρους. ὁ μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἔσπευσε διὰ τάχους περὶ τὸν τοῦ Βουλγαροφύγου χώρον ἐλθεῖν. ὡς δ' οἱ Βούλγαροι τὴν βασιλικὴν ἔγνωσαν ἔφοδον, ἔφυγον ὡς εἶχον ποδῶν. οἱ πλείους δὲ τούτων περὶ τὰ μέρη Βιζύης ξίφους ἔργον ἐγένοντο. περὶ τὸν ποταμὸν οὖν Ῥηγίνα τὴν σκηνὴν ἔπηξεν.

62 Ὁ γοῦν τῶν Βουλγάρων ἄρχων πτοία ληφθεὶς ἐς σπονδὰς ἐτράπετο, καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ τὸν Ῥώσον Οὐρον, τοῦ ῥηγὸς Οὐγγρίας ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τελοῦντα γαμβρόν, μεσιτεῦσαι τὰ εἰς εἰρήνην βεβούλευται. καὶ ὁ Οὐρος ἐς τὸν βασιλέα ἀφίκετο καὶ ἐδέχθη προσηκόντως καὶ τὴν εἰρήνην πεποίηκε, καὶ ὤμοσεν ἀπολυθῆναι τὴν Τζεπαίναν καὶ ἑκάτερα τὰ μέρη τοῖς παλαιτέροις ὀρίοις ἀρκεῖσθαι. καὶ ἐς εἴκοσι χιλιάδας βασιλικῶν χαρισμάτων ὁ Οὐρος τυχὼν ἐξήει. ὁ δὲ βασιλεὺς διεκαρτέρει τὴν τῆς Τζεπαίνης περιμένων ἀπόλυσιν.

63 Ἀφίκετο δὲ καὶ ἡ τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ γυνὴ Θεοδώρα μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Νικηφόρου τὸ πρὸς τὸν βασιλέα κῆδος ἀποπληρώσοντες. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἔσπευδε τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβεῖν, συνείποντο δὲ τούτῳ καὶ ἡ τοῦ δεσπότη γυνὴ μετὰ τοῦ υἱοῦ, καὶ καθ' ὁδὸν τὰς συμβιβάσεις ἐποίουν, καὶ συμπεφώνηκε καὶ ἄκουσα δοῦναι πρὸς τὸν βασιλέα τὰ Σέρβια καὶ τὸ Δυρράχιον. ἐπὶ τούτοις καὶ ὄρκοι προύβησαν καὶ ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Μιχαὴλ· καὶ ὅς ἐκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ ξυνηλθεν. 64 Ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν Θεσσαλονίκην κατέλαβε, τοὺς γάμους πληροῖ,

καὶ δεσπότην τὸν Νικηφόρον τετίμηκεν. ἦκε δ' αὐτῷ γραφή, ὡς ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ ὁ μέγας κοινοστάβλος τὴν Βιθυνίαν διέπων φυγὰς ὥχετο περὶ τὴν τῶν Μουσουλμάνων, καὶ ἐταράχθη ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς.

65 Ἐπεὶ δ' ὁ Παλαιολόγος ἐν τοῖς οἴκοις τῶν Τουρ κομάνων ἀφίκετο, τούτῳ ὡς ἐρμαίῳ ἐντυχόντες τὰ αὐτοῦ διηρηάκασιν. οὗτος δὲ μόγις διεκφυγὼν γυμνὸς περὶ τὸν περσάρχη ἀφίκετο. ὁ δὲ ἀσμένως τοῦτον προσήκατο, καὶ γραφαὶ στέλλονται, ἵνα τὰ ἐσκυλευμένα ἐξ αὐτοῦ ἐπικομιθεῖεν αὐτῷ. ἐπεὶ δ' οἱ Ταχάριοι τὰ πλείω τῶν Μουσουλμάνων ἐληΐζοντο καὶ περὶ τὰ Ἄξαρα ἐστρατοπεδεύσαντο, ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ῥωμαϊκῶν εἰληφὼς στρατιῶν καὶ χάριτι θείᾳ ἀναρρωσθεὶς πρὸς μάχην ἐξώρμησε, καὶ τοὺς Ταχαρίους νενίκηκε, πρῶτος τὸν πρῶτον τούτων βαλὼν. καὶ τις ἀμηραχούρης τὸ ὑπ' αὐτὸν συλλαβὼν στρατεύματα τοῖς Ταχαρίοις προσώρμησε, κἀντεῦθεν οἱ διώκοντες ἔφευγον. ἐπιπτον γοῦν Πέρσαι συχνοί. μέχρι μὲν οὖν μακρῶν διαστημάτων τὴν δίωξιν οἱ νενικηκότες πεποίηται. ὁ γοῦν Κομνηνὸς Μιχαὴλ συμβὰν οὕτῳ τῷ μεγίστῳ στρατοπεδάρχῃ τῶν Περσικῶν στρατευμάτων, ὃν πεκλάρπακιν οἶδασι Πέρσαι καλεῖν, ξυνῆει κατὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἐπορεύοντο πλείους ἡμέρας ἐφεπομένων τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ λεγομένου πεκλάρπακι οἰκία περὶ τὴν Καστὰ μοναν ἦν, ἐκεῖσε ἐγεγόνεισαν. τὸ δὲ τῶν Ταχαρίων γένος πᾶσαν τὴν ὑπὸ τοὺς Μουσουλμάνους κατέδραμε χώραν.

66 Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεόδωρος ἐπεὶ περὶ τῶν γεγενημένων ἐπύθετο, ἔσπευσε πρὸς τὴν ἕω παλινοστῆσαι, καὶ ἀφείξεν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ τοῖς κατὰ δυσμὴν μέρεσιν εἰς φύλαξιν τὸν πρὸς πάππου θεῖον αὐτοῦ τὸν Λάσκαριν Μιχαὴλ μετὰ μικροῦ στρατεύματος, ὅσον εἰς τριακοσίους ἡριθμημένου, τοῦ δὲ Πριλάπου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν στρατευμάτων τὸν ὃν εἶχε σκουτέριον Ξυλέαν ὠνομασμένον, εἰς δὲ τὸν Βελεσσόν καὶ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν Καλαμπάκην Θεόδωρον, ὃν καὶ τατᾶν τῆς αὐλῆς κατωνόμαζον, τὸν δὲ Χαβάρωνα Κωνσταντῖνον εἰς ἡγεμονίαν τοῦ Ἀλβάνου, ἐμὲ δὲ πάντων προϊστασθαι.

67-68 Καὶ διελθὼν τὰ τῆς Χουναβίας καὶ τὸ ὄρος τὴν Κακὴν Πέτραν, τὴν Μάτην, τὴν Δέβρην, τὴν Κύτζαβιν, εἰς Πρίλαπον ἤχθη. εἶτα τὴν Ἀλβανίαν κατέλαβον· ἦλθον εἰς Ἀχρίδαν, τὴν Πρέσπαν, τὸ Σιδηρόκαστρον, καὶ τῷ Πριλάπῳ προσέσχον.

69 Ὁ δὲ βασιλεὺς διαπεραιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον ὡς εἶχε τάχους ἐπὶ τοὺς τῆς Λυδίας τόπους κεχώρηκε καὶ περὶ τὰς Σάρδεις τὰς σκηναὺς ἐπηξεν. ὁ δὲ σουλτάνος τὴν αὐτοῦ χώραν καταλιπὼν φυγὰς πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκετο. ὁ δὲ δώροις τοῦτον ἐδεξιώσατο καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐπαναζεῦξαι πεποίηκε, δοὺς αὐτῷ καὶ στρατὸν τετρακοσίων ἐπιλέκτων, στήσας αὐτοῖς ἡγεμόνα Ἰσαάκιον Δούκαν τὸν Μούρτζουφλον. ὁ δὲ περσάρχης τὸ ἄστυ τῆς Λαοδικείας τῷ βασιλεῖ ἐχαρίσατο· ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ἦν Ῥωμαίων. ὁ μὲν οὖν σουλτάνος, ἐπεὶ μὴ ἐξίσχυε τοῖς Ταχαρίοις ἀνθίστασθαι, εἰς ξυμβάσεις αὐτοῖς συνῆλθεν ὑπὸ τέλει φόρων, ἐξ οὗ ἕως νῦν φορολογοῦνται. ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ὄρκον πρὸς τοῦ βασιλέως λαβὼν πρὸς αὐτὸν ἐπανέζευξε.

70 Καὶ στέλλει τοῦτον κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ μετὰ στρατεύματος, ὁ δὲ διαβὰς τὸν Βαρδάριον, ὃν οἱ παλαιοὶ Νάξειον ὀνομάζουσι, καὶ τῷ Λάσκαρι Μιχαὴλ ἐνωθεὶς τὴν Βέρροϊαν ἐληΐσαντο. οἱ δὲ Σέρβοι τὴν Κύτζαβιν παραμείψαντες τὰ πέριξ Πριλάπου ἐσκύλευον. ὁ δὲ σκουτέρης ἐμπλακεῖς τούτοις ἀσυντάκτως ἤττηται.

71 Καὶ ὁ ἀποστάτης Μιχαὴλ στρατιὰν ἐκπέμψας, στρατηγὸν ἐπιστήσας αὐτοῖς τὸν νόθον υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον, τοὺς ὄντας ἐκεῖσε ἐν ἀκαρεὶ ἐτρέψατο. ὁ γνοὺς ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ κατ' αὐτῶν ὄρμᾶ, καὶ τῷ στρατηγῷ τοῦ ἀποστάτου νόθῳ Θεοδώρῳ συρρήξας βάλλει τοῦτον τοῦ ἵππου καὶ ἰκέτην ὑπὲρ τοῦ μὴ θανεῖν δέχεται.

παραδίδωσιν οὖν τοῦτον Τούρκω τινί, καὶ ὃς πεφόνευκε τοῦτον. καὶ ἐτρέψαντο τοὺς τοῦ ἀποστάτου· εἶτα ἀφίκοντο πρὸς Πρίλαπον, καὶ ὀλίγας ἡμέρας προσμείναντες ὑπέστρεψαν. καὶ ἐπεὶ ἐκεχειρίαν εἶχε, περιστοιχίσει τὸ ἄστυ καὶ ἐλεπόλεις συνίστα καὶ κλίμακας ἔφερον, ὡς ἂν διὰ τούτων περὶ τὸ ἄστυ ἀναρριχῆσαιντο. ἀλλὰ τότε μὲν τραπέντες πλείστοι ἔργον φόνου γέγονεσαν. αὐθις δὲ προσβολὴ περισσοτέρα περὶ τὸ ἄστυ, καὶ ἡ ἀπόκρουσις ὁμοία· ὡσαύτως καὶ ἡ τρίτη. εἶτα ἡρέμα παρεκάθητο, καὶ οὕτως εἶλον τὸν Πρίλαπον.

72 Ὁ οὖν βασιλεὺς Θεόδωρος τὰ περὶ τούτων ἀκηκῶς ἠδημόνει.

73 Ὁ δὲ τῶν Βουλγάρων ἄρχων, γυναικάδελφος αὐτοῦ Μιχαήλ, ἔχθραν μὲν εἶχε κατὰ Ῥωμαίων, ἀλλὰ πρὸς τοῦ πρωτεξαδέλφου αὐτοῦ Καλλιμάνου καιρίαν πληγὴν ἐτεθήκει. ὁ δὲ Καλλιμάνος τὴν ἐκείνου λαβῶν γαμετὴν τὴν Βουλγάρων ἀρχὴν ἐσφετερίζετο. ἀλλ' ὁ Ῥῶσος Οὐρος μετὰ στρατευμάτων ἐπελθὼν τῷ Τρινόβῳ τὴν θυγατέρα τοῦ του, τὴν τοῦ Μιχαήλ σύζυγον, εἶληφεν· ὁ γὰρ Καλλιμάνος προπεφόνευτο. ἐπεὶ δ' ἔρημος ἐναπελείφθη κληρονόμου ἢ τῶν Βουλγάρων ἀρχή, οἱ προύχοντες τὸν Τοίχου υἱὸν Κων σταντῖνον εἰς τὸ ἄρχεῖν αὐτῶν ἀνεδέξαντο. ἵνα δὲ καὶ εὐ πρόσωπος αὐτῷ ἢ ἀρχὴ γένοιτο καὶ δόξειεν ὑπὸ κληρονομίας κρατεῖν, πρὸς τὸν βασιλέα Θεόδωρον πρεσβείαν πεπόμφασιν, ἵνα τὴν πρώτην αὐτοῦ θυγατέρα Εἰρήνην συζεύξῃ τῷ Τοίχῳ, ἐγγόνην οὖσαν τοῦ Ἀσάν. ἐχώρισαν οὖν τὴν ἣν εἶχε γυναῖκα καὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἀπέστειλαν. οὕτω γοῦν ἠρέμησαν τὰ τῶν Βουλγάρων.

74 Μετὰ δὲ ταῦτα νόσω δεινῇ ὁ βασιλεὺς περιπέπτωκεν. ἀπέκαμον οὖν ἐν ταύτῃ καὶ ἰατρῶν χεῖρες. ἐν οὐκ ὀλίγῳ γοῦν χρόνῳ τῇ νόσῳ κατεξετασθεὶς καὶ τὸ σῶμα ὅλον κατασκελετευθεὶς τὸ μοναδικὸν ὑπείσῃ σῆμα, καὶ ἐξομολόγησιν ἐπεποιήκει ψυχῆς γενναίας καὶ μεγαλόφρονος, τὴν εὐαγγελικὴν μιμησάμενος πόρνην, τὸν τῆς Μιτυλήνης ἀρχιερατὶ κῶς προϊστάμενον εἰς τὴν τῶν αὐτοῦ σφαλμάτων ἐξαγορίαν μετακαλεσάμενος καὶ ἔμπροσθεν τῶν αὐτοῦ ποδῶν πίπτει πρὸς τοῦδαφος καὶ δακρύων ρεύμασι τὴν γῆν ἔπλυνεν, ἐν ἧ κατέκειτο, ὡς καὶ πηλὸν γενέσθαι ἐκ τούτων, καὶ τὸ «ἐγκατέλιπόν σε, Χριστέ» συχνῶς ἐπεφώνει, τοῖς τῆς ἐξαγορίας λόγοις τοῦτο συμπαραπλέκων. ἐκεῖνος μὲν οὖν οὕτω βιώσας καὶ μήπω ὅλους τέσσαρας ἐνιαυτοὺς αὐτοκρατορήσας· κατὰ τὸν Νοέμβριον γὰρ ἄρξας ἐν Αὐγούστῳ μηνὶ τὸ τέλος ἔσχηκε τῆς ζωῆς. ὁ μὲν οὖν νεκρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν Σωσάνδρων ἀπεκομίσθη μονῇ, καὶ ἐτάφη ἐκεῖσε, ὅπου καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ. τετελευτηκῶς δὲ τρία καταλελοίπει παιδιά, ἐν μὲν ἄρρεν τοῦνομα Ἰωάννην, θήλεα δὲ δύο, τὴν τε Θεοδώραν καὶ Εὐδοκίαν. τὰς ἐτέρας γὰρ δύο αὐτοῦ θυγατέρας ἀνδράσι συνέζευξε, τὴν Εἰρήνην τῷ τοῦ Τοίχου υἱῷ, τὴν δὲ Μαρίαν τῷ τοῦ ἀποστάτου Μιχαήλ υἱῷ Νικηφόρῳ, ἧτις καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ πενθεροῦ ἀποστάσεως τὸ κοινὸν ἀπέδοτο χρέος.

75 Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ οὐπω τελείων ἐτῶν ὀκτώ. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ διαθήκην πεποίηκε τάχα μὲν ὡς ἐπὶ τῷ παιδί, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἐπὶ τῷ πρωτοβεστιαρίῳ αὐτοῦ τῷ Μουζάλωνι Γεωργίῳ· τοῦτον γὰρ διετίθετο τὸ κράτος ἔχειν, μέχρις ἂν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς εἰς ἡβὴν τελείαν ἀφίκοιτο· καὶ προῦ βησαν ἐπὶ τούτοις προστάξει τοῦ βασιλέως ὄρκοι παρὰ τῶν ἐντυχόντων τῷ τότε. ἀλλ' οὐπω τριταῖος ἦν ἐν τάφῳ ὁ τοῦ βασιλέως νεκρὸς, καὶ ὡς ἀπὸ κοινοῦ συνθήματος συνδραμόντες πάντες οἱ ἐκεῖσε-στράτευμα δὲ ἦν ἱκανόν- καὶ οἱ πρὸς βασιλέως κεκακωμένοι ἄνδρες εὐγενεῖς, ὁ Στρατηγὸς Ἀλέξιος, οὗ τὸν υἱὸν τετύφλωκεν, ὁ Τορνίκης Κωνσταντῖνον, ὃν εἶχε δέσμιον, ὁ Φιλῆς Θεόδωρος, ὃν τετύφλωκεν, ὁ Ζαγαρομάτης Γεώργιος, ὃν ἐκράτει, οἱ τέτταρες υἱοὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου τοῦ Ῥαοῦλ καὶ αὐτοὶ καθειργμένοι, Νικηφόρος ὁ Ἀλυάτης, οὗ τὴν γλῶτταν ἐξέτεμεν, αὐτοβοεῖ πρὸς τὴν Σωσάνδρων μονὴν κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου πρωτοβεστιαρίου καὶ τῶν αὐταδέλφων

αὐτοῦ, ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος ξίφους ἔργον τούτους ἐποίησαν καὶ τὸν βασιλέα ἔσκωπον, ὅτι ἀνδραρίοις οὐτιδανοῖς τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐνεπίστευσε.

76 Καὶ οὕτω συνελθόντες ἅμα τῷ ἱερῷ καταλόγῳ καὶ τῷ πατριάρχῃ σκέψιν ἔθεντο τὸ τίς ἂν εἴη ἄξιος περὶ τὴν τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησιν. ἠρωτοῦντο γοῦν οἱ Ῥωμαῖοι, εἶτα Λατῖνοι, εἶτα Σκύθαι, καὶ πάντες τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον ἐπέλεγον καὶ τοῦ παιδὸς ἐπίτροπον εἶναι καὶ τῶν κοινῶν διοικητὴν. καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ ταινία δεσποτικῆ αὐτὸν ἀναδοῦσι, καὶ μετὰ μικρὸν εἰς βασιλεῖον ἀνήχθη περιωπὴν.

77 Ἐπεὶ δ' ἀπὸ τῶν μεγιστάνων ὁ Καρυανίτης ἦν, ὃς καὶ φόνον κατεψηφίσατο τῶν Μουζαλώνων, τοῦτον ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, ἵνα μὴ τι νεωτερίσῃ, ἐν εἰρκτῇ ἔθετο. ὁ δὲ ἀποδρὰς περὶ τὰ τῶν Περσῶν ὄχετο, κατασχεθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Τουρκομάνων πεφόνευται. ἐναπολέλειπτο δὲ ἀπὸ τῶν περιωνύμων ὁ Ἄγγελος Ἰωάννης ὁ πρωτοστράτωρ, ὃς κατὰ τὴν δυσμὴν ἦν. τοῦτον πέμψας ὁ βασιλεὺς ἠθέλην ἀγαγεῖν, καθ' ὁδὸν δὲ βέλει τρωθεὶς ἐτεθνήκει. ὁ γὰρ βασιλεὺς τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ μέγαν χειροτονήσας δομέστικον καὶ τὰ στρατεύματα παραδοὺς αὐτῷ εἰς δύσιν ἐκπέπομφε κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ. ὡς δ' ἀνηγορεύθη, σεβαστοκράτορα εἶναι τοῦτον πέπομφε. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος Ῥαοὺλ Ἰωάννης, τετίμηκε δὲ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον μέγαν δομέστικον, τὸν δὲ ἐξ ἐτέρας μητρὸς ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον καίσαρα τετίμηκε καὶ εἰς τὰ τῆς Παφλαγονίας ἔστειλε μέρη.

78 Καὶ ἦν χαρὰ ὡς ἐκ σκοτομήνης εἰς φέγγος ἢ ἐκ κλύδωνος εἰς γαλήνην ἢ ἐκ χειμῶνος εἰς ἔαρ ἢ ἐκ λαίλαπος εἰς νηνεμίαν ἢ ἐξ ἀνίας εἰς ἡδονήν. Οἱ δ' ἐν πόλει Λατῖνοι καὶ ὁ ἐν αὐτῇ βασιλεύων πρεσβείαν ἔστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα ἀπὸ Θεσσαλονίκης ποιούμενοι ζήτησιν, ἵνα δοίη ταύτην αὐτοῖς καὶ πᾶσαν τὴν ἄλλην χώραν ἕως Κωνσταντίνου. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀστειότερον πρὸς σφᾶς ἀπελογήσατο, ὡς «ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ ἐμὸς πατὴρ ἡγεμονεύων ἐτεθνήκει· ὡς οὖν πατρίδος θέλω ἄρχειν αὐτῆς.» ταῦτ' ἀκηκοότες οἱ πρέσβεις ὑποκνηστιῶσαν ἔσχον τὴν ἀκοὴν καὶ «παραχώρησον ἡμῖν ἐκ τῶν Σερρῶν αὐτῶν» ἔφησαν. καὶ ὃς «ἐκεῖ πρῶτον ἡγεμονεύειν ἠρξάμην, καὶ οὐ χρεῶν ταύτην καταλιπεῖν με.» οἱ δὲ «καὶ δὸς ἡμῖν ἐκ τοῦ Βολεροῦ τὰ μέχρις ἡμῶν.» καὶ ὃς «πολλάκις» φησὶν «ἐκεῖσε ἐθήρευσα, καὶ οὐ μοι κέκριται ἄξιον ἀφεῖναι τοῦτον τὸν χώρον.» «τί οὖν ἡμῖν δίδως;» οἱ πρέσβεις ἀντὶ ἐφησαν. «ἐγὼ μὲν» ἔφη «οὐδέν. ἀλλ' εἴπερ τὴν ἐξ ἐμοῦ λαβεῖν θέλετε εἰρήνην, ἐθέλω τοὺς ἐν Κωνσταντίνου Λατίνους πρὸς τὴν Ῥωμαίων τελεῖν ἀρχὴν μερίδα μὲν ἐκ τοῦ κομμερκίου ἡμίσειαν κἂκ τοῦ χρυσεψητείου ὡσαύτως. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἔστω μάχη.»

79 Καὶ πρὸς τὸν ἀποστάτην δὲ Μιχαὴλ ἐστέιλατο πρεσβείαν διὰ τοῦ Φιλῆ Θεοδώρου, πολλὰ ὑπενδιδούς τῶν προσηκόντων ἄστεων καὶ χωρῶν. ἀλλ' ἦν πρὸς τὰς ἀποκρίσεις σκληρὸς· ἐφύσα γὰρ αὐτὸν οὐ μόνον τὸ τῷ Ῥηγί Σικελίας Μαφρὲ κῆδος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ τῷ πρίγγιπι Ἀχαΐας τῷ Γουλιέρμῳ. ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ῥηγί Σικελίας τὸν Μαφρὲ τὸν τοῦ ἀποστάτου γαμβρὸν πρέσβεις ἔστειλε διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Νικηφόρου τοῦ Ἀλυάτου, ὃν καὶ κατεῖχε μεθ' ἑαυτοῦ ἐγγύς που δύο ἐτῶν. καὶ πρὸς τὸν πρίγγιπα Ἀχαΐας διεπρεσβεύσατο· ἀλλ' οὐδ' οὗτος εἶξε.

80 Τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν σεβαστοκράτορα κατὰ τοῦ ἀποστάτου ἐκπέμψας προσέταξε κατευθῆναι τὴν πορείαν ποιήσασθαι, μέχρις ἂν τῷ ἀποστάτου ἐντύχοι στρατεύματι. ὁ δὲ ἀποστάτης περὶ τὰ τῆς Καστορίας μέρη ἐστρατοπέδευεν. ἄφνω δ' ἐπῆλθε τούτῳ βοή, ὡς τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα τὰ τῶν Βοδηνῶν τέμπη διαβάντα κατ' αὐτῶν χωροῦσι. καὶ ποῖα ληφθεὶς ὄχετο, πολλοὶ δὲ καθ' ὁδὸν ἐσίοντο. καὶ ὁ Πετραλίφας δὲ Θεόδωρος, ὁ αὐτοκασίγνητος τῆς τοῦ ἀποστάτου

συζύγου, τόπω έντυχών κρημνώδει σὺν ἵππῳ ὤλετο. συνεστάλησαν οὖν μέχρι τῶν Πυρρηναίων ὄρων, ἃ δὴ διο ρίζει τὴν παλαιάν τε καὶ νέαν Ἑπειρον τῆς Ἑλληνίδος καὶ ἡμετέρας γῆς. ἐπεὶ δὲ οὕτω συνέβη, ἄδειαν ὁ σεβαστοκράτωρ δραζάμενος κατὰ τῶν ἄστεων ὥρμησεν. εἶλεν οὖν Ἀχρίδαν, Δεάβολιν, καὶ πᾶσα δὲ ἡ περὶ τούτων χώρα, εἶτ' οὖν Πρέσπα Πελαγονία Σωσκὸς Μολυσκὸς ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐγεγόνεισαν ἐπικράτειαν.

81 Ὁ δ' ἀποστάτης πάντα κάλων κινήσας τοὺς οἰκείους συνέλεξε καὶ συμμαχίαν παρὰ τοῦ ῥηγὸς τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ προσελάβετο εἰς τετρακοσίους ἱππότητας. ἄτερος δὲ τοῦ του γαμβρὸς ὁ Ἀχαΐας πρίγγιψ τὴν πᾶσαν αὐτοῦ στρατιάν συλλεξάμενος δι' ἑαυτοῦ τὴν πρὸς τὸν αὐτοῦ πενθερὸν συμμαχίαν πεποίητο, ἄγων πλῆθος ἱπέων τε καὶ πεζῶν. συνήθροιστο γοῦν παμπληθῆς στρατιά, καὶ κατὰ τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου τὴν ὄρμην ἐποιοῦντο. ὁ δὲ στρατηγικῶς τοὺς ἀντιπάλους μετήρχετο. ἐκεῖνος μὲν γὰρ μετὰ τῶν καταφράκτων καὶ θώραξι κεκρημένων δυνάμεων τὰ ἐχυρώτατα τῶν τόπων ἐκράτει, τοὺς δ' ἐλαφροτέρους κατὰ τῆς πεδιάδος πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἀνθίστασθαι προσετετάχει. ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ μὲν ἐκ Σκυθῶν, οἱ δὲ ἐκ Τούρκων, ἕτεροι δ' ἐκ Ῥωμαίων, οἷς μᾶλλον ἡ τοξεία τὸ ἐπιτήδευμα, οἱ καὶ μακρόθεν τούτους τοῖς βέλεσιν ἔπληττον. ἦρξαντο μὲν οὖν ἐκ τόπου, οὗ Βορίλα Λόγγος τοῦνομα, καὶ οὗθ' ἡμέρας ἀνέτως βαδίζειν αὐτοὺς παρεχώρουν οὔτε νυκτός. συνερρήγνυντο γὰρ αὐτοῖς ἡμέρας μὲν ἐν τοῖς τῶν ἵππων ποτοῖς, συνέπιπτον δὲ τούτοις καὶ καθ' ὁδόν, καὶ ταῖς ἀμάξαις καὶ τοῖς φορταγωγοῖς ὑποζυγίοις προσπελάζοντες ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς φορτίων ἐσκύλευον ὑποχωρούντων τῶν φυλασσόντων. τοῦτο δὲ πολλάκις πεποικότες εἰς θάρσος κατὰ τῶν ἐναντίων οὐ μέτριον ἐληλάκασιν, ὥστε καὶ χερσὶ χεῖρας ἐμβαλεῖν κάξ αὐτῶν σκυλεύειν τὰ προστυχόντα. οὕτω τὸ τοῦ ἀντάρτου Μιχαὴλ συνέσταλται στράτευμα, βία καὶ μόγις Στανὸν καὶ Σωσκὸν καὶ Μολυσκὸν παραμείψαντες· ἔσπευδε γὰρ ἐς τὸ τοῦ Πριλάπου ἄστου γενέσθαι, ὅπως αὐτὸ διασώσειαν. ἐκεῖ δὲ γεγονότες, εἰς οἰκείαν ἕκαστος διασκεδασθέντες βουλήν τὸν περὶ ψυχῆς τρέχειν βεβούλευται. καὶ ὁ μὲν ἀποστάτης μετὰ τοῦ υἱοῦ Νικηφόρου καὶ τινων νυκτός ἐποκηθέντες ἀπέδρασαν· ὡς δ' ἔγνωστο τοῖς λοιποῖς, καὶ αὐτοὶ πρὸς φυγὴν ἐτράποντο. τὸ μὲν οὖν Ῥωμαϊκὸν στράτευμα καὶ ὁ νόθος τοῦ ἀποστάτου υἱὸς Ἰωάννης τῷ σεβαστοκράτορι Ἰωάννῃ προσῆλθον καὶ τῷ βασιλεῖ τοὺς ὄρκους ἀπέδοντο, ὁ δὲ πρίγγιψ Ἀχαΐας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἄλλοι ἀλλαχοῦ διεσπάρησαν. καὶ ὁ μὲν πρίγγιψ κατὰ τὴν Καστορίαν ἐάλω ὑπὲρ ἀχυρμιᾶ τινὶ κρυβείας τῶν ὁδόντων γνωρισθεῖς· εἶχε γὰρ τοὺς ἐμπροσθίους εὐμεγέθεις· καὶ δέσμιος ἀπήχθη τῷ βασιλεῖ· οἱ δὲ κρείττους τῶν πραγμάτων αὐτοῦ καὶ προσγενεῖς, οἷ τε Ἀσέλ δε Τουσί, ὁ τῆς Καρυταίνης Ἰοφρὲ καὶ ἄλλοι τῶν ὀνομαστών, οἱ μὲν κατὰ τὸν Πλαταμῶνα οἱ δὲ κατ' ἄλλο μέρος ἐάλωσαν. καὶ τὸ συμμαχικὸν στράτευμα τὸ ἐκ τοῦ ῥηγὸς Σικελίας Μαφρὲ σταλὲν ὑπὸ τεσσάρων κατεσχέθησαν, ὧν μὲν εἷς ἦν ὁ μέγας δομέστικος ὁ Στρατηγόπουλος, ὁ Ῥιμψᾶς Νικηφόρος, οἱ δὲ δύο τῶν ἀνωμόμων. καὶ τοῦτους ὡς δεσμώτας πρὸς τὸν βασιλέα ἐξέπεμψαν.

82 Ὁ μὲν οὖν σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης τὴν Θετταλίαν παραμείψας περὶ τὴν νέαν Πάτραν ἐστρατοπεδεύσατο, ὁ δὲ Στρατηγόπουλος σὺν ἑτέροις τὰ Πυρρηναῖα ὑπερβάντες ὄρη καὶ καταλιπόντες ἐν τοῖς Ἰωαννίνοις στράτευμα εἰς τούτων πολιορκίαν περὶ τὴν Ἄρταν ἦκον. κατέλιπον δὲ τὸν ἐκεῖσε λαὸν οὐκέτι εὐνοϊκῶς περὶ αὐτοὺς ἔχοντα· οὐ γὰρ καλῶς ἐχρήσαντο τούτοις. διὰ ταῦτα καὶ ἡ περιφανεστάτη ἐκείνη νίκη πρὸς τούναντιον κεχώρηκεν. ὁ δὲ νόθος υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ Ἰωάννης κατὰ τῶν Λατίνων κεχώρηκε, καὶ τὴν Λεβαδίαν παραμείψας τὰς Θήβας ἐσκύλευσε, τὴν δ' ἦν ὠδινεν ἀπιστίαν εἰς προὔπτον ἐξέφηγε, καὶ μετ' ἄλλων ἀποδρὰς πρὸς τὸν ἀποστάτην πατέρα ἦκε, μεθ' οὗ πλοιαρίοις ἐμβάντες τὰς διατριβὰς

έν τῇ θαλάττῃ ἐποίουν. ὅμως ἀνερρώσθη, καὶ περὶ Ἄρταν ἀφιγμένος, ἐπεὶ τοὺς πάντας οἰκίτορας προσκειμένους εὗρεν αὐτῶ, εἶδε δὲ καὶ τὸ τῆς Βονδίτζης ἄστου παρὰ τοῦ μέρους τούτου κρατούμενον, συναγαγὼν πάντας τοὺς ἡμετέρους ἐξ Ἄρτης ἐξήλασεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πολιορκοῦντας τὰ Ἰωάννινα. ὁ μὲν οὖν σεβαστο κράτωρ Ἰωάννης καὶ Τορνίκιος ὁ πενθερὸς αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐπανήσαν· ὃν καὶ τῶ τῶν δεσποτῶν τετίμηκεν ἀξιώματι, τὸν δὲ Τορνίκιον τῶ τῶν σεβαστοκρατόρων, καὶ τὸν ἀτάδελφον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον σεβαστοκράτορα κατωνόμασεν. ἀλλὰ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον δι' ἐπιστολῆς τετίμηκε καίσαρα.

83 Ὁ δὲ βασιλεὺς ἕαρος ἐπιλάμπαντος κατὰ τῆς Κωνσταντίνου κεχώρηκεν. ἐπῆλθε γοῦν κατ' αὐτῆς τῶ ἐξαδέλφῳ αὐτοῦ Ἀσέλ ἐξηπατημένος, ὑπισχνουμένου παραδοῦναι ταύτην αὐτῶ, καὶ ἐν τῶ Γαλατᾶ ἐστρατοπεδεύσατο καὶ τὸ τοῦ Γαλατᾶ ἐμάχετο φρούριον. ἀπιόντι οὖν ἐκεῖθεν πρέσβεις ἐκ Λατίνων ἦκον περὶ ἀγάπης, καὶ γέγονε χρόνον ἕνα.

84 Ἦκεν οὖν εἰς Πηγάς, εἶτα πρὸς Νύμφαιον. ἦκε καὶ περὶ Κλαζομενῆν, οὗ ἦξε καὶ ὁ σεβαστοκράτωρ Τορνίκιος καὶ δι' ὄχλου γέγονε τῶ βασιλεῖ διὰ τὸν πατριαρχεύσαντα Ἀρσένιον. ὁ γὰρ πατριαρχικὸς ἐχίρρευε θρόνος, τοῦ πατριαρχεύσαντος Νικηφόρου, ὃς ἀπὸ τῆς Ἐφέσου εἰς τὸν πατριαρχικὸν μετετέθη θρόνον, ἀπάραντος τῶν ἐνθένδε μηδ' ὄλον ἐνιαυτὸν διαρκέσαντος. ὁ δὲ Ἀρσένιος προεκλήθη ἀπὸ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου, ὃς ἔχθραν ἔσχε κατὰ τοῦ βασιλέως. καὶ ἀνήχθη αὐθις Ἀρσένιος. 85 Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Στρατηγόπουλον καίσαρα πέμπει τοῖς δυτικοῖς μέρεσι, παρήγγειλε δὲ τῆς Κωνσταντίνου ἀποπειράσασθαι. ναῦς οὖν τότε μεγίστη ἐκ Βενετίας εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀφίκετο καὶ ποτεστάτος, ὃς παροτρύνας ** τοὺς ἐν Κωνσταντίνου Λατίνους ἐν τριήρεσι καὶ πλοίοις καὶ λεμβαδίοις καὶ δρόμωσι κατὰ Δαφνουσίας χωρῆσαι. καὶ γέγονεν οὕτως, καὶ κεκένωτο ἡ πόλις ἀνδρῶν, τῶ βασιλεῖ ταύτης Βαλδουίνῳ μετὰ τινῶν μετρίων φυλασσομένη. αἴφνης οὖν ὁ καίσαρ τῆ Κωνσταντίνου ἐπῆει, ἔχων καὶ ἄνδρας τινὰς ἐκεῖθεν ὄντας καὶ ἀκριβῶς εἰδόμενος τὰ κατ' αὐτήν. καὶ μαθὼν ὀπίην τινα περὶ τὰ τεῖχη χωροῦσαν εἰσιέναι ὀπλίτην ἐκεῖ ἦει. εἰσῆλθεν οὖν διὰ ταύτης ἀνὴρ καὶ ἕτερος καὶ ἄλλος καὶ καθεξῆς μέχρι τῶν ἰε'. ἔτι δὲ καὶ πλείους ἄλλοι εἰσιόντες ἕνα εὗρον περὶ τὰ τεῖχη φύλακα, ὃν ἀναβάντες ἔξω τῶν τειχῶν ἔρριψαν, καὶ πελέκεσι τὰς πύλας ἐκμοχλεύσαντες ἐλευθέραν τὴν εἰς αὐτὴν εἴσοδον ἐποίησαν τῶ στρατεύματι. οἱ δ' ἐντὸς τῶ αἰφνιδίῳ κατασεισθέντες ὡς εἶχον ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἐπραγματεύοντο. καὶ ὁ Βαλδουῖνος περὶ τὸ μέγα παλάτιον ἐχώρησεν. οἱ δὲ περὶ Δαφνουσίαν ἀπιόντες Λατῖνοι καὶ ὁ ποτεστάτος, ἐπεὶ μὴ κατ' αὐτῶν τι δρᾶσαι ἴσχυσαν, πρὸς τὴν πόλιν ἐπανεζεύγνυον· ἀντελάβετο γὰρ κάκεινων θεός. καὶ πλησιάσαντες εἰς τὴν πόλιν ὥρμησαν εἰσελθεῖν. ἀλλὰ τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα τοῦτο γνόντες πῦρ ταῖς οἰκίαις τῶν Λατίνων ἐνέβαλον περὶ τὸν αἰγιαλὸν κειμέναις, καὶ ἐνέπρησαν ταύτας, πρῶτα Βενετικῶν, εἶτα τῶν ἄλλων γενῶν, ἃς καὶ Κάμπους ὠνόμαζον. ὡς δ' εἶδον τοῦτο Λατῖνοι, λαβόντες ἐντὸς τῶν τριήρεων ὄσους ἠδύναντο, καὶ μιᾶς εἰς τὸ μέγα παλάτιον χωρησάσης καὶ δεξαμένης τὸν Βαλδουῖνον, ὑπεχώρησαν. οὕτω μὲν ἡ Κωνσταντίνου προνοία θεοῦ ὑπὸ Ῥωμαίου ἐγένετο, Ἰουλίου κε' ἄγοντος, οὔσης ἐπιμεμήσεως δ' καὶ ἀπὸ γενέσεως κόσμου ἔτους ὄντος #22ςψξθ', ὑπὸ Λατίνων κρατηθεῖσα χρόνους νη'.